

ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI

Sempozyum Nihai Raporu

“Bilmesede Haklı”

17-18 Kasım 2014

Yer: İstanbul Bilgi Üniversitesi **santral**istanbul Kampüsü

Sempozyum Başkanı

Sibel ERENEL

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

Nermin ÇİFTÇİ ARIDAĞ

Sempozyum Düzenleme Kurulu

İSVEÇ KONSOLOSLUĞU

Sevil ÖZMEN

Didem ÖZALP

YÜKSEK ÖĞRENİMDE REHBERLİĞİ TANITMA VE REHBER YETİŞTİRME VAKFI (YÖRET)

Nermin ÇİFTÇİ ARIDAĞ (YTU)

Nüket ATALAY

Sibel ERENEL

Sevgi ÖZKAN

İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOCUK ÇALIŞMALARI BİRİMİ (ÇOÇA)

Melda AKBAŞ

Zeynep KILIÇ

ULUSLARARASI ÇOCUK MERKEZİ (ICC)

Adem ARKADAŞ THIBERT

GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ

Ezgi KOMAN

Sempozyum Sekreteryası

Salih Hafizoğlu

Şule Fırat

Umay Çavuş

Sempozyum Raporu

Raportör

Arzu BAYKARA

Editör

Sibel ERENEL

Redaksiyon

Sevgi ÖZKAN – Nermin ÇİFTÇİ ARIDAĞ

Sempozyum Düzenleme / Organizasyon

YÖRET VAKFI

İstanbul İsveç Konsolosluğu

İstanbul İsveç Başkonsolosluğu Türk-İsveç İşbirliği Birimi, İsveç Hükümeti tarafından 2001 yılında kurulmuştur. Misyonu, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik doğrultusunda sürdürdüğü reform sürecini desteklemektir.

Web adresi: <http://www.swedenabroad.com/tr-TR/Embassies/Istanbul/>

Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET)

Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET), 1972 yılında, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık mesleğinin tanıtılmasına ve yaygınlaştırılmasına katkıda bulunmak üzere kurulmuştur. Kurulduğu yıllarda ilk "Üniversiteler Rehberi"nin basımını sağlamış, İstanbul Üniversitesi'ne yeni başlayan öğrenciler için "Oryantasyon" programını uygulayarak bir rehberlik çalışması örneği sunmuş ve meslek elemanlarına eğitimler vermiştir. YÖRET Vakfı, 1993 yılında Çocuk Haklarının Türkiye'de ilk kez sivil toplum kuruluşlarına tanıtılması amacıyla bir araya gelen 25 STK'dan oluşan Çocuk Hakları Konseyinin kurulmasına öncülük ederek bu konseyin başkanlığını yapmıştır. Çocuk haklarının tanınması ve toplumda yerleşmesi için ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte çalışmalarda bulunarak bu konseyin koalisyona ve sonrasında platforma dönüşmesinde önemli rol oynamıştır ve ilgili platformlar aracılığıyla işbirliğini sürdürmeye devam etmektedir. YÖRET Vakfı, 20 yılı aşkın bir süredir çocuk haklarının hayata geçirilmesine ve toplumun yaşam kalitesini arttırmaya yönelik projeler yürütmektedir. Çocuklara ulaşılmasında en önemli meslek grubu arasında olduğunu kabul ettiğimiz okul psikolojik danışmanları aracılığıyla çarpan etkisi yapan projeler gerçekleştirmekte, sürekli eğitim ve savunuculuk çalışmaları yürütmektedir.

Web adresi: <http://www.yoret.org/>

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)

ÇOÇA, Türkiye'de çocuk haklarının yaşama geçmesi amacıyla 20 Kasım 2007'den beri çalışıyor. Bu amaca yönelik çalışmalarını, çocukların haklarını bilmesi ve kullanması ile çocuklarla beraber çalışan yetişkinlerin çocuk haklarını korumak için güçlenmesi hedefine odaklayan ÇOÇA, çalışma alanıyla ilgili araştırmalar yapıyor; bunlardan hareketle eğitim materyalleri ve modelleri geliştiriyor ve yaygınlaştırıyor; aynı zamanda çocukların seslerini duyuracakları araçlar geliştiriyor. ÇOÇA yaptığı çalışmalarla Türkiye'nin çocuk politikasının gelişimine katkı sağlamayı hedefliyor. Çalışmalarını İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Merkezi'nin (STÇM) çatısı altında gerçekleştiriyor. 2008'de kurulan STÇM'nin amacı, Türkiye ve dünyada sivil toplumun gelişimine katkıda bulunmak için bilimsel araştırma, uygulama, yayın, eğitim ve dokümantasyon çalışmaları yapmaktır.

Merkezdeki diğer birimler, Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Birimi ile Gençlik Çalışmaları Birimi'dir. Web adresi: <http://www.cocukcalismalari.org/>

Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC)

Uluslararası Çocuk Merkezi (UÇM), UNICEF ve Fransız Hükümeti tarafından 1949 yılında Paris'te Centre International de l'Enfance ismi ile kuruldu. Merkez 1999 yılına kadar özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çocuk hekimleri ve sağlık çalışanlarına, çocuk sağlığı ve hastalıkları alanında kurslar düzenledi ve yayınlar hazırladı. 1999 yılında finansal güçlüklerden dolayı kapanan merkez, aynı yılın sonunda Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın girişimleri ile, Ankara'da Bilkent Üniversitesi kampüsünde yeniden açıldı. Uluslararası Çocuk Merkezi 2004 yılında "Dernekler Kanunu" uyarınca dernek statüsünü almıştır. Uluslararası Çocuk Merkezi Türkiye'de faaliyetlerine başladıktan sonra çalışmaları çocuk sağlığı odaklı olmasının yanısıra, insan hakları, kadın ve gençler de merkezin uğraş alanlarına girmiş, ilgilendiği konular genişlemiştir.

Uluslararası Çocuk Merkezi'nin Genel Kurul ve Yönetim Kurulu'ndan başka, 18 ülkeden değişik disiplinlerde 36 uzman ve Türkiye'de faaliyet gösteren uluslararası kuruluşların temsilcilerinden oluşan ve Merkezin etkinlik ve programlarına yön veren bir Konseyi bulunmaktadır.

Web adresi: <http://www.icc.org.tr/>

Gündem Çocuk Derneği

Gündem Çocuk Derneği; her çocuğun hak sahibi, eşit, özgür ve onurlu birer birey olarak, barış içerisinde, iyi ve mutlu bir yaşam sürmesi için çocukların yararına bütüncül bir dönüşümü ısrarla savunan bir örgüttür.

Çocuk gelişimci, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog, psikolog, hukukçu, eğitimci, mimar, akademisyen, yayıncı gibi uzun yıllardır doğrudan ya da dolaylı olarak çocuklarla çalışan farklı meslek gruplarından uzmanlar tarafından oluşturulmuştur. 2005 yılında ortak bir çocuk algısı ile "çocuklar için daha iyi bir dünya mümkün" sloganıyla kurulan dernek çalışmalarını 5 temel program üzerinden yürütmektedir: Toplumsal algı değişikliği; Çocuk Katılımı, Ağ çalışmaları, Vaka Takibi, Savunuculuk. Dernek çalışmalarını 2011 yılında Ankara'da kurduğu Çocuk Hakları Merkezi'nden yürütmektedir.

Web adresi: <http://www.gundemcocuk.org/>

- Giriş / Sempozyumun Amacı.....5
- Ombudsmanlık Nedir?7
- Oturum 1: Çocuk Hakları: Kazanımlar Güçlükler.....12
- Oturum 2: Çocuk Koruma Politikaları, Sistemler, Uygulamalar.....15
(İsveç ve Türkiye Örneği)
- Oturum 3: Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde ve Korunmasında.....20
Ombudsmanlık / Yerel Yönetimlerde Çocuk Ombudsmanlığı
- Oturum 4: Türkiye’de Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde.....27
Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)
 - Yerel Yönetim Ombudsmanlığının Çocuk Hakları Açısından Değerlendirilmesi
 - Kamu Denetçiliği Kurumu 2013 Yılı Faaliyet Raporunun Değerlendirilmesi
 - Belediyelerde Çocuk Hakları Tutumlarının Gençlerce İncelenmesi
- Oturum 5: Türkiye’de Çocuk Haklarının Korunması ve Yaygınlaştırılması için.....34
Ombudsmanlık İşlevlerinin Çeşitli Alanlarda Güçlendirilmesi
- Çalışma Grupları.....44
- Sonuç.....59

EK 1 – Program

EK 2 – Katılımcı listesi

EK 3 – Paris Prensipleri

EK 4 – Poster (Çocukların gözünden hak arama yolları çalışması)

EK 5 – Anket (Çocukların gözünden hak arama yolları çalışması)

EK 6 – KDK Çocuk Sayfasının Değerlendirmesi

(Çocukların gözünden hak arama yolları çalışması)

EK 7- Belediyelerde Çocuk Hakları Tutumlarının Gençlerce İncelenmesi

EK 8-Çocukla Çalışanların Gözünden Çocuk Katılımı Çalışma Grubu Görselleri

GİRİŞ – SEMPOZYUMUN AMACI

Bu rapor, 17-18 Kasım tarihlerinde YÖRET Vakfı tarafından organize edilen Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyum Programında yer alan sunum ve çalışma gruplarının kayıtlarından oluşturulmuştur/derlenmiştir.

Yürüttüğü birçok proje ile Türkiye’de çocuk hakları hareketine öncülük eden Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET) tarafından organize edilen sempozyum, İsveç Konsolosluğu’nun öncülüğü, çocuk hakları ve çocuk katılımı konusunda çalışan İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi’nin (ÇOÇA) katkı ve destekleriyle gerçekleştirilmiştir. Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) ve Gündem Çocuk Derneği de sempozyumun düzenlenmesine katkıda bulunmuştur.

20 Kasım 1989 tarihinde onaylanan **Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi*** (ÇHS), çocukların haklarına dair bugüne dek hazırlanmış olan en kapsamlı belge ve bu haklara uluslararası yasa gücünü kazandıran ilk metindir. Sözleşmeyle çocuk haklarının korunması amaçlanmış ve taraf devletlerin bu hakların yaşama geçirilmesi için yükümlülüklerle uymaları gerektiği hükme bağlanmıştır.

194 ülkenin taraf olduğu sözleşme en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesidir. Türkiye’nin 14 Eylül 1990’da imzaladığı sözleşme 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Türkiye böylelikle Sözleşme’ye ‘Taraf Devlet’ konumuna gelmiştir.

Sözleşmenin imzalandığı gün olan 20 Kasım tüm dünyada Çocuk Hakları Günü olarak kutlanmaktadır. İsveç’in ÇHS’ni imzalamasının 25. yılında ve Türkiye’nin imzalamasının 24. yılında 2014 yılı 20 Kasım Çocuk Hakları gününün de kutlanmasının amaçlandığı bu sempozyumda çocuk haklarının hayata geçirilmesinde Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği) Kurumu’nun önemine odaklanmanın yanı sıra bu kurumun gelişimine katkıda bulunmak hedeflenmiştir.

İdarenin işlem, eylem ve davranışlarını denetleyen fakat yaygın şekliyle bağlayıcı kararlar alamayan bağımsız bir devlet organı olan Ombudsmanlık Türkiye’de yeni gelişmekte olan bir kurum olduğundan, bu sempozyumda İsveç’in deneyimlerini dikkate alarak Ombudsmanlık Kurumu’nun çocuk haklarının hayata geçmesini güçlendirici katkısını ortaya koyma amacı güdülmüştür. Sempozyum raporuna zemin oluşturması açısından ombudsmanlığın ne olduğunu anlatan açıklayıcı bir yazıyı sonraki sayfada bulabilirsiniz.

Sempozyum süresince gerçekleştirilen 5 oturum ve sonraki grup çalışmaları boyunca şu özel amaçlara odaklanılmıştır:

- Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesinden sonra İsveç ve Türkiye'deki gelişmeleri paylaşmak,
- Çocuk Ombudsmanlığı'nın önemini vurgulamak, görev ve sorumluluklarını netleştirmek,
- İsveç -Türkiye ve Avrupa modellerini incelemek ve yerel yönetimlerde çocuk hakları bilincinin gelişmesini desteklemek,
- Devlet-Sivil Toplum ve Sivil Toplum Kuruluşları arasında çocuk haklarının yaşatılması ve korunmasında işbirliğinin gelişmesine katkıda bulunmak,
- Çocuk Haklarının, toplumun bütün kurum ve kuruluşlarıyla savunulması ve korunmasının benimsenmesini desteklemek,
- Sempozyum sunum ve çalıştayları ile Medyanın Çocuk Hakları Savunuculuğunu daha fazla desteklemesinin sağlayabilmek,
- Çocuk haklarının, "ÇOCUKLARIN KATILIMIYLA", "ÇOCUK İÇİN" "ÇOCUK İLE" yaşatılabileceğinin önemini vurgulamak.

* BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, her biri ayrı bir hakkı özetleyen 54 maddeden oluşur. Sözleşmedeki diğer bütün hakların uygulanması için temel oluşturan ve sözleşmenin "şemsiye hakları" olarak bilinen maddeler şöyledir:

- Ayrım gözetmeme (Madde 2: Sözleşmenin güvence altına aldığı bütün hakların herhangi bir ayrım gözetilmeksizin bütün çocukları kapsamı gerekir.)
- Çocuğun yüksek yararı (Madde 3: Çocuklarla ilgili her türlü faaliyette çocuğun yüksek yararı temel düşünce olmalıdır.)
- Yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı (Madde 6: Her çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı vardır.)
- Katılım hakkı (Madde 12: Kendini ilgilendiren her konuda çocuğun görüşünün dinlenmesi ve dikkate alınması gerekir.)

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre çocuk hakları 3 ana hak ekseninde kümelmiştir: Tedbir, Koruma, Katılım.

- **Tedbir** çocuğun eğitim, sağlık, yeterli bir standartta yaşama ve sosyal korunma gibi temel ihtiyaç ve hizmetlere erişim haklarını,
- **Koruma** çocuğun kötü muamele, istismar ve sömürü gibi şiddetin her türüsünden korunma hakkını,
- **Katılım** çocuğun sesini duyurma ve karar verme mekanizmalarında yer alma hakkını içermektedir.

Ombudsmanlık Nedir?

Ombudsmanı kısaca idarenin işlem, eylem ve davranışlarını denetleyen fakat yaygın şekliyle bağlayıcı kararlar alamayan bağımsız bir devlet organı olarak tanımlayabiliriz. İlk olarak 1713 yılında İsveç'te ortaya çıkan Ombudsmanlık, 1809 yılında İsveç Anayasası'na girerek anayasal bir kurum niteliği kazanmıştır. Parlamento tarafından halkın şikâyetlerini dinleyip, çözümlere ulaştırmak üzere seçilmiş kimse veya kimseleri simgelemektedir. Ombudsman'ın Türkçe karşılığı olarak; kamu denetçisi, arabulucu, kamu hakemi, medeni hakların savunucusu, parlamento komiseri gibi tanımlamalar kullanılmaktadır.

Kamu hizmetlerinin yoğunlaşp yaygınlaşması, bu hizmetlerin yürütülüşünde adaletsizliği ve yanlışları da beraberinde getirmiştir. Bürokrasi ve ihmali ya da kasıtlı şekilde hatalı uygulamalar yönetimle yönetilenler arasındaki uyuşmazlıkların artmasına neden olmuştur.

Ülkelerin kamu kurumlarını denetlemek üzere oluşturdukları denetim mekanizmalarının yönetilenlerin kötü yönetim şikâyetlerine hakkaniyetli çözümler üretmede yetersiz kalması, bu mekanizmaların işlevselliğinin sorgulanmasına ve daha etkili araçlar bulma gereğinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ombudsman denetimi, bu olanakların yanında ve bunları bir yandan tamamlayan, bir yandan da etkin hale getiren yeni bir denetim olanağı olmuştur. Ombudsman, hukuk devletinde idari yargının yerini alabilecek bir kurum olarak değil ancak ona destek olabilecek, onun dava yükünü azaltarak onun daha iyi çalışmasına yardımcı olabilecek bir kurum olarak düşünülmelidir.

Özellikle yönetimin hukuka uygun ama yerinde olmayan karar ve uygulamaları ve eylemsizliklerine karşı yönetilenleri korumak üzere oluşturulan Ombudsman Kurumu, bütün dünyada yaygınlık kazanmaktadır. Gerek başvuru prosedürünün basit, hızlı ve masrafsız olması gerekse bürokrasinin dışında, her türlü etkiden uzak ve olaylara salt insan hakları yönünden yaklaşması nedeniyle bugün dünyada tercih edilen bir denetim mekanizması haline gelmiştir.

Günümüzde 90'ı aşkın ülkede ulus, bölge, şehir, belediye ve sektör bazında uygulama alanı bulan ombudsmanlık kurumu için geçerli, sabit bir düzenlenme biçimi yoktur. Her ülke, kendi ombudsmanlık kurumunu kurarken, kurumu kendi gereksinimleri doğrultusunda biçimlendirmiştir. Avrupa Birliği bünyesinde de bir ombudsman oluşturulmuştur.

Ombudsmanlığın, uluslararası belgelerle benimsenen insan haklarına ilişkin yapılanmalarla da yakın bir ilgisi bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler, ulusal kurumların gereken etkinlik düzeyine ulaşabilmeleri için karşılamları gereken yapısal kriterleri Paris Prensipleri'nde tanımlamıştır (bakınız Ek 3). Paris Prensipleri ulusal insan hakları kurumunun ne şekilde yapılması gerektiğine ilişkin olarak temel referans noktasını oluşturmak açısından çok önemlidir.

Ombudsmanın Görev ve Yetkileri

Ombudsmanın kullandığı araçlar ve yetkileri ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, yönetim karşısındaki yetkileri esas itibariyle, tavsiye, uzlaştırma ve buyruk çerçevesindedir (Büyükcavcı, M. 2008). Ombudsmanlık Kurumu. Ankara Barosu Dergisi, 66 (4), 10-13). Ombudsman, ilke itibariyle parlamento tarafından atanan, ancak hükümete karşı olduğu kadar parlamentoya karşı da bağımsız olan, yönetimin mağdur ettiği bireylerin hiçbir şekilde bağlı olmaksızın yaptıkları şikayetler üzerine veya re'sen harekete geçen, geniş bir soruşturma ve araştırma yetkisi ile donatılmış olan, yönetimin yaptığı haksızlıkları ortaya koymak, takdir yetkisinin kötüye kullanılmasını engellemek, mevzuata saygılı olmayı ve uygun hareket etmeyi temin etmek, hukuken bağlayıcı nitelikte olmayan tavsiyelerde bulunmak, hakkaniyet tedbirleri salık vermek ve nihayet kamu hizmetlerinin daha iyi görülmesi için gerekli reformların yapılması önerilerinde bulunmaya yetkili bağımsız bir devlet organıdır.

Ombudsmanın belirleyici niteliklerinden birisi de statüsüdür. Genellikle bağımsız bir statüye sahip olan Ombudsmanın yürütme organından ve idareden bağımsızlığının sağlanması, her şeyden önce, onun seçilme ve görevden alınma yöntemiyle, bütçesiyle ve personeliyle ilgilidir. Bağımsızlık yürütme organına olduğu kadar kendilerini seçen parlamento veya diğer organlara karşı da geçerlidir. Ombudsmanların devletin diğer organlarına karşı yasal/anayasal bağımsızlığı, politik ve diğer sonuçlardan korkmaksızın gerçeği arama özgürlüğü sağlarken, diğer yandan da ombudsmanın hiçbir baskıyla karşılaşmaksızın serbestçe çalışabilmesi, herhangi bir beklentiye girerek kendi kendini sınırlandırmamasını sağlamaktadır.

Ombudsmanlar hak ve özgürlüklerin savunucusu olarak görüldükleri ülkelerde sadece kötü yönetim olarak adlandırılacak olaylarla kendilerini sınırlandırmazlar. Yapılan haksızlıkların nedenlerini bulmak için sistematik araştırmalara girer ve böylece mevcut yönetimi iyileştirmek amacıyla önerilerde de bulunurlar.

Temel işlevinin, yönetimin yurttaşlarla ilişkilerindeki eksik ve yanlışları ortaya koymak, yönetimin yurttaşlara karşı olan kararlarını düzeltmemesi halinde de bunu parlamentoya bildirmek ve kamuoyuna açıklamak olduğu ombudsmanlık kurumu için bu yönetimin hatalarını kamuoyuna bildirmek ve hak ve özgürlük ihlallerine, kötü yönetime karşı bir kamuoyu oluşturmak kurumu etkin kılan en önemli unsurdur.

Ombudsmanlık kurumunun etkinliği çok büyük ölçüde kamuoyu tarafından varlığının bilinmesine dayanmakta, bu da medyanın gerekli katkısına bağlı bulunmaktadır. Aksi halde yönetimin yanlışlıkları üzerine kamuoyunun dikkatini çekemeyecek ve katılımcı toplumsal denetimi de sağlayamayacaktır. Böylece ombudsman denetiminin tek yaptırımı olan “yanlışlıkları kamuoyunun bilgisine sunma” gerçekleşemeyecek ve ombudsman denetimi etkinliğini kaybedecektir.

Ombudsmanın başarısı, iyi örgütlenmesine (özellikle erişilebilirlik açısından), yasama organının ve hükümetin ombudsmanın önerilerine gerekli ilgiyi göstermesine ve bizzat ombudsmanın gayretine bağlıdır.

Türkiye’de Ombudsmanlık Uygulaması Olarak Kamu Denetçiliği Kurumu

Bugün, farklı ülkelerde idarenin denetlenmesi amacıyla farklı örgütlenme biçimleri içerisinde karşımıza çıkan ombudsman, Türkiye açısından da idarenin daha çok denetlenmesi gereksinimini giderecek araçlardan biri olarak 1990’lardan bu yana tartışılmış ve 2010 referandumuyla “Kamu Denetçiliği Kurumu” olarak Türkiye’de kurulmuştur.

Kamu Denetçiliği Kurumu, gerçek ve tüzel kişilerin, idarenin işleyişi, her türlü eylem ve işlemleri, tutum ve davranışlarıyla ilgili şikâyetlerini, 5548 sayılı Kanunda belirtilen diğer hususların yanında **insan haklarına saygı** yönünden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmak amacıyla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir kamu kurumudur. Baş denetçi ve 5 denetçi 5 yıllık bir süre için TBMM Genel Kurulunca seçilmektedirler. İdarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarına karşı menfaati ihlal edilen gerçek ve tüzel kişiler kuruma şikayet başvurusunda bulunabilir. Şikayetin insan hakları, temel hak ve özgürlükler, kadın hakları, çocuk hakları ve kamuyu ilgilendiren genel konulara yönelik olması halinde menfaat ihlali aranmamaktadır.

Kuruluş aşamasında tek başına çocuk alanında görev yapacak bir **çocuk ombudsmanlığı** ihtiyacı ve talebi sivil toplum örgütleri tarafından dile getirilmiş olmasına rağmen 2011 yılında kurulmuş olan Kamu Denetçiliği Kurumu içerisinde kendine özgü farklı problemleri olan, farklı uzmanlık, farklı yapılanma ve kaynak gerektiren kadın hakları, engelli hakları, çocuk hakları, sağlık ve turizm alanları tek bir ombudsmana bağlanmıştır. Türkiye’deki nüfus yoğunluğu nedeniyle ombudsmanlığın sadece 5 denetçiyle yürütülmesi zor gözükmekte, buna yönelik çözüm önerileri üzerinde çalışılması gerekmektedir.

Çocuk ombudsmanlığı BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne taraf olan pek çok ülkede yaygındır. Çocuk ombudsmanı, çocuk haklarını teşvik etmek ve savunmakla yükümlüdür. Çocuk ombudsmanın esas görevleri; çocuk haklarının tanıtılması, çocuk haklarına riayetin denetlenmesi, çocuk katılımının güçlendirilmesi ve yıllık kamuoyu raporunun yayınlanması olarak sıralanabilir.

Çocuk hakları Türkiye’de Kamu Denetçiliği Kurumu içerisinde kadın hakları, engelli hakları, sağlık ve turizm alanları dahil olmak üzere dört farklı alanla birlikte ele alınmaktadır. Nüfusunun üçte birinin çocuk olduğu bir toplumda, bağımsız, ayrı bir birim olarak çocuk ombudsmanlığına duyulan ihtiyaç sempozyumun temelini oluşturmaktadır ve sempozyum boyunca detaylı şekilde ele alınmıştır.

17 Kasım 2014

1.Gün

Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyumu Bilgi Üniversitesi Rektör Danışmanı Prof. Dr. Emre Gönen'in açılış konuşmasıyla başladı. Sırasıyla;

- Jens Odlander (İstanbul İsveç Konsolosu),
- Sibel Erenel (YÖRET, Sempozyum Başkanı),
- Ayşe Beyazova (İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi -ÇOÇA),
- Ömer Bozoğlu (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı),
- Muammer Yıldız (İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü)

yaptıkları konuşmalarda İsveç'in Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni (ÇHS) imzalamasının 25. yılına, Türkiye'nin imzalamasının 24. yılına ve 1995'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde onaylanmasıyla yürürlüğe girmesinin 19. yılına vurgu yaptılar. Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Bağımsız bir Çocuk Ombudsmanlığı'nın önemine dikkat çekildi.

Prof. Dr. Emre Gönen (İstanbul Bilgi Üniversitesi Rektör Danışmanı)

Çocuk hakları ve ombudsmanlık konularında referansın genel olarak İsveç olduğunu, ombudsmanlığın eski bir sistem olduğunu ve bugün yine hatırlandığını, çocuk haklarında kat edilecek daha çok mesafe olduğunu dile getirdi. Toplumun her kesiminin asgari, temel eğitimi, yani kişi hak ve özgürlüklerinin ne olduğunu, nasıl uygulandığını öğrenmesi gerektiğini vurguladı. Bunun geleceğin daha duygudaşlık (empati) hisseden genç insanların yetiştirilmesinde çok önemli rol oynayacağını belirtti.

Jens Odlander (İstanbul İsveç Konsolosu)

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin şu ana kadar yaklaşık 193 ülke tarafından imzalandığını hatırlatan Odlander, sözleşmeyi imzaladıktan hemen sonra kendi mevzuatlarına aktardıklarını belirtti. Çocukların haklarının korunması üzerinde çalıştıklarını, çocuk hakları açısından iyi bir seviyede olduklarını ve bu konuda birçok ülkeyle bilgi paylaşımı yaptıklarını ifade etti. Sivil toplum ve insan hakları alanlarında Türkiye ile işbirliği içinde olmalarını çok önemseydiğini belirten Odlander Türkiye'deki ombudsmanlık sisteminin halen çok yeni olduğunu, deneyimlerini paylaşmaktan mutluluk duyduklarını dile getirdi.

Sibel Erenel (YÖRET, Sempozyum Başkanı)

Sempozyum fikrinin nasıl ortaya çıktığını kısaca anlatan Sempozyum Başkanı Sibel Erenel, vakfın çocuk hakları konusunda kurulduğu günden bu yana çalışmalar ve projeler yaptığını aktardı. Erenel, Türkiye'nin çocuk hakları konusunda bir hayli yol aldığını ancak Türkiye'de bağımsız bir çocuk ombudsmanlığına ihtiyaç olduğunu dile getirdi.

Ayşe Beyazova (İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi -ÇOÇA)

BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan pek çok ülkede Çocuk Ombudsmanlığının yaygın olduğunu belirten Beyazova, ülkeden ülkeye bu kurumun yapısının değiştiğini ancak ortak özelliğinin çocuk katılımının gözetilmesi olduğunu belirtti. Ombudsmanlık sisteminin geliştirildiği ülke olarak İsveç'in deneyimlerini öğrenme olanağı bulacağımızı, bu alanda öğreneceğimiz daha çok şey olduğunu ifade etti. Türkiye'de KDK sisteminin çok yeni ve umut verici olduğunun altını çizen Beyazova ayrı bir çocuk hakları ombudsmanlığının bulunmasını çok önemsediklerini, bunun özellikle Türkiye için çok önemli olduğunu belirtti.

Ömer Bozoğlu (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı)

Türkiye'nin Avrupa Birliği Devletleri arasında en çok çocuk nüfusuna sahip ülke olduğuna dikkati çeken Bozoğlu, çocukların ülkenin geleceği olmasından hareketle çocuklar lehine yapılan her iyileşme ve yeniliğin önemini farkında olduklarını, Türkiye'de bununla ilgili olarak birçok alanda düzenleme ve yasal çalışma yapıldığını ve çalışmaların sürdüğünü belirtti. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2011 yılında kurulmuş olmasıyla çocuk hizmetlerine dair sürecin devlet tarafından kurumsal bir çatının altına alınması açısından ayrı bir önem taşıdığını belirtti. Bozoğlu, Suriye, Filistin ve Irak'taki çocukların da haklarının savunulması gerektiğini, etkili ve yetkili kurumların bu çocukların dramlarını tüm dünyaya duyurması gerektiğini belirtti.

Muammer Yıldız (İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü)

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü Muammer Yıldız da çocuk hakları açısından yasal anlamda son dönemde ciddi gelişmeler olduğunu, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin bu konudaki işbirliğinin kendileri için önemli olduğunu vurguladı. Milli Eğitim Bakanlığı'nda müfredatta çocuk merkezli, insan odaklı bir programı hayata geçirdiklerini belirten Yıldız İstanbul'da kurdukları çocuk hakları biriminden söz etti ve tüm çalışmalarını çocukların katılımıyla sürdürdüklerini ifade etti.

OTURUM 1 ÇOCUK HAKLARI: Kazanımlar Güçlükler

Sempozyum'un 1. Oturumu'nda Çocuk Hakları alanında Kazanımlar ve Güçlükler konusuna odaklanıldı. Bu oturumda, İsveç, Türkiye ve dünyada çocuk hakları kavramlarının gelişimi, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin oluşturulması, imzalanması ve onaylanmasının tarihçesi kazanımlar ve güçlükler açısından ele alındı. Türkiye'de çocuk haklarının bilincinin toplumda yerleşmesi için sivil toplum kuruluşlarının ve kamunun çalışmalarına değinildi. Gelecekte de devletin ve ailelerin çocuk üzerindeki sorumluluğunun sınırlarının tartışılması, çocuğun yüksek yararı kavramının nasıl bir değer sistemi üzerinden yürütüleceğinin değerlendirilmesi ve çocuğa karşı şiddeti önleme yolunda alınacak önlemlerde ombudsmanlığın önemi vurgulandı.

Thomas HAMMARBERG, Diplomat ve İnsan Hakları Aktivisti, Avrupa Konseyi Geçmiş İnsan Hakları Yüksek Komiseri

Sempozyuma rahatsızlığı nedeniyle katılamayan diplomat ve insan hakları aktivisti, Avrupa Konseyi Geçmiş İnsan Hakları Yüksek Komiseri **Thomas Hammarberg**'in hazırladığı konuşmayı İsveç İstanbul Başkonsolosu Jens Odlander okudu.

ABD ve Somali dışında bütün ülkeler BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni onaylamış ve sözleşmeye taraf olarak bu hakların yaşama geçirilmesi için yükümlülükler uyaçaklarına dair kendilerini yasalarla bağlamışlardır. Bunun bir sonucu olarak, çocukların durumu politik gündemde yüksek bir öneme sahip hale gelmiştir. Ancak sözleşmenin uygulanması beklenenden daha az etkili olmuştur. Bu başarısızlığın temel sebebi politik bir öncelik olarak çocuk haklarına ilişkin sistematik ve kapsamlı bir yaklaşımın olmamasıdır. Bir diğer neden de karar vericilerin Sözleşmeye taraf olmakla gelen yükümlülükleri tam anlamıyla anlamamaları veya kabul etmemeleridir. Ayrıca hayırseverlik ve hak-temelli yaklaşım arasındaki ayrımı her zaman yapamamaktadırlar.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin taraf devletlerce uygulanmasını izleyen seçilmiş uzmanlardan oluşan bir organ olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, sözleşmenin uygulanması için kullanılacak yöntem ve araçlara büyük önem vermektedir. Bu deneyime ve UNICEF, sivil toplum kuruluşları ve devletlerin tavsiyelerine dayanarak, çocuklara karşı yükümlülüklerinde ciddi olan devletlerin yerine getirmesi gereken sistematik önlemler için bir kontrol listesi geliştirilebilir. Bu önlemler şunları gerektirmektedir:

- Çocuklar için kapsamlı bir ulusal gündem geliştirmek;
- Sözleşmeyi iç hukuk ve uygulamalarıyla bütünleştirmeyi gerektiren tüm mevzuatın çocuk haklarıyla tamamen uyumlu olmasının yanı sıra ulusal mevzuat ile herhangi bir uyuşmazlık durumunda sözleşmenin ilke ve hükümlerinin dikkate alınmasının sağlanması;
- Çocuk etki değerlendirmelerini tanıtarak çocukları hükümetin politika geliştirme sürecinde görünür hale getirmek;
- Çocuklara harcanan kamu fonlarının oranını belirlemek için uygun bütçe analizlerinin yapılması ve bu gibi tüm kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasının sağlanması;

- Sözleşmenin ilerlemesine yönelik faaliyetlerin koordine edilmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesini desteklemek için hükümetle ilişkili bütün sektörlerde (yerel idareler de dahil olmak üzere) kalıcı yapılar veya mekanizmalar oluşturmak;
- Yargı sisteminin içinde olan bütün çocuklara dair yeterli verinin toplanmasının ve bu verinin çocukların durumunu sürekli olarak iyileştirmek için kullanılmasının sağlanması;
- Özellikle sınırlı olmamak kaydıyla doğrudan çocuklarla çalışan veya işleri çocuklarla ilgili olan hükümet çalışanlarının eğitilmesi yolu dahil olmak üzere çocuk haklarına ve gerçekte ne anlama geldiklerine dair farkındalık oluşturmak ve bilgiyi yaymak,
- Uygulama ve farkındalık yaratma süreçlerine sivil toplum kadar çocukların kendilerini de dahil etmek;
- Çocuk haklarını desteklemek/tanıtmak amacıyla çocuklar için - çocuk ombudsmanı, komiserlik veya diğer benzeri bağımsız meşru/yasal zemini olan birimler geliştirmek;
- Teknik destek programları dahil olmak üzere her türlü uluslar arası işbirliği formunda çocuk haklarına öncelik vermek.

Bütün bu tavsiyeler çocuk haklarının mevcut idari yapılarla bütünleştirilmesi için işbirliği içerisinde çalışma gereğini ortaya koymakta, ayrıca çocukların sürecin içinde yer almasını gerektirmektedir. Temel fikir çocuklarla ilgili konuların hayırseverlik ekseninden çıkartılarak politik gündemde yüksek önceliğe sahip bir düzeye gelmesinin sağlanmasıdır.

Çok sayıda Avrupa devleti, ulusal bir stratejiyi kabul etmek, çocuklarla ilgili konular etrafında iç koordinasyonu iyileştirmek, iyi bir veri toplama sistemi geliştirmek veya çocuklar için bir ombudsman atamak yoluyla bu tavsiyelere uyarak harekete geçmiştir (genel ombudsmanlık kurumu içerisinde veya ayrı bir birim olarak).

Bunlarla birlikte, devletlerin yeterince ciddi olmadıklarına işaret eden bariz boşluklar mevcuttur. Bu boşluklar, özellikle çocuk koruma eksikliğinin sürmesiyle kendini göstermektedir.

Engelli çocuklara iyi eğitim fırsatları sağlanması konusunda çok az gelişme gözlenmektedir. Bunun yanında azınlıklara mensup çocuklar, özellikle Roman çocuklar, hayatın birçok alanında dezavantajlı durumdadır; yasa ile sorun yaşayan çocuklar çok sık alıkonulmaktadır; düzensiz göçmenler arasındaki çocuklar kırılgan durumdadır ve sömürüden muzdariptir; sığınmacı çocuklara kötü davranılmaktadır. Fiziksel ceza Avrupa ülkelerinin yarısında halen fiilen yasak değildir ve bazı çocuklar okulda da şiddet ile karşı karşıya kalmaktadır. Adalet sistemi, okullar ve şehirler henüz çocuk dostu değildir.

Kırılgan gruplara yönelik eğitim, sağlık ve sosyal yardımlar çok sayıda ülkede anlamlı bir biçimde azaltılmış ve bu durum hükümetlerin, kamu parasını finansal krizi aşmak ve bankacılık sistemini kurtarmak için kullanmalarıyla oluşan borcu ödemeye başlamalarından önce gerçekleşmiştir.

Bütçelere son şekli verilmeden önce bunların çocuklar üzerindeki kısa ve uzun erimli ekonomik etkisinin analiz edilmesi şimdi özellikle acil bir hal almıştır. Avrupa'da çocuk yoksulluğu ciddi bir problem olarak karşımızdadır – bu bazı ülkelerde dehşete düşülecek

kadar yaygındır ve çocukların büyük bir kesimi en başından beri dezavantajlı durumdadır. Ekonomik kriz çocuk yoksulluğu sorununu ele almamak için bir argüman olamaz – hatta, bunu yapmanın en acil ve gerekli olduğu durumdur.

Kaynakların sınırlı olması hükümetler tarafından çocuk haklarını korumaya dair yükümlülüklerini göz ardı etmek veya önlemleri uygulamayı geciktirmek için bir gerekçe olarak görülemez. Zorluk ne denli büyükse sorunlara sistematik bir şekilde yaklaşmak için daha net politik stratejilerle harekete geçmek için o denli sebep vardır. Aslında, kriz zamanlarında, devletin çocuklara-çocuk haklarına bağlılığını yeniden göstermesi ve tam anlamıyla riayet etmesi özellikle önemlidir.

Nüket ATALAY, YÖRET Vakfı Onursal Başkanı

Sempozyumun birinci oturumu YÖRET Vakfı Onursal Başkanı **Nüket ATALAY**'ın konuşmasıyla devam etti. Nüket Atalay yüzyıllar içerisinde ve farklı kültürlerde çocuk kavramının nasıl farklılık gösterdiğinden, çocuk tanımından ve farklılıklarından, çocuk hakları alanındaki tarihsel gelişmelerden, Türkiye'deki durumdan bahsetti.

Atalay, 20. yüzyılda çocuk hakları gelişimindeki mihenk taşlarına değindi:

- 1920 yılında Dünya savaşı sonrası Milletlerarası Çocuklara Yardım Teşkilatı'nın kurulması,
- 1921 yılında Belçika'da Milletlerarası Çocukları Koruma Birliği'nin kurulması,
- 1923 yılında "Çocuk Hakları Cenevre Bildirisi"nin yayımlanması,
- 1924 yılında Milletler Cemiyeti'nin Cenevre Bildirisi'ni onaylaması ve Türkiye'nin bildiriye imzalaması,
- 1929 yılında 23 Nisan'ın Çocuk Bayramı olarak kutlanmaya başlaması,
- 1959 yılında Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın "Çocuk Hakları Beyannamesini" kabul etmesi,
- 1989 yılında Birleşmiş Milletler "Çocuk Hakları Sözleşmesi"nin kabul edilmesi,
- 1990 yılında Türkiye'nin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalaması,
- 1995 yılında Büyük Millet Meclisi'nde onaylanması ve resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmesi.

Türkiye'deki STK'ların BM Çocuk Hakları Sözleşmesiyle tanışmasının, YÖRET Vakfı'nın 1992 yılında düzenlediği Uluslararası Okul Psikologları Sempozyumu ile gerçekleştiği, ardından 1993 yılında STK'ların bir araya geldiği "Çocuk Hakları İşbirliği Konseyi"nin kurulduğu, bu oluşumun 1998 yılından bu yana Çocuk Hakları Koalisyonu olarak devam ettiği, günümüzde ise platformlar, birliktelikler, eylem grupları vs. çeşitli şekillerde devam ettiğinden bahsedildi.

Türkiye nüfusunun 1/3'ünün (25 milyon) 0-18 yaş grubunda olduğu ve çocukların kanunlarla (Ceza Kanunu – Medeni Kanun – Çocuk Koruma Kanunu) korunduğunu ifade eden Atalay, bu sistemlerin yeterli olmadığını ve işleyişte aksaklıklar olduğunu belirtti.

İnsanların **çocuk algısının** çocuk merkezli olmadığı sürece çocuk haklarının yaşatılamayacağını ifade eden Atalay, Türkiye’de yaşanan temel sorunları şöyle özetledi:

- Fiziksel ve Sözel Şiddet
- Çocukların ağır işlerde çalıştırılmaları
- Çocuk Gelinler – Kız verme (satma)
- Aile – Okul – Kurumlarda yaşanan ihmal ve istismarlar

Eğitim, sağlık ve devletin çocuklara sağladığı yardım konularında bilgi veren Atalay hayırseverlik yerine hak temelli yaklaşımı koyabilirsek daha kapsamlı ve çağdaş çocuk hakları savunucusu olunabileceğini dile getirdi.

Denetim mekanizmasının iyi işlemediği Türkiye’de tüm bu sorunlara bakıldığında çocukları savunan en yüksek kademe olarak ombudsmanlık kurumunun öneminin daha da arttığını, çocuklara tarafsız bakabilecek, gerçek ihtiyaçların neler olduğunu görebilecek, tarafsız olarak araştırmalar yapacak, raporlayacak, denetleme yapacak, kamuoyunu bilgilendirecek, devletin hizmetindeki aksamaları ortaya koyacak ve çözüm önerileri getirecek bir kurumun varlığına her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulduğunu dile getirdi.

Çocuğun yüksek yararının ne olduğu, kime ve hangi değerlere göre belirlendiği tartışıldı. 18 yaşına kadar tüm insanların çocuk olduğunu belirten Atalay, çocuğun yararının yetişkinin yararından önce geldiğini ve çocuğun uzun vadede yararının kısa vadede yararından önce geldiğini belirtti.

OTURUM 2 ÇOCUK KORUMA POLİTİKALARI, SİSTEMLER, UYGULAMALAR

Oturum Başkanı: Seda AKÇO BİLEN, Avukat Hümanist Büro

Sempozyum’un 2. Oturumu çocuk haklarını hayata geçirirken küresel ve ulusal politikalar üzerineydi. Bu oturumda, İsveç ve Avrupa’daki iyi uygulamaların yanı sıra sürekliliğin sağlanması adına ve ortaya çıkabilecek yeni zorluklarla mücadelede nelere ihtiyaç duyulduğu ele alındı. Devletlerin, çocuk haklarının hayata geçirilmesinde uygulamaların bütüncül, yapısal ve uzun soluklu olmasını sağlamak için oluşturacakları alanlar İsveç deneyimi açısından sunuldu. Ardından Türkiye’de politikaların, sistemlerin ve uygulamaların uluslararası minimum standartlara ne kadar yakın ya da uzak olduğu ve Ombudsmanlık kurumunun aradaki farkları doldurması açısından önemi ve rolü ile ilgili saptamalar ve öneriler konuşuldu.

Karin FAGERHOLM, İsveç Save the Children Çocuk Hakları Yönetim Danışmanı

Karin Fagerholm konuşmasına BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 4, 42 ve 44(6). maddelerinde tanımlanan ve BM Çocuk Hakları Komitesi’nin 5 No’lu Genel Yorumunda ayrıntılı olarak açıklanan genel uygulama tedbirlerini anlatarak başladı ve bu tedbirlere referansla İsveç’te çocuk haklarının durumuna ilişkin bilgi verdi.

Buna göre, İsveç çocuk haklarıyla ilgili tüm temel BM ve Avrupa Konseyi sözleşmelerini onayladı, ancak hakları ihlal edilen çocukların Komite'ye başvurmasına olanak tanıyan üçüncü İhtiyari Protokolü henüz imzalamadı. Fagerholm, İsveç mevzuatının temel olarak Sözleşme ve Sözleşme'nin ruhuyla uyumlu olduğunu; hatta bazı konularda mevzuatın Sözleşme'de belirtilen yükümlülüklerden daha ileri düzeyde olduğunu söyledi. Başta çocuğun görüşlerine başvurulması ve çocuğun yüksek yararı olmak üzere genel ilkelerin mevzuata dâhil edildiğini söyleyen Fagerholm, İsveç'te mevzuatın ve ÇHS'nin uygulanmasının sorunlu olduğunu vurguladı ve genel olarak uluslararası mevzuatın ve ÇHS'nin ne şekilde kullanılacağına bilinmediğini söyledi.

İsveç Parlamentosu çocuk haklarını güçlendirmeye yönelik 2. Ulusal Strateji'yi 2010 yılında kabul etti ve bu stratejide 9 çalışma alanı belirledi. Parlamento, bu çalışmaya bölgesel ve yerel yönetimleri de dâhil etti. Hükümet ise, stratejiyi hayata geçirmek üzere yerel yönetim düzeyinde çalışmalarını desteklemek, veri toplama sistemini (Max 18) oluşturmak, ebeveynleri desteklemek gibi çeşitli adımlar attı. Fagerholm, Ulusal Strateji'deki eksikliklere de değinerek, stratejinin belirli faaliyetleri içermediğini; bu faaliyetler için gereken mali kaynakları ve insan kaynaklarını tanımlamadığını ve kapsamlı bir izleme sistemini içermediğini söyledi. Fagerholm, yerel düzeyde belediyelerin Ulusal Strateji'yle eşgüdümü sağlamak üzere kendi strateji ve çalışma planlarını oluşturmaya başladıklarını söyledi. Ayrıca hükümet de çocuk hakları alanında daha sistematik bir çalışma yürütmeleri için yerel ve bölgesel yönetimlerin ne şekilde güçlendirilebileceğini belirlemek üzere bir çalışma başlattı.

Fagerholm, İsveç'te çocuk haklarıyla ilgili harcamaların farklı bütçe kalemleri altında karşılandığını, bu nedenle çocuk haklarına ayrılan bütçenin izlenemediğini söyledi. Çocuk haklarıyla ilgili kararların çoğu yerel düzeyde alındığından, harcamaların çoğu yerel bütçe kalemleri altında yapılıyor. Bazı belediyelerin çocuklar için yaptıkları harcamalar için yılın sonunda ayrıca raporlamalar geliştirdiklerini; bu nedenle, belediye düzeyinde çocuk haklarının teşvik edilmesi için tahsis ettikleri kaynakların izlenmesinin mümkün olacağını ifade etti. Yine de, bütçede çocuk haklarıyla ilgili harcamaların tam anlamıyla izlenebilmesi için, çocuklara özel bir bütçe planlaması yapılması ve faaliyetlerin bu başlık altında yönetilmesi gerektiğini belirtti.

Fagerholm daha sonra İsveç'te çocuk haklarının uygulanmasının önündeki engelleri anlattı. İsveç mevzuatında Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin kullanılmasına yönelik özel bir referans bulunmadığından, çocuklarla ilgili kararlarda Sözleşme'nin büyük ölçüde göz ardı edildiğinden söz etti. Uluslararası hukukun ve Sözleşme'nin yeterince bilinmemesinin çocuk haklarının hayata geçirilmesinin önünde büyük bir engel teşkil ettiğini belirtti. Fagerholm özellikle kendilerini ilgilendiren konularda çocukların görüşlerine başvurulması ve çocuğun yüksek yararının belirlenmesi gibi konularda karar alıcıların sıkıntı yaşadığını ve bu nedenle çocuklarla ve çocuklar için çalışan ya da çalışacak kişilerin çocuk hakları konusunda eğitim alması gerektiğini vurguladı. Fagerholm çocukların da haklarını yeterince bilmediklerini; bu hakkın uygulanmasında sorunlar olduğunu belirtti. İsveç hükümetinin 1990 yılında Sözleşme'yi imzalamasının ardından ÇHS'nin tanıtımı için önemli miktarda kaynak ayırdığını belirten Fagerholm, hükümetin birkaç yıl sonra bu çalışmayı durduğunu, ancak Sözleşme'nin ve çocuk haklarının tanıtılmasıyla ilgili çalışmanın kesintisiz ve sistematik bir biçimde devam etmesi gerektiğini vurguladı.

Fagerholm daha sonra İsveç'te çocuk haklarıyla ilgili sorunları anlattı ve bu sorunların bir kısmının yapısal nitelikte olduğunu söyledi. İsveç'te çocuk haklarıyla ilgili kararların çalışmalarında büyük ölçüde özerk olan yerel ve bölgesel yönetimler tarafından alındığını ve uygulandığını belirten Fagerholm, çocuk haklarıyla ilgili asgari uygulama standartları belirlenmediğinden, çocuk haklarıyla ilgili uygulamaların yerelde idareye bağlı olarak farklı biçimlerde ve düzeylerde gerçekleştiğine dikkat çekti.

Fagerholm, çocukların haklarının bir bütün olarak hayata geçirilmesi açısından sorun oluşturan bu durumun, ihtiyaç sahibi, istismara maruz kalmış ya da savunmasız durumdaki çocuklara yönelik destek ve koruma hizmetlerinde dahi farklılıklara yol açtığını ve bu hizmetleri olumsuz etkilediğini vurguladı.

Fagerholm, adalete erişim konusunu bir diğer sorun alanı olarak tanımladı ve İsveç'in çocukların BM Komitesine başvurmasına olanak tanıyan İhtiyari Protokolü imzalamadığını hatırlattı. Ayrıca, Çocuk Hakları Ombudsmanı'nın bireysel başvuru alma yetkisi bulunmadığını; İsveç'teki kamu denetçileri arasında temsil ettiği grubun kendisine bireysel şikâyette bulunamadığı tek kurumun Çocuk Hakları Ombudsmanı olduğunu vurguladı.

Fagerholm, üçüncü sorun alanı olarak çocukların görüşlerine başvurulması hakkını tanımladı ve İsveç mevzuatında kendilerini ilgilendiren konularda çocukların görüşlerinin alınmasının bir yükümlülük olarak tanımlanmasına rağmen karar alıcıların çocukları dinlemediklerini ya da dinleseler bile görüşlerini dikkate almadıklarını belirtti.

Fagerholm, son olarak çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesinin hayata geçirilemediğini; bu konunun yeterince bilinmediğini ve uygulamada hayli sıkıntılı olduğunu söyledi.

Fagerholm, daha sonra İsveç'te çocuk haklarını güçlendirmek için atılabilecek adımları özetledi. Öncelikle en üst politika düzeyinde çocukların haklarına öncelik verilmesi konusunda bir iradenin oluşması gerektiğini söyleyen Fagerholm, başta belediyeler olmak üzere tüm uygulama düzeylerinde faaliyetlerin kesintisiz devam etmesinin sağlanması gerektiğini vurguladı. İkinci olarak, Sözleşmenin bütünüyle mevzuata dâhil edilmesi ve böylelikle karar alıcılar için bağlayıcı bir referans haline getirilmesi gerektiğini belirtti. Mevzuata dâhil edilen Sözleşmenin bir etki yaratabilmesi için de İsveç'in kapasite geliştirme çalışmalarına ve çocuklarla ve çocuklar için çalışan uzmanların eğitimine odaklanması gerektiğini vurguladı.

Fagerholm, ayrıca, yerel ve ulusal düzeyde genel uygulama tedbirlerinin ne şekilde uygulandığını belirlemek için 2010-2011 yıllarında beş Avrupa ülkesinde yapılan bir araştırmadan bahsetti. Farklı yapıdaki devletlerin temelde tüm tedbirler konusunda adım attığını ancak hiçbir devletin tavsiyeleri bütünüyle hayata geçirmediğini anlatan Fagerholm, özellikle hiçbir devletin çocuk hakları bütçesi oluşturmadığını ve çocuklar için ayrılan kaynakları görünür kılmadığını vurguladı. Araştırma, 2008 yılında yaşanan ekonomik krizden sonra devletlerin çocuk hakları programlarında kısıntıya gittiklerini de ortaya koydu. Fagerholm, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin bir temenniler listesi değil hayata geçirilmesi gereken bir yükümlülük olduğunu vurgulayarak konuşmasını tamamladı.

Adem Arkadaş – THIBERT, Türkiye Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) Çocuk/ İnsan Hakları Program Sorumlusu

2. Oturum **Adem Arkadaş – THIBERT’in** Türkiye’deki Çocuk Koruma Politikaları, Sistemler ve Uygulamaları konusunda yaptığı sunuş ile devam etti. Çocuk hakları temelinde çocuk koruma politikaları, sistemleri ve uygulamalarının neler olduğuna değindiği konuşmasında Arkadaş-Thibert çocuk koruma politikasının kendisini ÇHS’ine dayandırdığını, Korunma Hakkı, Hizmet Sağlanması Hakkı ve de Katılım Hakkı’nın Sözleşme’nin 2,3,4, 6 ve 12. Maddeleriyle olan bağlantısını anlattı.

Nüfusun 3’te 1’nin çocuk olduğu Türkiye’deki duruma bakıldığında;

- Hukuk ve politika çerçevesinin dağınık olmasının çocuğu bütünsel olarak ele alan bir çocuk koruma sistemine olanak sağlamadığını,
- ÇHS’nin ulusal hukuka aktarılmamış olduğunu ve ulusal hukukun ÇHS’yle uyumlaştırılmadığını ifade etti.

Kurumların (bakanlıklar, belediyeler, üniversiteler vs.) kendine ait stratejik planları, eylem planları olduğu ancak bunların birbirine değmediği, birbiriyle ilişkilendirilmediğini dile getirdi. Hem kurumsal hem de diğer tematik stratejilerin gözden geçirilmesi gerektiğini, bu stratejilerin nerelerinde çocuk haklarını korumak için daha sağlıklı bir yapı önerilebileceğinin çalışılması gerektiğini belirtti. Bu stratejilerin çoğunun bir bütçesi olmadığını, bunun da kurumsal yükümlülüklerin yasalarca yeterince belirlenmemesinden, hukuk ve politika çerçevesinde bir dağınıklığın söz konusu olmasından ileri geldiğini ifade etti.

- Çocuğun korunmasının çeşitli yönleri, çocuğun gelişme ihtiyaçları ve hakları bütünsel olarak ele alınmadan farklı bakanlıklar ve hükümet kuruluşlarınca ele alındığından,
- Kurumsal yükümlülükler yasalarca yeterince açık ayrıştırılmadığından hizmetlerin dağınık olabildiğinden,
- Bazen hizmet sağlayıcıların da sorumluluktan kaçabildiklerinden ve çocukların ihtiyaçlarını sürüncemede bırakacak ve haklarını ihlal edecek şekilde diğer kuruluşlara yönlendirebildiklerinden söz etti.

Çocukların erişebileceği şikâyet ve etkili çözüm mekanizmalarına bakıldığında bu mekanizmaların sorunlu olduğunu, mevcut pek çok şikâyet mekanizması olduğunu ancak etkili çözüm sağlayacak sistemik bir yaklaşım eksikliğini dile getirdi. Örneğin, çocukların kullanabileceği 183, 155, 147, vb hatlar olduğunu ancak sadece çocuklara yönelik bir hat veya mekanizmanın olmadığını, bu hat veya mekanizmaların farklı işlevleri arasında çocukların bunlardan sadece biri olduğunu belirtti. Çocukların kendilerini ifade edebilecekleri etkili şikâyet mekanizmaları oluşturmak gerektiğinin altını çizdi.

Önemli bir mekanizma olarak henüz yeni olan Kamu Denetçiliği Kurumu’nun var olduğu ancak en baştan beri çocuklar için ayrı bir ombudsman olması gerektiğini savunduklarını ifade eden Arkadaş-Thibert, bunun maalesef gerçekleşmediğini belirtti. Çocuklardan sorumlu olan Kamu Denetçisi’nin aynı zamanda engelli ve kadınlar olmak üzere başka konulardan da sorumlu olduğunu, enerjisini sadece çocuklara harcayacak, doğrudan çocukların sesi olabilecek bir Ombudsmanlık kurumuna hala ihtiyaç duyulduğunu belirtti.

Bundan başka, İnsan Hakları Ulusal Kurumu'nun maalesef çalışmalarına henüz tam olarak başlamadığını, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'nun ve TBMM Çocuk Hakları İzleme Komitesi olduğunu ancak bu komitenin yasal bir altyapısının olmadığı, pek faal olamayan bir komite olduğunu dile getirdi. Anayasa Mahkemesi ve bireysel başvuru mekanizmasının olmasının çok önemli bir gelişme olduğunu, ancak Türkiye'de bir çocuğun Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yapmasını düşünmenin çok güç olacağını ifade etti.

Çocukları etkileyen konularda tasnif edilmiş veri sağlayacak hak tabanlı izleme mekanizmalarına bakıldığında bu konuda birtakım çalışmalar olduğu ancak yine de eksik olduklarını dile getirdi. Örneğin, 2 yıldır Çocuk Erken Tanı ve Uyarı Sistemi'nin (ÇETUS) geliştirilmekte olduğu bilgisini paylaştı.

TUIK'in pek çok araştırmasının bize çocukları anlamamızı sağlayan sonuçlar ve istatistikler sağladığını ancak EUROSTAT'a uyum sebep gösterilerek çocuklarla ilgili istatistiklerin 17 yaşında durduğunu belirtti. TUIK'de veri toplama yaşının 18 yerine 17'de bitmesinin sorun yarattığını, ÇHS ve anayasaya göre bir bireyin 18 yaşın bitimine kadar çocuk olarak kabul edildiğini bu nedenle TÜİK'in bu eksiğinin üzerine gidilmesi gerektiğinin altını çizdi. 18 yaşındaki çocukları çalışmalara dahil etmedikleri için 1 milyon kadar çocuğun verisinin çalışmaların dışında kaldığına dikkat çekti.

Verilerin/bilginin paylaşımı ve politika için kullanımında eksiklerin çok büyük olduğunu, araştırma gündeminde de eksikler olduğunu, çocukların hangi konularda canlarının yandığı, hangi konularda daha fazla korunmaya ihtiyaçları olduğu ile ilgili araştırma gündemi olması gerektiğini belirtti. Bunun dışında ayrıştırılmış verinin ve ayrıştırılmış bütçe verisinin olmadığını ifade etti.

Türkiye'nin durumunda güvenlik konusunda yaklaşık 110 bin çocuğun mağdur olarak güvenlik güçlerinin eline geldiğini, yine 110 binin üzerinde çocuğun suça sürüklendiği için polis ve jandarma tarafından alındığını vurguladı. Koruma konusuyla ilgili örnek olarak Türkiye'deki toplam evliliklerin %20'sinden fazlasının çocuk evlilikleri olduğunu ve bunun %18'inin de kız çocukları kapsadığını dile getirdi.

Türkiye'de 25 milyon çocuğun 1 milyonunun çalıştığını, bu çocukların sendikalara üyeliklerinin ve herhangi bir korumalarının olmadığını, ILO'ya göre bunların 630 bininin en ağır ve kötü koşullu işlerde çalıştığını, 2006'dan bu yana bu rakamlarda artış olduğunu belirtti.

Ombudsmanlık çocuk koruma konusunda neler yapabilir sorusuna yanıt olarak

- Çocuklarla birlikte politika ve sistemik eksikleri göstermek için çalışabileceğini, çocukların sesi olabileceğini,
- Yasaların çocukların üzerindeki etkisini anlatabileceğini, çocuk etki analizini yapabileceğini
- Yerel yönetimler ve STKlar ile ortaklık kurarak, sistemik sorunlara yerelde çözüm nasıl sağlanabilir, yerel ombudsmanlıklar nasıl oluşturulabilir, yerelde çocuklar ombudsmanlara nasıl ulaşabilir konularının ele alınabileceğini belirtti.

OTURUM 3

ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ve KORUNMASINDA OMBUDSMANLIK / YEREL YÖNETİMLERDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI

Oturum Başkanı: Séverine JACOMY-VITÉ, UNICEF Çocuk Koruma Bölümü Başkanı

Bu oturumda, İsveç'te Ombudsmanlık Kurumu'nun işlevi ve çocuk haklarının hayata geçirilmesinde nasıl bir rol oynadığı ele alındı. Çocuk haklarının korunması ve gelişmesinde ombudsmanlık, İsveç modelinin öne çıkan özellikleri ve ombudsmanlık uygulamasında yerel yönetimlerde çocuk ombudsmanlığının önemi incelendi. Bununla birlikte, Avrupa'da çocuk ombudsmanlığının çocuk haklarının gelişmesinde etkili bir sistem olarak yol gösterebilmesine dair görüşler bildirildi.

Fredrik MALMBERG, Dr. İsveç Kamu Denetçiliği Kurumu Çocuk Ombudsmanı

Malmberg İsveç Çocuk Ombudsmanı'nın genel yapısına ve çalışma usullerine dair bilgiler verdi. Buna göre, kurum İsveç'in ÇHS'yi onaylamasından 3 yıl sonra, 1993 yılında Çocuk Ombudsmanı Yasası ile kuruldu. Oldukça kısa olan ve kolay okunan bu yasanın, özünde Ombudsmanın bağımsız olduğuna vurgu yaptığını belirtti. Malmberg, Ombudsmanın çalışma alanlarını ve yöntemlerini kendisinin belirlediğini ve devletin belirlenen öncelikli çalışma alanlarına müdahale etmeye hakkı olmadığını söyledi.

Ombudsman'ın 6 yıllığına hükümet tarafından atandığını, kurumda Ombudsmanın altında İdari Birim, İletişim Birimi ve Program ve Araştırma Birimi'nin bulunduğunu aktardı. Yaklaşık 25 çalışanı bulunan kurumun yıllık yaklaşık 2,6 milyon Avro tutarındaki bütçesinin devlet tarafından hibe edildiğini belirtti.

Malmberg, Ombudsmanın görev ve sorumluluklarına dair bilgi verdi. Bireysel şikâyet alma yetkisi bulunmayan Ombudsmanın rapor hazırlamakla yükümlü olduğunu ve yasayla belirlenen işlevlerini genel çerçeve içerisinde yerine getirdiğini belirtti. Yasada Ombudsmanın çocuk haklarının hayata geçirilmesi için çocukları dinlemekle ve izleme ve savunuculuk çalışmaları yürütmekle görevli olduğunun belirtildiğini anlattı.

Ombudsmanın toplumda her düzeyde yetkililerden bilgi talep etme ve bu yetkilileri toplantıya çağırma yetkisi bulunduğunu, ancak kurum denetim yetkisine sahip olmadığını aktardı. Malmberg, kurumun tavsiyelere uyma konusunda yetkilileri zorlayamadığını, ancak tavsiyelerin yerine getirilmesini sağlayacak kanıt ve savları ürettiğini söyledi. Kurumun tavsiyelerinin yerine getirilmemesi halinde Ombudsman konuyu hükümetin dikkatine sunduğunu belirtti.

Misyonu "çocukları desteklemek ve karar alıcıların çocuk haklarını benimsemelerini sağlamak" olarak tanımlanan Ombudsmanın çalışmalarına yön veren iki vizyonu olduğunu, bunların: çocukların haklarını ve hakları ihlal edildiğinde başvuracakları mekanizmaları öğrenmeleri ve zor durumdaki savunmasız çocukların haklarının güçlendirilmesi olduğunu anlattı. Malmberg, kurumun bu vizyonlar esasında ve BM Çocuk Hakları Komitesinin İsveç'le

ilgili tavsiye kararları doğrultusunda 5 yıllık uzun vadeli hedefler belirlediğini ve böylelikle İsveç'i BM Komitesinin tavsiyelerine yaklaştırmayı amaçladıklarını kaydetti.

Malmberg, küçük bir kurum olduklarını, aynı anda pek çok konuda çalışma yürüttüklerini, ancak hükümete ve parlamentoya sundukları yıllık raporlarda tematik konulara odaklandıklarını söyledi. Bu raporlarda duruma ilişkin analizlerin yanı sıra çocukların koşullarını iyileştirmeye yönelik tavsiyelere yer verildiğini belirtti. Son dönemde Ombudsman tarafından Kapalı Kurumlardaki Çocuklar (2010); Yatılı Bakım/ Çocuk Evlerindeki Çocuklar (2011); Ev İçi Şiddet ve İstismar (2012); Karakollar ve Gözaltı Yerleri (2013); Psikiyatrik Bakım (2014) konularında tematik raporlar hazırlandığını belirten Malmberg, 2015 yılında akran zorbalığı (bullying) ve ayrımcılık; 2016 yılında ise engelli çocuklar hakkında rapor hazırlamayı hedeflediklerini dile getirdi. Malmberg, Ombudsmanın İsveç'te tutulma yerlerine ve gözaltı merkezlerine girerek çocuklarla görüşen ilk kurum olduğunu vurguladı.

Daha sonra Malmberg Ombudsmanın yasayla tanımlanan görevlerini ne şekilde yerine getirdiğini açıkladı. Buna göre Ombudsman, çocukları dinleme görevi kapsamında çocuklarla ve uzmanlarla düzenli diyalog için gereken kanalları oluşturuyor; çocukların bulunduğu yerleri ziyaret ediyor; çocuklarla telefon, mail ya da posta yoluyla iletişim kuruyor ve bu iletişimi sürdürüyor. Malmberg, tematik rapor konusunda çalışmadan önce Ombudsmanın o konuyla ilgili çocuklarla doğrudan iletişim kurduğunu ve onların verdikleri bilgiler ve yönlendirmeleri doğrultusunda uzmanlarla ve yetişkinlerle görüştiklerini söyledi.

Malmberg, çocuklarla diyalog konusunda Ombudsman tarafından geliştirilen yöntemlere dair bilgi verdi ve çocuklarla girilecek diyalogda açık ve belirgin bir amacın ortaya konulmasının Genç Sözcüler (Young Speakers) adı verilen bu yöntemin ana unsuru olduğunu söyledi. Malmberg, örneklerle açıkladığı bu yöntemde, hükümetin çocuklarla görüşmeyi kabul etmesi halinde (örneğin, bir yasa çıkartmadan önce) çocuklarla açık ve anlaşılır bir biçimde tanımlanan amaçlara uygun bir toplantının yapıldığını ve bu toplantıda, çocukların deneyim sahibi uzmanlar olarak dinlendiğini söyledi. Malmberg, bu toplantılarda masa başı görüşme yerine, tiyatro, rol değişimi, öykü anlatımı gibi araçlarla çocukların yaratıcı süreçlerde kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlayan yöntemlerin uygulandığını vurguladı. Çocukların verdikleri bilgilerin çocuklara karşı sorumlulukları olan yetişkinlerin verdikleri bilgilerle birleştirilerek kullanıldığını söyleyen Malmberg, süreç sonrasındaki gelişmeler hakkında çocukların sonradan bilgilendirildiğini belirtti.

Malmberg, Ombudsmanın izleme faaliyeti kapsamında önemli bir görevinin hükümetin gönderdiği raporlara ve taleplere -örneğin, yeni bir yasa öncesinde gönderilen resmi raporlara- yanıt vermek olduğunu söyledi. Hükümetin yılda bu türden yaklaşık 60 rapor gönderdiğini ve bunların yorumlanmasını kurumun iş yükünün önemli bir parçasını oluşturduğunu söyleyen Malmberg, hükümetin bazen kurumun tavsiyelerini dikkate aldığını belirtti. Malmberg, izleme kapsamında Ombudsmanın devlet kurumlarından ve yerel yönetimlerden bilgi talep etme ve bu kurumları tartışmaya davet etme yetkisi olduğunu söyledi. Malmberg kurumun ayrıca ekonomi, sağlık, eğitim, refah, katılım ve koruma konularında çocuk haklarıyla ilgili veri ve istatistikleri izlediklerini söyledi.

Malmberg, çocuk haklarının güçlendirilmesi ve tam anlamıyla hayata geçirilmesi için savunuculuk yapan Ombudsmanın 'yapılabilecek her şeyin yapıldığını' savunmak yerine bu

alandaki eksiklikleri ortaya koyması gerektiğini söyledi. Malmberg, Ombudsmanın savunuculuk görevini yerine getirirken ÇHS'nin her düzeyde uygulanması için çalıştığını; eksikliklere vurgu yaptığını ve mevzuatta ve uygulamalarda yapılabilecek değişikliklere yönelik öneri ve tavsiyeler geliştirdiğini; düzenli olarak hükümete ve parlamentoya ve BM Çocuk Hakları Komitesine rapor sunduğunu söyledi.

Malmberg konuşmasında Ombudsman tarafından hazırlanan raporlara ilişkin ayrıntılı bilgi verdi; süreçleri anlattı ve bu raporlar sonrasında hükümet tarafından çocukların durumunu iyileştirmeye yönelik çalışmalar başlatıldığını belirtti. Malmberg, Ombudsman gibi bağımsız bir kurumun insan haklarının durumunu incelemesinin son derece önemli olduğunu; bu alan bağımsız kurumlarca incelenmediğinde hükümetin ihlallerden haberdar olmadığını vurguladı.

Son olarak Malmberg Ombudsmanın uluslararası düzeyde yürüttüğü çalışmalara dair bilgi verdi. Ombudsman, Avrupa düzeyinde 40'tan fazla kurumun katılımıyla çocuk hakları alanında bilgi ve deneyim paylaşımının yapıldığı Avrupa Çocuk Ombudsmanları Ağı'nın (ENOC) içinde ve İskandinav Çocuk Ombudsmanları örgütü içinde yer alıyor ve başta Çocuk Hakları Komitesi olmak üzere BM'nin Avrupa'daki kurumlarının çalışmalarını yakından takip ediyor. Ombudsman'ın, Çocuk Hakları Komitesinin tüm genel yorumlarını İsveççe'ye çevirdiğini ve yayımladığını belirtti. Malmberg, kurumla ve çalışmalarıyla ilgili tüm bilgilere İngilizce olarak web sitesinden erişilebileceğini söyleyerek konuşmasını tamamladı.

Ara Sorular ve Cevaplar

Konuşma sonunda bir katılımcı, görüşme yapılacak çocukların nasıl belirlendiğini sordu. Malmberg, araştırma öncesinde kuruma giderek tüm çocukları bilgilendirdiklerini; daha sonra çalışmaya katılmaya istekli çocukların ebeveynlerinden izin aldıklarını söyledi. Bazı ebeveynlerin koruma içgüdüleriyle izin vermediğini de not eden Malmberg, bunların bir kısmının çocuğu değil çocuğun anlatacaklarına karşı kendilerini korumak istediğini ve kurum olarak bunu da aşmaya çalıştıklarını söyledi.

Bir başka katılımcı, araştırma sonrasında polis karakollarında ve gözaltı yerlerinde bir çocuğun bulunması halinde bunun duyurulmasıyla ilgili mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığını sordu. Malmberg araştırmanın bir yıl önce yayımlandığını ve hem hükümetin hem de polisin bu tür mekanizmaları ve azami tutulma sürelerini belirleyen bir sistem kurmaya söz verdiğini, bunun yakında gerçekleşeceğini söyledi. Kişisel olarak, en başta hiçbir çocuğun hiçbir şekilde gözaltı yerlerine konulmaması gerektiğini düşündüğünü, ancak polisin bu konuda eğitimsiz olduğunu belirtti.

Yerel Yönetimlerde Çocuk Ombudsmanlığı

Ewa HOLLÉN, İsveç Botkyrka Belediyesi Ombudsmanı

İsveç Botkyrka Belediyesi Çocuk Ombudsmanı Ewa HOLLÉN, yerel yönetimdeki çocuk ombudsmanlığı hizmetleri hakkında bir sunuş yaptı. Hollen, belediyedeki çocuk ombudsmanlığı pozisyonunun Yeşiller Partisi tarafından bir yasa teklifiyle önerildiğini; bir süre sürüncemede kalan teklifin bölgedeki çocuk ve gençlik toplulukları tarafından

desteklendiğini ve böylelikle siyasette uzlaşma sağlandığını ve belediyede çocuk haklarını desteklemek üzere hizmet verecek pozisyonunun kabul edildiğini söyledi.

Hollen, bir devlet memuru olmasına rağmen çalışmalarında bağımsız olduğunu belirtti. Hollen, görev alanının çocukların ve gençlerin akran zorbalığıyla ilgili şikâyetlerini; çocukların kendi aralarındaki ve yetişkinlerle çocuklar arasındaki ilişkileri; yetişkinler tarafından yapılan çocuk hakları ihlallerini ve ihmalleri; sosyal hizmetlerden yetersiz destek alan ya da kötü muameleye maruz kalan çocukları; okul öncesi eğitim kurumları dâhil çocuk ve gençlerin okul ortamlarını ve okula ulaşımında kullanılan yolların güvenliği gibi konuları kapsadığını söyledi.

Hollen, çocuk ombudsmanının çocuk haklarının güçlendirilmesi ve daha iyi uygulanması konusunda belediyeye bilgi ve rehberlik sağladığını söyledi. Ayrıca, çocuklara kendi hayatlarını etkileyen koşullar hakkında daha fazla söz sahibi olmaları için olanak yaratmaya çalıştığını vurguladı.

Yerel yönetimlerin plan ve programlarının çocukların ihtiyaçlarıyla örtüşüp örtüşmediğini kontrol ettiğini anlatan Hollen, çocukların belediye / yerel yönetim tarafından alınan tüm kararlara dâhil olması için çalıştığını söyledi. Ayrıca, çocuklar ve çeşitli kamu kurumları arasında aracılık rolünü üstlendiğini belirtti. Bu kapsamda, örneğin, akran zorbalığına maruz kalan bir çocuğu okul yönetimiyle görüştüğünü; çocuğun görüşmeyi tercih etmemesi halinde kendisinin görüştüğünü ve çocuğun isteklerine ve tercihlerine uygun çözümler üretildiğini söyledi. Bir başka örnekte, okul yolunda kaldırımı olmayan bir yola kaldırım yapıldığını; başka bir örnekte ise, okul öncesi çocukların kendi aralarındaki sorunların çözümü için pedagogların daveti üzerine kullanılabilir yöntemlere dair önerilerde bulunduğunu anlattı.

Bu görevin en önemli unsurunun çocuklarla konuşmak, onları dinlemek ve belediyede olması gerektiğini, yapılmasını gerektiğini düşündükleri konular hakkında görüşlerini almak olduğunu söyleyen Hollen, çocuklarla diyalog için çeşitli araçları kullandığını açıkladı. Hollen, kimi durumlarda çocukların ihtiyaçlarını çizerek ya da harita üzerinde işaretleyerek daha iyi anlattıklarını söyledi. Hollen, son olarak, çocukları ve belediyede çocuklarla ve çocuklar için çalışan yetişkinleri Çocuk Hakları Sözleşmesi hakkında bilgilendirdiğini söyledi.

Çocuk Ombudsmanlığı Nedir? Neden İhtiyaç Duyulur?

Bernard De VOS, Avrupa Çocuk Ombudsmanlar Birliği Başkanı (ENOC), Belçika Fransız Toplumları Çocuk Ombudsmanı

Konuşmasında ilk olarak çocuk ombudsmanının ne olduğuna, neden çocuk ombudsmanına ihtiyaç duyulduğuna değinen De Vos, Çocuk Hakları Komitesi'ne göre Sözleşmenin etkililiğini sağlamak için bir ombudsman oluşturulmasının gerekli olduğunu, buna sahip olmayan devletlere, çocuklara özel bağımsız bir kurumun kurulmasını tavsiye ettiklerini belirtti.

Bernard De Vos, Komite'nin, 2002 yılındaki genel gözleminde, çocuk ombudsmanının esas görevlerini; çocuk haklarının tanıtılması, çocuk haklarına riayetinin denetlenmesi, çocuk katılımının güçlendirilmesi ve yıllık kamuoyu raporunun yayınlanması olarak belirlediğini bildirdi.

Bernard De Vos'nun aktarımına göre, Komite, Ombudsmanın başlıca teminatları olarak şunları belirtmiştir:

Bağımsızlık: Her türlü kamusal ya da özel güç, medya ya da ombudsmanın müdahale etmesi gereken kişi ya da kurum karşısında, ombudsman bağımsız olmalıdır.

İmkanlar: Ombudsman kendi bütçesini yönetmeli, çalışanları ile ilişkili olarak görevlendirme, görevden alma, soruşturma, araştırma, terfi ve teşvik yetkilerine sahip olmalıdır.

Erişilebilirlik: Ombudsmanın çocuklarla buluşabilmesi için erişilebilir olması açık bir gerekliliktir. Bireysel olarak, çocuklar kurum merkezine kolayca erişebilmelidir. Bunun yanında, ücretsiz telefon, bilgisayar, internet, sosyal ağlar gibi diğer iletişim olanakları da kullanılabilir. Kurum aynı zamanda çocuklara gitmeli, onları ziyaret edebilmeli ve yerinde dinlemelidir.

Yetkiler: Çocuk ombudsmanı görevini gerektiği gibi yerine getirmek için, hiç bir bireysel güce sahip olmamalıdır. Ombudsman, fikir ve tavsiyelerinin yasal bağlayıcılığı olmayan bir hakime benzetilebilir. Otoritesini, yasal ve bilimsel açıdan tamamen güvenilir olan kararlarının doğruluğu, bağımsızlığı, yerindeliği ve saygınlığı üzerinden kurmalıdır.

Kişisel talep ve şikayetleri ele almak için, gerekli araştırma yollarını bilmelidir. Özellikle de, çocuklar ile ilgili bir etkinlikle ilgili olarak (eğitim, eğlendirici etkinlikler, özgürlükten mahrumiyet gibi) kamu alanlarına ya da özel alanlara erişimi olmalıdır.

Devletlerin yükümlülüklerinin temel olarak belirli standartlara göre hareket etmek ve hizmet sağlamak olduğunu belirten De Vos ombudsmanların önemli sorumluluklarından birinin de taraf ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetlemek ve bu yükümlülüklerin ışığında uygulanmasını sağlamak olduğunu aktardı.

Standartların uygulanmasının esasen sözleşme hükümlerini, ulusal hukuk tarafından belirlenen koşullar/gerekler ile bütünleştirmeyi ve uyumlu hale getirmeyi içerdiğini, bu nedenle, sözleşmenin ana unsurlarının ulusal mevzuata dahil edilmesi gerektiğini belirtti. Çocuğun fikrinin dikkate alınması ya da ayrımcılık yapılmaması gibi önemli unsurlardan biri olan çocuğun üstün yararı kavramı bunlardan biridir.

Bernard De Vos taraf Devletler sorumluluklarını yeterince yerine getirmediği için, çocukların haklarından yararlanmalarının istenen düzeye gelmemiş olduğunu, Sözleşmenin uzmanların kapalı mekanlarda tartıştıkları bir metin olmaktan çıkması, sokağa, insanların gündelik yaşam pratiklerine taşınması gerektiğini hatırlattı. Ancak bu şekilde sözleşmenin, çocuklar için olduğu kadar toplumumuz için de gerçek bir özgürleşme aracı olacağını ifade etti.

Hizmet sağlanmasına istinaden Sözleşmenin beşinci maddesinin ebeveynlere ya da yasal temsilcilere, “çocuklara gelişimleri ve kabiliyetleriyle tutarlı bir şekilde bakmayı ve çocukları haklarını kullanırken uygun şekilde yönlendirmeyi ve rehberlik etmeyi” zorunlu kıldığını belirten De Vos, gelişimlerine olduğu kadar üstün yararlarına da dayanarak çocukların haklarının etkili bir şekilde uygulanmasını katkıda bulunanların öncelikle bu ebeveynler

olduğunu belirtti. Fakat çocuğun aynı zamanda nitelikli sağlık hizmetleri, uygun konut, gıda ve içme suyuna erişim, eşit ve nitelikli eğitim, eğlence, kültür ve oyun alanlarına erişim gibi konularda Devletin bir dizi yükümlülüğünü yerine getirmesine bağımlı durumda olduğunu ifade etti.

Bu hizmetlerin yerine getirilmesinin sorumluluğunun devletin mali kaynaklarına bağı olduğunu, devletin bunları yapabilmesi için, ihtiyaçlarıyla orantılı olarak çocuk haklarına ilişkin alanlarda Sözleşmenin uygulanması için kullanılacak yeterli kaynağı koruması ve tahsis etmesi gerektiğini belirtti.

Bazı taraf devletlerin sorumluluklarının bilincinde olmadığını, buna dair verilebilecek en anlamlı iki örneğin çocuğa karşı şiddet sorunu ve yoksulluk gibi daha az görünür ve daha sinsi olan diğer şiddet biçimleri olduğunu ifade etti.

Çocuklara uygulanan şiddet sorununun en önemli önceliklerden biri olduğunu, Avrupa Konseyi'nin şiddete dayalı olmayan bir eğitimin teşvik edilmesi için ciddi yatırımlar yaptığını, ardından gerçek mücadelenin fiziksel cezaya karşı yasal olarak bağlayıcılığı olan yasaların her üye devlet tarafından sıcak karşılanmasıyla sonuçlanan AB stratejisinin uygulanmasıyla başladığını belirtti.

Konu çocuk hakları olduğunda yoksulluğun en büyük engel olduğunu dile getiren De Vos AB ülkelerinin, bazıları diğerlerinden daha fazla olmak üzere yoksullukla karşı karşıya olduğunu ve ekonomik krizin çocuklar üzerindeki sonuçlarının yıkıcı olduğunu belirtti. Pratikte, bu şahane sözleşmenin hiçbir maddesinin yoksullukla test edildiğinde, en temel hakların bile gerçek bir yanılgıya dönüştüğü ülkelerin çoğunda ayakta kalamayacağını dile getirdi.

Yoksulluğun besin yetersizliği veya tedaviye erişimde gecikme nedeniyle çocukların sağlığı üzerinde olumsuz sonuçları varsa, eğer güvencesizlik onları sağlıksız konutlarda oturmaya itiyorsa, birçok okul sistemi onları ikinci plana atıyor ve ayrımcılığa uğramalarına neden oluyorsa, bunun kendi benlikleri üzerindeki etkisinin eşit şekilde yıkıcı olduğunu ifade etti. Utancın, kendine güvensizliğin, olumsuz benlik algısının yoksul çocuklar için ikincil hasarlar olduğunu belirtti.

Ombudsmanların çocukları yaşadığımız ekonomik krizin etkilerinden azami düzeyde korumak için taraf devletleri çocukların öncelikli olduğu politik seçimler yapmaları için teşvik etmesi gerektiğini belirtti. Ayrıca hiçbir bireysel ya da kurumsal şiddete maruz kalmamaları için çocuklara mutlak önceliği vermeleri konusunda taraf ülkeleri teşvik etmenin de ombudsmanın sorumluluğu olduğunu belirtti.

Son olarak, ombudsmanların uluslararası dayanışma ve işbirliğine dikkat etmesi gerektiğini, Sözleşme ruhuna uygun olarak, işbirliğinin tüm devletler için bir zorunluluk olduğunu, ekonomik kriz, savaş, salgın hastalık ya da doğal felaket nedeniyle mali imkansızlığın, yetersiz insan kaynağının, teknik imkanların yokluğunun sözleşmenin uygulanmasını geçici ya da kalıcı olarak engelleyebileceği durumlarda uluslararası dayanışmanın gerekeceğinin altını çizdi.

Avrupa Çocuk Ombudsmanları Ağı'nın (ENOC) 1996 yılında kurulduğunu ve şu anda otuz Avrupa ülkesinden gelen kırkı aşkın üyeyi kapsadığını anlatan De Vos ağı'nı amaçlarını şu şekilde tanımladı:

- Üyeleri arasında bilgi değişimini sağlamak için forum vazifesi görmek, üyeleri arasında yeteneklerin gelişimini ve mesleki desteği sağlamak;
- Çocuk haklarını teşvik etmek, korumak ve Çocuk Haklarıyla ilgili Sözleşmenin en iyi şekilde uygulanması için gerekli stratejiler üzerinde çalışmak;
- Çocuk ombudsmanlığının dünyanın farklı ülkelerinde kurulmasını teşvik etmek ve böyle girişimlere yardım etmek;
- Kendi ağlarındaki ve dünyada farklı yerlerdeki çocuk ombudsmanları arasındaki temasları ve yardımlaşmayı teşvik etmek.

Böyle bir ağı'nın artı değerinin iki yönlü olduğunu dile getiren De Vos bir taraftan, ulusal düzeyde meslektaşların desteğini güçlendirmeye yardımcı olduğunu diğer taraftan ombudsmanların sesini uluslararası zirvelere taşıdığını belirtti. Son olarak, Çocuk Hakları Sözleşmesi doğrultusunda bağımsız bir kuruma sahip olan diğer ülkelerin yanında, bu ağı'nın üyeleri arasında bir Türk ombudsmanı görmekten zevk ve onur duyacağını belirtti.

Oturum Soru – Cevap

Oturum başkanı UNICEF Çocuk Koruma Bölümü Başkanı Séverine Jacomy-Vité şu soruyu yöneltti: diğer konuşmacıların da belirttiği üzere Türkiye'de çok ciddi bir Suriyeli sığınmacı nüfusu olduğunu ve bu insanların %50'den fazlasının çocuk olduğunu, bunun 800.000'den fazla yeni çocuk mülteci demek olduğunu belirtti. Türkiye'nin yakın zamanda yabancılar için yeni bir yasa çıkardığını, Suriyeli sığınmacıların geçici devlet koruması statüsüne ilişkin birkaç hafta önce yeni bir yasal düzenlemenin geçtiğini, bu düzenlemenin çok önemli hükümler içerdiğini, bu düzenlemelere göre bu çocukların veya bu çocuklara yönelik hizmetlerin Türkiye'deki çeşitli ulusal kurumun doğrudan sorumluluğu altına alındığını belirtti. Konuşmacıya kendilerinin göçmen çocuklar meselesini nasıl ele aldıklarını, statüleriyle ilgili herhangi bir farklılık olup olmadığını, bir tür geçici koruma altında yasal sığınmacılar olup olmadıklarını sordu. Türkiye'de bulunan çocukların bu deneyimlerden, çocuk ombudsmanının hizmetlerinden faydalanabileceğini belirtti.

Bernard De Vos, Uluslararası bir sözleşme imzalandığında sadece o ülkede değil, sözleşmeye taraf olan bütün ülkelerde sözleşmeye, sözleşmenin bütün maddelerine uyulması gerektiğini belirtti. Sözleşmenin imzalanmasının diğer ülkelerle birlikte hareket etmeyi gerektirdiğini belirten De Vos Belçika'nın henüz hiç Suriyeli sığınmacı /vatandaş kabul etmediğini bunun korkunç bir durum olduğunu dile getirdi. Roman çocukların maruz kaldıkları kötülüklerin, beslenme konusunda yaşadıkları sıkıntıların çok kötü olduğunu dile getirdi. Sözleşmeye göre çocukların ebeveynlerin durumlarından bağımsız olarak ele alınması gerektiğini söyledi.

4. OTURUM

TÜRKİYE’ DE ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASI ve GELİŞTİRİLMESİNDE OMBUDSMANLIK (KAMU DENETÇİLİĞİ)

Oturum Başkanı: Hakan ACAR, Prof. Dr. Gündem Çocuk Derneği Yönetim Kurulu Üyesi,
Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı

Türkiye nüfusunun üçte birinin çocuklardan oluştuğu göz önünde bulundurularak, Türkiye’de 2011 yılında kurulan Ombudsmanlık Kurumu’nun, çocuk haklarının korunması ve hayata geçirilmesine dair Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde devletlerin yükümlü oldukları görev ve sorumlulukları açısından önemi ele alınmıştır. 2013 yılı Kamu Denetçiliği Faaliyet Raporu’nun ele alındığı oturumda, rapor değerlendirilmesi Türkiye’de Ombudsmanlık faaliyetlerine dair yol haritası oluşturulması açısından önemlidir. Yerel yönetimlerde çocuk haklarına dair tutumların incelendiği bir çalışmanın sonuçlarının sunulduğu bu oturumda, Türkiye’de Ombudsmanlığın geliştirilmesinde yerel yönetimlerin önemi ve katkıları vurgulanmıştır.

Türkiye’de Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)

Serpil ÇAKIN, Kamu Denetçiliği Kurumu - Kamu Denetçisi, Kadın, Engelli ve Çocuk Ombudsmanı

Kadın, Engelli ve Çocuk Ombudsman’ı Serpil Çakın, ilk olarak Ombudsmanlığa niye ihtiyaç duyulduğunu irdeledi. Kuvvetler ayrılığının sistemde birbirini denetleyen mekanizmaları yetersiz hale getirdiğinden, farklı ve yeni denetim mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğundan söz etti. Ombudsmanlığın temel olarak denetimden ziyade bir köprü mekanizması işlevi gördüğü, vatandaşların ulaşamadıkları kurumlara, bilgilere ulaşmasını sağlamak, çözüm bulmak ve aracılık etmek olduğunu dile getirdi.

Serpil Çakın, Ombudsmanın kurum değil kişi olduğunu ve temel özelliklerinin güvenilirlik, tarafsızlık, bağımsızlık olduğunu ve bilirkişiden yardım alabilmek, tanık dinleyebilmek dahil her türlü bilgiye ulaşabilecek geniş yetkilere sahip olduğunu belirtti.

Türkiye’deki ombudsmanlığın parlamenter ombudsmanlık yapılanması olduğunu, Ombudsman’ın Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne seçilmek ve görevden alınmak açısından bağlı olduğunu, Kamu Denetçileri’nin parlamento tarafından Karma komisyonda seçildiğini, idarenin her türlü eylem ve işlerini denetleyebildiğini, vatandaş ile kamu idaresi arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ifade etti.

Kamu Denetçiliği’nin kurulmasının 1990’lardan bu yana tartışıldığını, Anayasa Mahkemesi’nin yasal zemin olmadığı gerekçesiyle kanun tasarısını reddettiğini, 2010 referandumuyla Kamu Denetçiliği Kurumu’nun Türkiye’de kurulduğunu belirtti. Kamu Denetçiliği Kurumu’nun ülkemizde henüz çok yeni olduğunu, sadece 1.5 yıldır aktif bir şekilde çalıştığını vurguladı.

Serpil Çakın amaçlarının, çocukların haklarını savunabilmelerine yardım etmek ve haklarla gerçekler arasındaki boşluğu doldurmak, çocuk hakları kültürünün gelişmesine katkıda bulunmak olduğunu kaydetti.

Çakın Nisan 2014'te kurulan web sitelerine bugüne kadar 138 başvuru geldiğini söyledi. Başvurulara ilişkin örnekler veren Çakın, Ombudsmanlığın ancak şikayet üzerine harekete geçebildiğini, kişilerin menfaatinin ihlal edilmiş olması gerektiğini ancak söz konusu çocuklar olduğunda menfaat ihlali şartı aranmadığını, çocuk hakları ile ilgili ihlal görüldüğünde STK'ların Kamu Denetçisine başvurabildiğini aktardı. Başvurulara mutlaka yanıt verildiğini de ekledi.

Kamu Denetçisi'nin çocuk hakları konusunda yerinde inceleme ve denetleme yapabildiğini, insanların çok iradi olmadan şikayetlerinden vazgeçtikleri durumlarda, inceleme konusu çocuksa ombudsmanlığın incelemenin sürmesine karar verebildiğini aktardı.

Doğru başvurunun gelmesinin çok önemli olduğunu, TC kimlik no, ad/soyad belirtmeleri gerektiğini, bilgileri gizli tutmak suretiyle idare ile görüşüldüğünü, sorunun çözülememesi durumunda tavsiye niteliğinde karar aldıklarını belirtti.

Bugüne kadar yapılan çalışmaları da özetleyen Çakın, Norveç gibi ülkelere çalışma ziyaretleri yaptıklarını, kurumsal kültür oluşturulması için diğer ülkelerin uygulamalarını incelediklerini, ENOC ile diyaloga geçtiklerini ve 2 yıldır toplantılara gözlemci olarak katıldıklarını, UNICEF'in çözüm ortakları olduğunu, çocuklara yönelik internet sayfasını birlikte hazırladıklarını, çocuk ile iletişime çok önem verdiklerini, çocuğa hitap edebilmenin önemli olduğunu, güvenini kazanmak için mutlaka geri dönüş yaptıklarını belirtti.

Yerel Yönetim Ombudsmanlığının Çocuk Hakları Açısından Değerlendirilmesi

Mehmet DUMAN, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) Yönetim Kurulu Başkanı

Ombudsmanlık sisteminin kamu kurumlarının bağımsız mekanizmalar tarafından denetlenmesi imkanını sağladığını belirten Duman böylece kamu yönetiminin kendi uygulamalarından sorumluluk duymasını sağlayarak insan haklarının kurumsallaşmasında ve ihlallerin önlenmesinde önemli bir rol üstlendiğini belirtti. Türkiye'de de anayasada yapılan değişiklik ile ombudsmanlık sisteminin kamu denetçiliği adı ile yapılması sürecinin başladığını belirten Duman ülkemizde ideal bir ombudsmanlık sisteminin oluşturulmasında STK'lara da görevler düştüğünün altını çizdi.

2010 yılında Türkiye'de ombudsmanlık kurumunun ilk örneği olarak Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Ortadoğu ve Batı Asya bölge teşkilatını (UCLG – MEWA) gösteren Duman, teşkilatın tüzüğüne göre üyeler ve çalışanların teşkilat yöneticilerinin uygulamalarından çıkan sıkıntılar nedeniyle UCLG – MEWA Ombudsmanı'na başvurarak sorunların giderilmesini talep edebildiklerini belirtti.

Dünyada ombudsmanlık kurumunun uzmanlık alanlarına göre örgütlendiğini, pek çok ülkede yerel yönetim ombudsmanlığı, sağlık hizmetleri ombudsmanlığı gibi bağımsız birimlerin

olduğunun altını çizen Duman yerel yönetim Ombudsmanlığının yerel sorumluluğu olan bir ombudsmanlık kurumu olduğunu belirtti. Arabulucu işlevi yüklenen bu birimin halkın yerel yönetimler ile yaşadığı sorunları incelediğini, yerel yönetimin temel ilkeleri olan özgürlük, katılım, hesap verebilirlik ve verimlilik ilkelerinin sürekliliğine katkı sağladığını ifade etti.

Bugün dünyada yerel yönetimlerin daha çok sorumluluk yüklenmeye başladığını ve daha çok yetkiyle donatıldığını, son yıllarda öne çıkan küreselleşme, yönetim ve yerelleşme gibi kavramların bu çabaları pekiştirdiğini belirtti. Bu yetki ve sorumlulukların vatandaşların özgürlüklerini kısıtlamadan kullanılabilmesi için yerel yönetimler ombudsmanına ihtiyaç olduğunu dile getirdi.

Çocuk hakları ve ÇHS'nin uygulanması ve yaygınlaştırılması açısından ulusal bağımsız insan hakları kuruluşlarının öneminin her geçen gün arttığına çocuk ombudsmanlığının BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan ülkelerde yaygın olduğuna, ancak Türkiye'de kamu denetçiliği kurumu içerisinde ele alındığına, yine de bunun çok önemli bir gelişme olduğuna dikkat çekti. Duman çocuk ombudsmanlığının bağımsız, ayrı bir birim olması gerektiğini ifade etti.

Yerel yönetim ombudsmanlığının çocuk haklarıyla ilgili süreçlerdeki öneminden söz eden Duman, örnek olarak din dersinden muaf olan Musevi çocukların fırsat eşitliğinden yararlanabilmesi için kamu denetçiliği kurumunun Milli Eğitim Bakanlığı'yla bağlantıya geçtiğini ve arabuluculuk görevi üstlendiğini hatırlattı. Kamu denetçiliği kurumunun emniyet teşkilatı gibi kamu kurumlarının bünyelerinde çocuklar için pedagoğ istihdamı ve eğitim yardımlarının arttırılması için çaba sarf etmesi, çocukların haklarından haberdar olmaları için seminerler düzenlemesi ve yayınlar yapması gerektiğini belirtti.

Kamu Denetçiliği Kurumu 2013 Yılı Faaliyet Raporunun Değerlendirilmesi

Engin SAYGIN, Yrd. Doç. Dr. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

İdare hukuk literatüründe Ombudsmanlıktan bahseden Saygın, 2006'da anayasa değişikliği yapılmadan önce meclisin özellikle AB uyum sürecinde yol kat etmek adına, Kamu Denetçiliği Kurum kanununu kabul ettiğini ancak Anayasa Mahkemesi'nin bunu anayasaya aykırı bularak iptal ettiğini hatırlattı.

Saygın Anayasa Mahkemesi'nin iptal gerekçesi olarak kamu denetçiliğini meclisin idareyi denetlediği yollardan biri olarak görmesi argümanına katılmadığını, Avrupa'nın her yerinde ombudsmanların parlamento tarafından atandığını, bunun amacının kuruma bağımsızlık kazandırmak, dolayısıyla parlamentonun denetim aracı kılmak olmadığını dile getirdi. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun bağımsız idari otoritelerden biri olduğunu, bu bağımsızlığı sağlamanın en önemli yollarından birisinin Meclis'te nitelikli bir çoğunlukla Kamu Denetçisi'ni atamak olduğunu, toplumda herkesin saygı duyduğu, sözünü dinlediği hukukçular üzerinde uzlaşa sağlanmasının kurumun etkin olarak çalışmasını sağlayacağını dile getirdi.

5548 sayılı kamu denetçiliği kurumu yasasının meclisin idareyi denetlediği yollardan biri olduğu gerekçesiyle iptal edilmesinin olumlu bir şeye vesile olduğunu, bunun bizi 2010

anayasa değişikliğine götürdüğünü, yeni kanunla bu kuruma sahip olduğumuzu, anayasada bu kuruma yer verilmesinin ona daha fazla güvence verdiğini söyledi.

Paris İlkeleri ışığında kurumun sahip olması gereken ilkelerden bağımsızlık, belirli bir görev tanımı ve yeterli yetkilere değinen Saygın mevzuatın önemli birkaç eksiğine rağmen çok yetkin bir insan hakları koruma mekanizması olarak çalışabilmesi açısından kuruma çok büyük bir potansiyel verdiği kanaatinde olduğunu belirtti.

Resen inceleme dediğimiz, kendi kendine bir başvuru olmadan denetim yapabilme eksikliği olduğunu, bunun Paris İlkeleri ışığında kurumun sahip olması gereken önemli yetkilere bir olduğunu ifade etti. Bunun dışında erişebilirlik, işbirliği, işlevsel etkinlik ve kurumun hesap verebilirliği gibi ilkelerin de bu kurumun sahip olması gereken ilkeler olduğunu belirtti.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun 1 yıllık henüz kabul edilmemiş bir raporunun değerlendirilmesini doğru bulmadığını, kendi web sayfalarından yıllık faaliyet raporunu incelediğini ve onun üzerinde bir kaç noktaya vurgu yapmak istediğini, çünkü bundan sonra bu kurum, etkili bir insan hakları çözüm mekanizması olacaksa bu özelliklerin dikkate alınması gerektiğini düşündüğünü belirtti.

İdari faaliyet raporunu değerlendirdiğini, raporun sunuş kısmında baş denetçinin TBMM adına denetim yaptığının kabulünün* sorunlara yol açtığını, TBMM adına denetim yapmanın doğru olmadığını, Kamu Denetçisi'nin TBMM tarafından atandığını ama yaptığı denetimin TBMM adına olmadığını, eğer tavsiye kararları uygulanmıyorsa bu noktada yardımı TBMM'den beklemenin de hatalı olacağını belirtti. Mevcut sistemde yargının zaten kendisine gelen şikayetleri değerlendirip bağlayıcı kararlar aldığını, böyle bir kurumun bağlayıcı karar alma yetkisi olmaması gerektiğini çünkü bu yetkinin kurumun özülle çeliştiğini ifade etti.

Bu durumda kamu denetçisinin kendi özelliğine dönmesi gerektiğini, medya gücünü arkasına alıp, ihlal edilenlerle ilgili aldığı tavsiye kararlarını basında tekrar tekrar dile getirmesi gerektiğini belirtti. Devlet kurumları için de bunun önemli olduğunu, kendisinin bir ihlal yaptığına dair basında bir yazı çıkmasını hiçbir kurumun istemeyeceğini belirtti.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun daha yolun başında olduğunu, yıllık faaliyet raporunun bir başlangıç noktası olabileceğini, kurumun etkililiğinde tartışılması gereken konunun tavsiye kararı verildikten sonra kurumun her yıl yeni raporlarında bir önceki tavsiye kararlarına idarenin ne kadar uyup uymadığını değerlendirmesi gerektiğini ifade etti. Eğer yasal değişiklik önerdiyse bir sonraki sene bunların ne kadarında parlamento tarafından yasa değişikliğine gidildiğini, ne kadarında gidilmediğini de raporlaması gerektiğini belirtti. 1 yıl içinde yapılan faaliyetlerin daha sonra takibinin yapılması gerektiğini Kamu Denetçiliği Kurumu'nun bu şekilde etkin bir kurum olarak çalışabileceğini belirtti.

* İdari Faaliyet Raporu'nun sunuş kısmında Baş Denetçi'nin "kurumumuz yöneten ve yönetilen arasında bir köprü, uzlaştırıcı vazifesi görmekte, TBMM Başkanı'na bağlı, ancak bir anlamda onun adına şikayet esasına göre idareyi denetleyen bağımsız bir niteliğe sahiptir" ifadesi

Belediyelerde Çocuk Hakları Tutumlarının Gençlerce İncelenmesi

YÖRET VAKFI: Sevgi ÖZKAN, Sosyolog/Lider - Handan ÇAKIR, Özlem DALKILIÇ

WALD VAKFI: İbrahim YİĞİT, Sinan YUMURTACI, Muhammed YAPICI

Sunanlar: Handan Çakır (YÖRET V.), Sinan Yumurtacı (WALD V.)

Çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde yerel yönetimlerce ne tür yükümlülüklerin ve girişimlerin üstlenildiği, hakkını aramada önemli işlevi olan Çocuk Ombudsmanlığı konusunda ne kadar bilgi ve bilinç sahibi olunduğu konusunda veri toplamak amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın tam metni Ek 7'de yer almaktadır.

Yurttaşların hakkını arama kültürünün gelişimi ile demokrasinin gelişimi arasındaki paralellik, insan ve çocuk hakları konusunda çocukluktan itibaren bilinçlenen yurttaşlara sahip olmanın toplumsal bir kazanç olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumu adı altında 2012'de kurulan "Ombudsmanlık" konusunda toplumsal bilincin yükselmesi için uzun vadede demokratik düzenin sağlamlaşmasına katkı sağlayacak çalışmalar önemli veriler oluşturmaktadır. Bu saptamaya dayanarak Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Ombudsmanlık Sempozyumu için hazırlanan bu çalışmayla amaçlanan belediyelerde çocuk hakları ve çocuk ombudsmanlığı bilincine dair veri toplamaktı.

Belediyelerin çocuk hakları tutumlarının gençlerce incelenmesi araştırmasının sonuçlarını katılımcılarla paylaşan Handan Çakır ve Sinan Yumurtacı, YÖRET ve Wald Vakfı'ndan (Dünya Yerel Yerleşimler Birliği ve Demokrasi Akademisi) gelen 5 üniversite öğrencisi gencin (Özlem Dalkılıç, Handan Çakır, Muhammet Zahit Yapıcı, Sinan Yumurtacı ve İbrahim Yiğit) Sosyolog Sevgi Özkan'ın hazırladığı anket soruları doğrultusunda araştırma ve ön hazırlık çalışmalarından sonra Ankara ve İstanbul'da ilgili belediyelerde anket çalışmaları gerçekleştirdiklerini aktardı.

Anket sorularıyla, çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde yerel yönetimlerce ne tür yükümlülüklerin üstlenildiğine veya ne tür girişimlerde bulunulduğuna, hak aramada önemli bir işlevi olan Çocuk Ombudsmanlığı konusunda ne kadar bilgi ve bilinç sahib olduklarına dair verilerin toplanmasının hedeflendiğini belirttiler.

Önce Ankara'daki Türkiye Belediyeler Birliği'ne gidilerek belediyelerin kurumsal işlev ve amaçlarına, ayrıca çocuk hakları ve Çocuk Ombudsmanlığı konusundaki uygulama ve farkındalıklarına yönelik sorulardan oluşan bir söyleşi yapıldığını aktaran konuşmacılar buradan toplanan veriler ışığında belirlenen, iç ve dış göçlerle ülkenin prototipi haline gelen İstanbul'un farklı demografi ve yaşam kültürü ortaklığına sahip belediyelerinde yetkililerle yüz yüze yapılan anket çalışmasının bazı sorularının bazı belediyelerce yazılı olarak cevaplandırıldığını belirttiler.

Anket çalışmasının sonuçlarına göre "çocuk" ve "hakları"na yönelik dikkat ve bilincin, çocuk hakları kapsamında sağlanmaktan ziyade, büyüklerin "çocuk" ve "hakları" denince fiziki, sportif veya sanatsal denebilecek ihtiyaçları sağlama yönünde algılandığını ve Çocuk Ombudsmanlığı konusunda özel bilgi ve farkındalık sahibi olunmadığını gösterdiğini aktardılar.

Sonuçların, nicelik ve nitelik açısından genele dair bir çıkarım yapmayı sağlayacak nitelikte olmadığı ancak bu konuda, Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan devletin ve STK'ların artan çabalarına karşın beklenen ilerleme sağlanmasa da eskiye nazaran iyileşme olduğu ve gerek devlete gerekse sivil topluma daha çok görev düştüğünü gösterdiğinin söylenebileceğini belirttiler.

Türkiye Belediyeler Birliği'yle (TBB) yapılan görüşmede yetkililerin bu gibi çalışmaların yerel yönetimlere yol gösterici önemine değinmelerinin çalışmanın amaç ve işlevi doğrultusunda olması açısından önemli olduğunu aktardılar. Devlet kurumlarından bilgi talep etme hakkına sahip oldukları bilinciyle bu çalışmayı gerçekleştiren genç yurttaşlar olarak, çalışma sırasında kendi çabalarıyla kurdukları ilişkilerde karşılaştıkları olumlu olumsuz pek çok deneyimle demokratik eğitim ve vatandaşlık kariyerlerine de katkı sağlamış olmalarının sadece kendileri değil herkes için önemli bir kazanç sayılabileceğini belirttiler.

4. Oturum Soru – Cevap

Her okulda Kamu Denetçiliği Kurumu'na ilişkin posterlerin asılması durumunda elektronik erişime sahip, teknoloji ile haşır neşir çocuklardan Kamu Denetçiliği Kurumu'na ciddi sayıda başvuru gelebileceği, yüksek sayıda başvuru gelmesi ve bu nedenle çocuklara geri dönülememesi durumunda bu çocukların kaybedebileceği, bununla ilgili bir önlemleri olup olmadığı soruldu.

- Serpil Çakın çocuklarla ilgili şikayetleri kuruluşlarından itibaren değil sadece Nisan 2014'ten bu yana almaya başladıklarını belirtti. Kurumun daha bilinir hale geldiğinde şikayetlerin artabileceğini, bunun zorlayıcı olabileceğini ancak ikincil mevzuatları oluştururken bunun hakları vermeye/genişletmeye engel olmaması gerektiğini belirtti. Kurumda çeşitli alanlarda uzmanlıkları olan bir ekipleri olduğunu, bunun dışında kamudan destek alma imkanları olduğunu dile getirdi. İleride kendi kadrolarını genişletmek amacıyla meclise gidilebileceğini belirtti. Kamu Denetçiliği Kurumu bilinir hale geldiğinde sadece çocuk değil diğer alanların da çok etkin olabileceğini ifade etti. En çok şikayetin kadın ve çocuk alanından gelmesini bekledikleri halde en fazla şikayet aldıkları konuların kamu personel rejimi ve ekonomik mali kalkınma alanlarında olduğunu belirtti. Ama kurumlardan geçiş suretiyle destek aldıklarını veya her tür destekten yararlanabildiklerini ifade etti. Aynı konudaki şikayetlerin tek bir dosya altında birleştirilerek cevaplanabileceğini belirtti. Türkiye'deki nüfus yoğunluğu nedeniyle ombudsmanlığın sadece 5 denetçiyle yürütülemeyecek olduğunu bunu bu anlamda da düşünülmesi gerektiğini, mesela her kurumun kendi bünyesinde ombudsmanlık oluşturabileceğini, yaşadıkça çözüm önerileri oluşturacaklarını belirtti.

Çocuk ombudsmanlığının bilinirliğiyle ilgili ellerinde veri olup olmadığı soruldu. 1.5 yılda aldıkları toplam 138 başvuru sayısına bakıldığında, bir haftalık haberler takip edildiğinde bu sayıya kolayca ulaşılacağı dile getirildi. Bilinirliği artırmak için daha fazla çalışması durumunda hak ihlalleri ile ilgili daha fazla başvurunun gelebileceği belirtildi. Tanıtımla ilgili neler yapılabileceği soruldu?

- Kamu Denetçisi Çakın, tanıtımın gerçekten çok önemli bir konu olduğunu, kamuda çalışıyor olmanın bir sürü zorluğu da beraberinde getirdiğini, örneğin prime-time'da kamu spotu yayınlamanın sorun olabildiğini, bu konuda bütün medya kanallarına ziyarette bulduklarını aktardı. Yeterince tanıtamadıklarını kurumu, basınla ilişkilerinin daha da güçlendirilmesi gerektiğini, çözümün daha çok çalışmak olduğunu ifade etti. Bütün paydaşlarla işbirliği yapmaları gerektiğini, bunun bir zorunluluk olduğunu ifade etti.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun çok umut verici olduğunu belirten bir katılımcı tutuklu çocuklarla ilgili kimi olayları duyamadığımızı, kapalı kurumlarda kalan çocukların Kamu Denetçiliği Kurumu'ndan nasıl haberdar olacaklarını sordu? Şikayete odaklı olduğu için çocukların, özellikle ailesi ve ziyaretçisi olmayan veya maddi durumu yetersiz ailelerin çocuklarının Kamu Denetçiliği Kurumu'na nasıl ulaşabileceklerini sordu.

- Kamu Denetçisi Çakın kapalı kurumlarda kalan çocuklara ulaştıklarını, başlangıç noktası olarak çocuk cezaevlerine ziyarette bulduklarını, tanıtım ve birebir toplantılar yaptıklarını belirtti. Kurumlara ulaşmaları konusunda bir sıkıntı olmadığını dile getirdi. Aslında kamu idaresinin denetlendiğini düşündüğü için bu tür ziyaretlere sıcak bakmayabildiğini, kendilerini anlatarak durumu düzelttiklerini ifade etti. Klasik bir denetim mekanizması olmadıklarını, onları da destekleyen bir kurum olduklarını, ombudsmanlığın özünde idarenin doğru uygulamalarını izah etmenin olduğunu, çünkü vatandaşa dönüp tarafsız bir organ olarak idarenin haklılığını, o işlemlerin gerekçesi anlatıldığında ya da kişinin ulaşamadığı bir bilgiye ulaşip, o bilgi uygunsa verildiğinde vatandaşın cevap almasını sağladıklarını belirtti. Doğru uygulama yapıldığında bunun tek taraflı bir şey olmadığını, hem vatandaşı hem de kamu kurumlarını desteklediklerini anlattı. İnternet kullanamayan çocuğun da kendilerine ulaşabilmesi gerektiğini belirten Çakın, onların ulaşamadığı yerde kendilerinin onlara ulaşması gerektiğini belirtti. Sadece Ankara'da bir ofisleri olduğunu, bütün illerde temsilcilikleri olması gerektiğini belirtti. Başvuruların valilik ve kaymakamlık üzerinden de yapılabildiğini, ileride temsilcilikler suretiyle başvuru yollarının geliştirilmesi gerektiğini ifade etti.

Bir başka katılımcı çocuk adına başvuracak olunsaydı hangi konuları önceleyeceklerini sordu. Çocukların sistemin malı olup olmadığını, sistemin ve ebeveynlerin çocukları dilediği gibi biçimlendirme hakkı olup olmadığını sorgulayan katılımcı bunu kavramadan çocuk ile ilgili hiçbir sorunu çözemeyeceğimizi, çocukları hala bir nesne gözüyle gördüğümüzü, çocuk bir özne haline gelmedikçe çok sorun yaşanacağını ifade etti.

- Bu alandan gelen konuların ağırlıklı olarak okulların temizliği, öğretmenlerin derste kendileriyle ilgilenmediği olduğunu belirtti.

Prof. Dr. Hakan Acar birçok sorunun kısa vadedeki çözümünün mevcut Kamu Denetçiliği Kurumu'nun STK'larla işbirliğinde yattığını belirtti. Türkiye'deki önemli ölçüde STK'nın hak ihlaline ilişkin veri topladığını, dolayısıyla iyi bir bağlantı kurulursa kuruma rahatlıkla veri akışı ve doğru geribildirim sağlanacağını ifade etti. Bunun Kamu Denetçiliği Kurumu'nun kendi pozisyonu ve STK'lara bakış açısıyla ilgili olduğunu, ilişkiyi açarsa sivil toplumdan yeterince geribildirim alacağını belirtti. Onun dışındakilerin orta vadede planlanması gereken bir yapı kurulmasıyla çözülebileceğini belirtti.

18 Kasım 2014

2. Gün

5. OTURUM

TÜRKİYE’ DE ÇOCUK HAKLARININ KORUNMASI ve YAYGINLAŞTIRILMASI için OMBUDSMANLIK İŞLEVLERİNİN ÇEŞİTLİ KURUMLARCA GÜÇLENDİRİLMESİ

Oturum Başkanı: Serpil ÇAKIN, Kamu Denetçiliği Kurumu- Kamu Denetçisi, Kadın, Engelli ve Çocuk Ombudsmanı

Bu oturumda, STK’ların, kamu kurumlarının ve medyanın Çocuk Hakları Sözleşmesi’ndeki maddelerin hayata geçirilmesinde var olan politika ve mekanizmalardaki boşlukları, hak ihlallerini dile getirme sorumlulukları Türkiye’de Ombudsmanlığın geliştirilmesi açısından ele alınmıştır. Aynı zamanda çocukların gözünden hak arama yollarının hayata geçirilmesinde, okulda çocukların kendi haklarını içselleştirmesi ve bu haklara dair bilincinin geliştirilmesine yönelik uygulama sonuçları paylaşılmıştır.

Abdullah ÖZBAY, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hakları Daire Başkanı

Sayın Özbay yurtdışında olduğu için sempozyuma katılamadı, konuşmasının özetini sunuyoruz.

Türkiye’de BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin uygulanması ve izlenmesinden sorumlu koordinatör kurum olarak görev ve yetkiler 2011 yılında ASPB bünyesindeki Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü’ne devrolmuş, ayrıca çocuk haklarına ilişkin çalışmalar yürütülmesi kapsamında yapılan düzenlemeler ile burada çocuk haklarına ilişkin ayrı bir daire başkanlığı oluşturulmuştur.

Çocuk haklarının hayata geçirilmesi yönünde gerçekleşen önemli gelişmelerden biri de 2010 halk oylaması sonucu kabul edilen yeni Anayasa değişikliğinde, Anayasa’nın 41. maddesi “Ailenin Korunması ve Çocuk Hakları” başlığı altında yeniden düzenlenmiş olup böylece Anayasamızda “çocuk hakları” kavramına yer verilmiştir. Söz konusu anayasa değişikliğinin 10. maddesinde çocuk, yaşlı, özürlü, harp ve vazife şehitleri, dul ve yetimler ile malul ve gaziler için alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı sayılmayacağı belirtilmek suretiyle, toplumdaki risk gruplarına yönelik pozitif ayrımcılık desteklenmektedir.

Çocuk haklarının korunması ve yaygınlaştırılması için, 2010 yılında Genel Müdürlük, İstanbul Üniversitesi, Çocuk Vakfı ve TÜBİTAK, TÜSSİDE işbirliğinde, akademisyenler, kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve yaklaşık 6200 çocuğun katılımı ile taslak “Türkiye Çocuk Hakları Strateji” Belgesi hazırlanmıştır. Çocuk Hakları Strateji Belgesi, Türkiye’de bütün çocukların toplumsal konumunu dikkate alarak hayat standartlarını geliştirmek amacıyla devletin sorumluluğu ve yükümlülükleri doğrultusunda gerekli gelişimi, koruma ve önlemeyi, güç koşullardaki çocuklara özel bakım ve imkânları sağlayıcı; kalıcı ve yaygın programları geliştirme sorumluluğunu üstlenme ve bu amaçla bütün yasal ve idari önlemleri alma, ulusal ölçekli bütüncül bir politika ve strateji geliştirme, faaliyet ve eylem planı oluşturma ve uygulama çalışmalarını içermektedir.

Söz konusu Strateji Belgesi'nde öngörülen faaliyetler kapsamında Türkiye'de çocuk haklarının korunması, yaygınlaştırılması, ÇHS'nin ilke ve hükümlerinin yetişkinler ve çocuklar tarafından öğrenilmesi, benimsenmesi, hayata geçirilmesi bağlamında Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce (Mülga SHÇEK) her ilde kurulmuş olan Çocuk Hakları Komiteleri 2000 yılından bu yana çalışmalarını sürdürmektedir. Her il komitesinde, üye çocukları temsilen bir kız ve bir erkek olmak üzere iki çocuk delege vardır. İl Çocuk Hakları Komiteleri ülke çapında çocuk katılımını sağlayan bir örgütlenme oluşturmaktadır. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun çocuk hakları kapsamında çocuklara yönelik hazırlamış oldukları "KDK Çocuk İnternet Sitesi'nin" hazırlık aşamasında İl Çocuk Hakları komite üyesi çocuklarımızın görüş ve önerileri alınarak katkı verilmiştir.

Amacımız ülkemizi; hayallerini gerçeğe, mutluluğunu yüzüne, sesini kürsüye taşıyabilen çocukları olan, rol model bir ülke haline getirmektir.

Çocuk Haklarının Korunması ve Yaygınlaştırılması için Sivil Toplumda Ombudsmanlık İşlevlerinin Güçlendirilmesi

Feray SALMAN, Sivil Toplum Örgütleri Temsilcisi - İnsan Hakları Ortak Platformu Genel Koordinatörü (İHOP)

Konuşmasına Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni bir sürü sözleşmeden önce onaylamış, taraf olmuş ve çocuk yurttaşlara söz vermiş durumda olan Türkiye'de bir bakanlığın kurulmasının, bakanlığın içinde çocuk haklarının korunması ve izlenmesiyle ilgili bir birimin yaratılmasının, çocuklar için bir adalet sistemi kurulması çabalarının çok önemli olduğunu belirterek başladı Salman. Ancak bu çalışmaları yaparken ana omurgasını kurmak, perspektifini netleştirmek, programları, stratejileri, stratejilere bağlı eylem planlarını buna yönelik olarak harekete geçirmek gerektiğini, çocuk hakları temelli bir programlamayı hedef olarak koymak gerektiğini dile getirdi.

Türkiye'nin çocuk haklarının problemleri bir alan olduğunu, Türkiye'nin halihazırda çocuklar bakımından kayıt altına aldığı bir izleme sistematığı olmadığını, yapılmış olan politikaların çocuklar üzerine etkisini ortaya koyan herhangi bir çalışmanın, bunu sayısal veriye dökecek herhangi bir veritabanının olmamasının kaygı verici bir durum olduğunu ifade etti.

Bağımsız bir denetleme kurumu olarak anayasal güce sahip bir dış denetim, yani kamu idaresinin performansını özellikle de hak alanından, insan hak ve özgürlüklerini korumak, geliştirmek, ihlalleri önleyici tedbirlerin alınması konusunda, katalizör rol oynamak durumunda olan ombudsmanın çocuk haklarının mevcut durumunda son derece önemli olduğunu vurguladı.

Ombudsmanlık ya da İnsan Hakları Ulusal Kurumu (İHUK) gibi bir kamu kurumu olan ama aynı zamanda kamu idaresinin, politika yapıcılarının, kanun uygulayıcılarının tasarruflarını insan hakları temelli bir bakış açısıyla değerlendirme sistematığının son derece kıymetli bir sistematik olduğunu dile getirdi. Bu sistematığın nasıl en etkili olacağı konusunda elimizde bazı rehber ilkeler olduğunu, bunların başında Paris İlkeleri'nin* geldiğini belirtti. Paris

* Paris İlkeleri için bakınız Ek 3.

İlkeleri'nin özellikle insan haklarının korunması, geliştirilmesi, hayata geçirilmesi konusunda bu bağımsız denetim kurumlarının nasıl bir yapıya sahip olması gerektiği, nasıl bir işleyiş mekanizması kurmaları gerektiği konusunda yol gösterici ilkeleri ortaya koyan, zamanla bir dizi deneyimin üstünden geliştirilmiş rehber ilkeleri kapsadığını belirtti. Sadece kamu idaresinin, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun değil sivil toplum örgütlerinin, akademinin, medyanın ve yerel yönetimlerin de bu temel ilkeleri düzenli olarak gözetiyor, akılda tutuyor olması ve bu ilkelerin ülke içinde güçlenmesi bakımından meşru araçlarını kullanarak ellerinden gelen çabayı göstermeleri gerektiğinin altını çizdi.

Öğleden sonraki grup çalışmalarına temel olması açısından Paris Prensipleri'ni hatırlatıp altını çizen Feray Salman şu başlıklara değindi:

- **Yasal ve operasyonel özerklik yoluyla bağımsızlık**

KDK veya İHUK gibi kurumların bağımsızlıklarının yasal ve operasyonel özerklik yoluyla güvence altına alınmasının çok önemli olduğunu ifade etti. Feray Salman ombudsmanın kiminle görüştüğü, kiminle ne konuştuğu, raporuna ne yazdığı gibi konularda herhangi cezai bir yaptırımla karşılaşmaması gerektiğini, ancak yasanın ilgili maddesinin bu güvenceyi sağlamadığını, muğlak ifadeler içerdiğini söyledi.

- **Finansal özerklik yoluyla bağımsızlık**

Kurumun kendi bütçesini kendisi hazırlayarak, bu bütçenin maksimum ölçüde güvence altına alınması gerektiğini, finansal özerkliğe, yeterli ve sürekli finansman güvencesi verilmediği sürece güvence altına alınmış sayılmayacağını altını çizdi Salman.

- **Erişilebilirlik**

Ombudsman için sık kullanılan "çocuğun sesidir" ifadesini hatırlatarak erişilebilirliğin çocuklar için ne denli önemli bir nokta olduğunu belirtti. Farklı sosyal gruplardan, farklı dilleri, dinleri olan, cinsel yönelimleri farklı olan çocukları hatırlatarak bu çocukların hepsinin kamu idaresinin çocuklara sunduğu hizmetlerden eşit biçimde yararlanma hakkını dile getirdi. Çocukların yapılan müdahaleler sonucunda hak kaybına uğramayacağı bir yapının sağlanması gerektiğine dikkat çekti. Bu devletin yetki alanına girmiş sığınmacı çocuklar da dahil olmak üzere, bütün çocukların herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın ombudsmana erişim hakkının tam anlamıyla güvence altına alınmasını sağlayacak kaynaklar ve araçların ombudsmana sağlanması gerektiğini belirtti. Kurumun bilinirliğinin bu açıdan çok önemli olduğunu, her çocuğun kurumun nasıl çalıştığını bilmesi gerektiğini belirtti.

Bütün bu süreçte STK'ların önemli bir rol oynadığını, sivil toplumun ne kamu idaresi ne de kamu idaresini denetleyen bir yapı olmadığını, kendine özgü çalışma dinamikleri, ilişkileri, analizleri olduğunu dile getiren Salman STK'ların ürettiği bilginin bilimsel bulgularla ve mağdurla buluştuğunda başka hiçbir yerde ulaşılamayacak bir bilgiye dönüştüğünü belirtti.

Ombudsmanın tek rolünün sadece bireysel şikayetlere bakarak bireysel çözümler bulmak olmadığını, ombudsmanın söz konusu bireysel şikayetlerin altında yatan kök sorunları görebilecek bakış açısına sahip olması gerektiğini, bu nedenle ombudsmanlık gibi şikayet alan bir yapının sivil toplumun yaptığı çalışmalarını görmek, onlarla düzenli olarak işbirliği ve iletişim içerisinde olması gerektiğini belirtti.

Tavsiyelerin dikkate alınmasının kamu denetçiliği açısından çok önemli olduğunu, bunun en önemli aracı olduğunu, bunun onun saygınlığı ile çok ilgili olduğunu söyledi. Tavsiyelerinin

yerine getirilmesinin hem hak öznesinin onunla ilişkisini güçlendiren bir şey olduğunu hem de kamu idaresinin kamu denetçisi olmaksızın yükümlü olduğu, sorumlu olduğu haklara olan saygısını göstermesi açısından çok önemli olduğunun altını çizdi. Kamu idaresinin bu tavsiyelere azami derecede saygıyı göstermesi gerektiğini, çünkü bu kurumların onu eleştirse dahi onun dostu kurumlar olduğunu, çünkü bağımsız, hak öznesinden yana olduklarını belirtti.

Çocuk Haklarını Koruma ve Yaygınlaştırmada Medyanın Rolü

Belma AKÇURA, Gazeteci-Medya Ombudsmanı, Milliyet Gazetesi

Devlet, sivil toplum kuruluşları ve medya arasında ciddi bir iletişimsizlik sorunu olduğunu belirten Akçura konuşmasında medya ombudsmanlığı hakkında bilgi verirken ombudsmanın konumunu anlattı.

Çocuk hakları ihlallerinde meseleyi sadece istatistikler ve raporlarla açıklamanın sorunlu olacağını, diğer taraftan medyanın yaptığı gibi sorunları dramatize ederek çözümlerin de mümkün olmadığını dile getirdi. Medyanın çocuk hak ihlallerinde diline dikkat etmesinin önemli olduğunu söyledi, sorunların dramatize edilmeden çözülmesi gerektiğini ifade etti.

Medya ombudsmanlığının önemli olduğunu, habere yaklaşımın, haberi yazarken kullanılacak doğru dili oluşturmanın çok önemli olduğunu belirtti. Medya açısından etik ilkeler belirlemenin yeterli olmadığını, çocuk hak ihlalleri söz konusu olduğunda sadece sivil toplum örgütlerinin değil, gazetecilerin de haberin peşini bırakmaması, sonuna kadar takipçisi olması gerektiğini belirtti.

Ombudsmanlık kurumunun gerek gazeteler gerekse çocuklar ve aileleri tarafından yeterince bilinmediği, çok iyi niyetle kurulmuş bu kurumun İstanbul'da ulaşamadığı çok ciddi bir kitle olduğunu, bu durumda Türkiye'nin geri kalanına nasıl ulaşacağını tartışılması gerektiğini aktardı.

Çocuk Haklarını Koruma ve Yaygınlaştırmada Çocuk Katılımı Çocukların Gözünden Hak Arama Yolları

Melda AKBAŞ - Zeynep KILIÇ, İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)

Eyüp Merkez Ortaokulu, Kayıp Hakları Arama Ekibi

Atölye Gönüllüleri: Cem Demirayak, Su Ripley Çangatin

Atölye Katılımcıları; Eyüp Merkez Ortaokulu 7. Sınıf öğrencilerinden Bekir, Berat, Buğra, Ercan, Güliz, İremnur, Kübra, Meltem, Pelin, Serdar, Simge, Şevval, Vahit

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuk haklarının yaşama geçmesinde çocukların bakımından sorumlu yetişkinlerin ve devletlerin yanı sıra çocukların bizzat kendilerini de sorumlu tutar. Çocuklar, birer hak öznesi olarak, kendi haklarının yaşama geçmesini sağlamak, bir hak ihlaline uğradıklarında buna karşı mücadele etmekle yükümlüdürler.

Ancak elbette çocukların, yaş dönemlerine göre giderek azalan biçimlerde de olsa, yetişkinlere hem hukuki hem toplumsal açıdan “bağımlı” olmaları bu yükümlülüğü yerine getirmelerinde de yetişkinlerin ve devletlerin düzenlemelerine bağımlı olmaları anlamına gelmektedir. Dolayısıyla devletlerin, çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde taşıdıkları sorumlulukların bir boyutu da, çocukların kendi haklarını korumaları için güçlenmeleri ve bunu gerçekleştirecek olanaklara sahip olmalarını sağlamaktır.

“Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyumu” için yapılan bu çalışma, çocukların kendi haklarını korumak amacıyla, onların da katılımına açık olduğu ifade edilen – en azından çocukların kullanımına kapatılmamış olan- hak arama yolları konusunda bilgilerini ve bu yolları kullanabilme olanaklarını araştırmaya odaklanmıştır.

Çocuk Çalışmaları Birimi'nin Eyüp Merkez Ortaokulu'nda halihazırda sürdürdüğü katılım odaklı çalışmalar kapsamında, hak arama yollarına ilişkin olarak 5 haftalık bir çalışma planlanmış ve 7. sınıf öğrencilerinin gönüllü katılımına açılmıştır.

Bir posterle (Ek 4) çalışmanın niteliği, tüm 7. sınıflara girerek anlatılmış ve beklentileri ile katılım isteklerini nedenlerini ifade etmelerini sağlayan bir form ile öğrencilerin başvuruları alınmıştır. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan 12 öğrenci ile 17 Ekim -14 Kasım 2014 tarihleri arasında her bir oturumu 1,5 saat süren 5 haftalık bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Öğrenciler, dersleri bittikten sonra okulda kalarak çalışmaya katıldıkları için ailelerinden yazılı izin de alınmıştır.

5 haftalık çalışma sürecinde hak arama yollarının 4 temel soru etrafında ele alınacağı çalışmanın en başında çocuklara aktarılmış ve katılım istekleri yeniden sorulmuştur. Çalışmada ele alınacak 4 temel soru atölye kolaylaştırıcıları tarafından aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- Varolan hak arama yolları üzerinden;
 - Çocuklar bu yolları biliyorlar mı?
 - Bu yollara ulaşabiliyorlar mı?
 - Bu yolları kullanabiliyorlar mı?
- Kendileri nasıl hak arama yolları olsun isterlerdi?

Yukarıda belirtilen sorular doğrultusunda haftalık çalışmalarda aşağıdaki akış gerçekleştirilmiştir.

1.ve 2. Hafta; "Hak arama" kavramı üzerine biraz konuşulduktan sonra, çocukların başına gelmesi muhtemel 7 vaka üzerinden bu olaylar kendi ya da bir arkadaşlarının başına gelse nerelere ve nasıl başvurulardı sorusu üzerine küçük grup çalışmaları gerçekleştirilmiş ve her bir vaka için gruptan poster hazırlamaları istenmiştir. 2. Hafta ise aynı vakalar ele alınarak başka hangi hak arama yollarının kullanılabileceği üzerinde durulmuştur.

3. ve 4. Hafta; Ekip 3 küçük gruba ayrılmıştır. Bir ekip başka arkadaşlarının hak arama konusunda bilgisini almak için bir anket çalışması yaparken, diğer iki ekip telefon ve internet üzerinden hak arama başvurusunda bulunmayı deneyimlemiştir.

5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeyinden 115 öğrenciye uygulanan anket çalışması (Ek 5) sonuçlarında çocukların hak arama yolları konusunda en fazla rehberlik servisini bildikleri ve yine en fazla bu yolu kullandıkları sonucu çıkmıştır. Bununla birlikte Baroların Çocuk Hakları Merkezlerini de başlarına hak ihlali geldiklerinde başvurabilecekleri bir mekanizma olarak görmektedirler. Diğer taraftan gerek bilgi düzeyinde, gerekse ihtiyaç halinde kullanma düzeyinde KDK Çocuk en düşük düzeyde çıkmıştır. Hak arama yollarına şimdiye kadar başvurmayan çocukların verdiği “Beni önemseyeceklerini sanmıyorum”, “Yaşım ufak diye önemsemiyorlar” benzeri yanıtlardan ise çocukların hak arama yollarına başvurmak konusunda kendilerini yeterince güçlü hissetmedikleri, ya da büyük çoğunluğun verdiği “ihtiyacım olmadı” yanıtından çocukların hakları ve uğradıkları hak ihlalleri konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı sonucuna varılabilir.

Telefon ve internet aracılığıyla erişmeye çalıştıkları farklı hak arama yolları (Alo 147, Alo 183, Beyaz Masa, İstanbul Barosu Çocuk Hakları Merkezi, İhbar Web ve KDK Çocuk) deneyimi çocukları çoğu zaman zorlamıştır. Çalışmayı yürüten yetişkinlerin desteği olmadan bu başvurulardan herhangi birini sonuca ulaştırma ihtimalleri oldukça düşüktür. Yaptıkları telefon görüşmelerinin ve internet başvurularının ardından çocukların yaptıkları genel değerlendirme, kendilerinin ifadesiyle şöyledir:

- “Kimlik bilgilerimizi istiyorlar”
- “Kesin sonuçlara ulaşamıyoruz”
- “Sorumuzun tam cevabını alamadık”
- “Güvenli hissetmiyoruz”
- “Bize yardımcı olmak yerine çeşitli yerlere gönderdiler”
- “Bizi sıkıyorlar”
- “Bizim uzmanları gibi bilmemizi beklememeleri lazım. Bizim anlayacağımız dilde anlatabilirler.”

Bu deneyimler arasından en ulaşılabilir olan ve başvuruya geri dönüş sağlayan KDK Çocuk olmuştur. KDK Çocuk’tan alınan geri dönüşte de ifade edildiği gibi çocukların sorun olarak ifade ettikleri kimlik bilgilerinin istenmesi vb. sorunların üstesinden gelinmesi için kurum kendisine başvuran çocuklarla telefon ya da mail yoluyla detaylı bilgi almak için iletişim kurduğunu ifade etmiştir.

Çalışmanın son haftasında ise ekipten 2 küçük gruba ayrılması istenmiştir. Önceki haftalarda internet ve KDK Çocuk sayfası üzerine çalışan ekip bu sayfaya ilişkin değerlendirmelerini yazılı hale getirmiştir (Ek 6) . Diğer ekip ise daha çocuk dostu bir hak arama yolu üzerine çalışmış ve Alo 185 ismini verdikleri, farklılığı her okulda bulunması ve yanıt verenlerin çocuk olması olan bir telefon hattı önerisi oluşturmuşlardır. Bu alternatif yol, çocuklar hem fiziki hem niteliksel olarak kolay ulaşabilecekleri bir araca ihtiyaç duyduklarını açıkça göstermektedir.

Çalışmanın Sonucu

Çocuk Haklarının Hayata Geçmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyum’una çocukların gözünden hak arama yolları deneyimini taşımak için tasarlanan bu çalışma grubu çocukların hak arama yollarına dair birincil bilgi ve önerilerini içermekle birlikte uzun bir süreçte yayılması gereken ve farklı ihtiyaç gruplarından çocukların da katılımıyla gerçekleşmesi

gereken bir çalışmadır. Tüm süreçte gözlemlenen, mevcut hak arama yollarının çocukları kullanmaya teşvik etmediği gibi, kullanmaya çalışanların da ihtiyaçlarına tam anlamıyla cevap vermediğidir. Hak arama yolları teorik olarak çocuklara da açık olduğu halde, çocuklar bu araçlar konusunda bilgilendirilmediği gibi başvuru ya da geri bildirim süreçleri de çocuklara uygun biçimde düzenlenmemiştir. Yani bu küçük çalışmanın temel sorularına geri dönersek, çocuklar hak arama yollarını bilmemekte, bildiklerine çok zor ulaşabilmekte, ulaştıkları durumda da güvenebilecekleri, anlayabilecekleri ya da anlaşıldıklarını düşündükleri geri bildirimlerle karşılaşmamaktadırlar.

Çocukların çok az bilgisi olduğu halde, çocuklara en yakın düzenleme KDK Çocuk'ta bulunmaktadır. Ancak görüldüğü kadarıyla KDK Çocuk da farklı çocuk gruplarına ulaşma konusunda eksiklikler taşımaktadır. KDK Çocuk'un okullar aracılığıyla çocuklara ulaşması bir gereklilik olarak ortaya çıkmıştır. Bunun tek taraflı olarak kalmaması, KDK Çocuk'un düzenli biçimde çocuklardan çalışmalarına dair geri bildirim alması, kurumun katılımcılığını artıracak gibi, çocukların haklarını yaşama geçirme konusunda güçlenmesini de sağlayacaktır.

Çalışmaya katılan çocukların alternatif olarak geliştirdikleri hak arama yolundaki asıl vurgu – açıktır ki, araç olarak düşündükleri telefon hattı pek de alternatif değildir- çocukların yaşitları aracılığıyla daha iyi öğrendikleri ve yaşitlarına daha kolay güvenebilecekleridir. Bu bilgi, varolan hak arama yollarını çocukların kullanımına açmak için yapılacak düzenlemelerde dikkate alınmalıdır. Çocukların hak arama yolları konusunda bilgilendirilmesi ve deneyim kazanması bu bilginin yaygınlaşmasını kolaylaştıracaktır.

KDK Çocuk, özel olarak çocuklara yönelik olarak düzenlenmiş ilk hak arama yoludur. KDK'nın kendi sistemini çocuklar açısından daha katılımcı ve ulaşılabilir bir yapıya dönüşmesi, çocukların başvurularına açık diğer kamu kurumları açısından da bir örnek oluşturacaktır. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun yurttaşlar ile kamu idaresi arasında bir köprü oluşturma işlevi de göz önünde bulundurulduğunda, "çocuk yurttaşların" hakları konusunda sağlayacağı iyileşmenin de sorumlulukları arasında olduğu unutulmamalıdır.

Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET) Okulda Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Katılımı ve Örnek Uygulamalar

Ramazan Kuruçay, PDR

Okul Psikolojik Danışmanı (Rehber Öğretmen/PDR uzmanı) Ramazan Kuruçay, sunumunda çocuk haklarının hayata geçirilmesinde çocuk katılımına örnek bir uygulama olarak Barışçıl Okuldan Toplumsal Barışa Projesi hakkında bilgi verdi. YÖRET Vakfı tarafından geliştirilen, İsveç Konsolosluğu mali desteği ile yürütülen bu projenin şiddet, ayrımcılık, istismar ortamlarından arındırılmış "barışçıl okul" ortamı oluşturmak fikriyle ortaya çıktığını, okul öncesi ve ilkokullardaki demokratik okul kültürünü güçlendirme amacıyla gerçekleştirildiğini anlattı. Ombudsmanlık kurumunun bir kültür olarak yerleşebilmesi için küçük yaş gruplarını bu kavramla tanıştırmak, tartıştırmak ve düşündürmenin gerekli olduğunu ifade etti.

Okullardaki rehberlik servislerinin, okul idaresi ile öğrenciler ve aileleri arasında arabuluculuk görevi gördüğünü, tarafsızlık ilkesiyle, araştırarak değerlendirmeler yaptığını, gerektiğinde idareye ve çocukla ilgili kurumlara raporlar yazdığını ifade eden Kuruçay, rehberlik servislerinin eğitsel bir ombudsmanlık alanı olduğunu hatırlamamız gerektiğini belirtti. Çocukların ilk etapta ulaşabileceği kişilerin okuldaki psikolojik danışmanlar/rehber öğretmenler olduğunu, devletin sağladığı imkanlardan yararlanmak üzere ilk temasa geçtikleri yerlerin buralar olduğunu, dolayısıyla rehber öğretmenlerin eğitsel ve sosyal ombudsmanlar rolü gördüğünü, ombudsmanlar gibi çalıştıklarını belirtti.

YÖRET vakfının psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere destek olmasının, rehber öğretmenlerin çok sayıda çocukla ve aileleriyle çalıştıkları düşünüldüğünde çok önemli olduğunu vurguladı. Rehber öğretmenlere verilen destek ve eğitimler neticesinde çocuk sorunlarına daha farklı pencerelerden bakabildiklerini, onların devletin imkanlarından daha iyi faydalanabilmelerine yardımcı olabildiklerini, bunun yanı sıra ailelere de destek verdiklerini belirtti. Görev yaptıkları kurumlarda öğretmenlere yönelik çeşitli eğitimler yaptıklarını ve çeşitli çalışmalarla çocuk haklarının yaşatılmasına yardımcı olduklarını aktardı. Çocuğun yüksek yararı ilkesine bağlı olarak okul idarelerine ve ilgili diğer kamu kuruluşlarına çeşitli konularda raporlamalar yaptıklarını belirtti.

Özellikle rehberlik/danışmanlık etik kurallarına göre tarafsız ve bilimsel çalışan psikolojik danışmanların, istismara uğrayan öğrencilerin bilgilerini sadece ilgili taraflara vermesinin çok önemli olduğunu hatırlattı. MEB bünyesinde sürdürülen projelerle pek çok çocuk ve aileye ulaşabildiklerini ve önemli sonuçlar aldıklarını, bu açıdan psikolojik danışmanlar ve rehber öğretmenlere verilen eğitimlerin faydalarını aktardı.

Sempozyum öncesinde Eylül – Ekim 2014 tarihleri arasında YÖRET Vakfı'nın daha önce Barışçıl Okuldan Toplumsal Barışa Projesi'nde görev almış 10 okul psikolojik danışmanın okullarında çocuklarla sanat ve oyunu kullanarak çocuk haklarını ve çocukların yetişkinlerden ve devletten beklentilerini irdeledikleri çalışmanın ortaya koyduğu bulguya dikkat çekti. Çocukların hakları konusunda bilinçlendirme sürekli olduğunda, çocukların hakkını aramayı bildiklerini veya daha aktif katılabildiklerini ifade etti. Çocuk haklarını bilinçlendirme çalışmalarına katılmış çocukların katılmamışlara göre kendi istek ve düşüncelerini daha iyi ifade edilebildiğinin gözlemlendiğini ayrıca oyun ve sanatı kullanarak çocuk diline uygun yöntemlerin bilinçlenme ve çocuk katılımı çalışmalarında daha yararlı olduğunu aktardı. (Bu çalışmalarda ortaya çıkan bilgiler bu çalışmalarda yer alan Okul Psikolojik danışman ve rehberi tarafından Sempozyumun 5. Çalışma grubunda da paylaşıldı).

Son olarak, Ombudsmanlık kurumunun toplumumuza kültür olarak yerleşebilmesi için çocukları küçüklüklerinden başlayarak oyun ve sanatı kullanarak, çocuk diliyle ifade ederek haklarını savunma yöntemleriyle tanıştırmak, aktif katılımlarını ve bu konuda düşüncelerini sağlamak konusunda psikolojik danışmanların katkısı olabileceğini ifade etti.

5. Oturum Soru – Cevap

Okulda istismara uğramış bir çocuğun nereye yönlendirilebileceği soruldu. Çocuk İnsan Merkezi, Çocuk Büro gibi birimler olduğu ama bunların senkronize hale gelmemiş olduğu belirtildi. Bu konuda Milli Eğitim, Emniyet, Sağlık Bakanlığı gibi kurumların ortak bir platformu olup olmadığı soruldu, istismara uğramış bir çocuğu nereye yönlendirebileceklerinin bir soru işareti olduğu ifade edildi.

- Bu soruya Feray Salman cevap verdi. Ombudsmanın her şeyi düzeltemeyeceğini, ama soruna işaret ettiğini belirtti. Bir çocuğun korunmasında, o çocuğun korunma sürecinin tanımı içinde her kim yer alıyorsa (evde veya okulda), oradan itibaren bütün dahil olan kurumların (Adli Tıp Kurumu, Adalet Bakanlığı, Çocuk İnsan Merkezi, izleme, polis, polisteki sosyal hizmet uzmanı, SHÇEK uzmanı) sorumluluğu ve yükümlülüğü olduğunu dile getirdi. Devletin oluşturduğu politikaların ana omurgasının içinde neyin esas tutulduğu ve bu omurganın etrafında kimlerin sorumluluk ve yükümlülük paylaştığının önemli olduğunu, dolayısıyla böyle bir stratejik plan yaparken daha başlangıçta çocuğu korumak için kimlerin ne yükümlülüğü olduğu meselesinin gözetilmesi gerektiğini belirtti. Ombudsmana düşen görevin bunun olup olmadığını tespit etmek, buradaki olmayan şeyi görebilmek, görünmesini sağlayabilmek, tavsiye etmek, tavsiye ettiği şeyin yerine gelip gelmediğini izlemek, yerine gelmediği durumda ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından politika yapıcının, kanun yapıcının gündemine mümkün mertebe bu meseleyi sokmak ve yüksek öncelik verilmesini sağlamak olduğunu dile getirdi. Bu koordinasyonun olmadığı yerde çocuk haklarına dışarıdan bir şey yapılamayacağını çünkü çocuk meselesi söz konusu olduğunda bütün ortamları bakımından çok bileşenli, çok sorumluluklu ve farklı yükümlülükleri içeren bir işbirliğinin ortasına ancak çocukla ilgili koruma tedbiri, önleme tedbiri alınabileceğini söyledi. Çocuğun hayata katılımı meselesine de oradan doğru bakılabileceğini, bunun olmazsa olmaz olduğunu aktardı. Kamu denetçiliğinin bu olmazsa olmazı ne kadar göreceğiyle alakalı olduğunu vurguladı.

Kamu Denetçiliği Kurumu'nun broşürünü inceleyen bir diğer katılımcı, "senin idarelerle yaşadığın bu sorunu öncelikli olarak ilgili idare ile paylaşmanı, sorunun hale çözülmediğini düşünüyorsan bize başvurmanı bekliyoruz" ifadesiyle çocukların hedeflendiği ama okuldaki şikayet kutularının bile düzgün ve sağlıklı bir şekilde çalışmadığı düşünüldüğünde bu işin üzerinde önemle durulması gereken bir konu olduğunu belirtti. STK'lardan beklentilerini daha iyi anlayabilmek için kısa-orta ve uzun vadeli hedeflerinin ne olduğunu bilmek istediğini ifade etti.

- Kamu denetçisi Çakın, bunları henüz yeni konuşmaya başladıklarını, çocuk haklarının çok özel ve geniş bir alan olduğunu, hep birlikte çalışmak gerektiğini, hedefleri birlikte koyabileceklerini, bunları genişletmek ve büyütme anlamında her zaman iletişime açık olduğunu belirtti.

Kitle iletişim araçları arasına radyonun mutlaka alınması gerektiği belirtildi. Ayrıca okullarda yaşanan sorunların Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfettişlik sisteminin çalışması gereken sorunlar olduğunu, ombudsmanın ne yapması gerektiği ile müfettişlerin ne yapması gerektiği konusunun karıştırılıyor olabileceğini ifade etti.

- Feray Salman kamu idaresinin, bakanlıkların iç müfettişlerinin kamu idaresi içerisinde tasarruf sahibi ve denetim görevini yapmakla yükümlü olduklarını ama bunun iç denetim olduğunu, kamu denetçisinin o denetçiyi de denetleme hakkına sahip olduğunu belirtti.
- Ramazan Kuruçay ise bu soruya güncel konuları ele alarak cevap vermek istediğini belirtti. Ergenek, Soma, Mecidiyeköy'deki asansör kazası düşünüldüğünde buraları teftiş eden birilerinin olduğunu, ama insanların mesleklerini nasıl icra ettiklerine yönelik de bazen eleştiri kabul ediyor olmaları gerektiğini, belki ombudsmanın bu sorunların altını çizebileceğini, dikkat edilmesi açısından, farklılığı oluşturmak açısından çok faydalı olacağını belirtti. Kamunun dışında birinin buna işaret etmesi gerektiğini belirtti.
- Kamu denetçisi Çakın ombudsmanın dışarıdan bağımsız bir göz olduğunu, bir tarafının kamu idaresi olması gerektiğini belirtti. Yurtdışındaki bazı örneklerde ombudsmanın özel kurumları da denetleyebildiğini, Türkiye'deki yapının sadece kamu hizmeti veren özel ve tüzel kişileri denetlemeye izin verdiğini, bu kanunun içine giriyorsa denetleyebildiğini belirtti.
- Çakın ayrıca Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvururken çocuklardan TC kimlik numarası istenmesi sorununa değindi. Sempozyumda aktarılan çocuklarla yapılan çalışmaların çok faydalı olduğunu, bunlardan yaralanacaklarını belirtti. Bu çalışmaları yaparken çocuklara hangi soruların sorulması gerektiğini düşündüklerini ancak kanuni bazı zorunlulukları olduğunu, bir kamu kurumu olduklarını ve bir mevzuatlarının olduğunu, kanunun bağladığı bazı şeyler olduğunu ifade etti. Başvuru yaparken çocuğa olabildiğince az soru sormaya, onların kendilerine başvurmalarını sağlayacak soruları sormaya çok uğraştıklarını ancak TC kimlik numarasının kanuni zorunluluk olduğunu belirtti.

Broşürde bulunan idari başvurunun tüketilmesi ifadesinin çok doğru bir tanımlama olmadığını, çocuğun idareye nasıl başvuracağını ayrı bir sıkıntı olduğunu ifade etti. Sınırlardan çıkmaya çalıştıklarını ancak bazı şeyleri mecburen koymaları gerektiğini, başvuru formunda zorunlu olan ve olmayan yerler olduğunu, başvuru formu üzerinde çalışırken herkese sorduklarını, zorunlu olan bilgilerin geri dönüş yapmak açısından gerekli olduğunu belirtti. Çocuk başvurusunu gizli tutabildiklerini, sosyal hizmet uzmanlarının çocuklara mutlaka geri dönüş yaptıklarını belirtti.

Burada ortaya çıkacak sonuçların/önerilerin hayata geçirilmesi çocuk hakları alanından çalışanlar için çok kritik. Belli bir takım sorunlar var, çocuklara erişim, kararlarda yer alan ifadelere kadar, güçlenme talepleri vs gibi. Aslında bir olanak var, Nisan ayında bir yasa değişikliği hazırlandığı, etki ve yetki alanınızı genişletmek üzere böyle bir çalışma içerisinde

olduğu, bu süreçlere STK'ları katmaya niyetlerinin olup olmadığı, buradaki sonuçlarla ne yapılacağı, bu sürecin nasıl kurgulanacağı soruldu.

- Kamu denetçisi Çakın STK'larla işbirliğine her zaman açık olduklarını, mevzuat anlamında da bir araya gelmekten yana olduğunu ifade etti.

Bir diğer katılımcı çocuklarla çalışanlara, yaptıkları çalışmalarda çocukların konuşmalarının, kendilerini anlatma çabalarının kendilerine özgü dillerinde mi yoksa bir yetişkinin diliyle mi olduğunu sordu. Çocuğun kendi gerçekliği içerisinde kendi yaşının diliyle konuşma özgürlüğüne sahip olup olmadığını, yetişkinlerin de çocuğa dönük dillerinin nasıl olduğunu sordu.

Mayıs ayında Tarlabası Toplum Merkezi olarak bir Çocuk Hakları Çalıştayı düzenlediklerini ve çocukları buraya davet ettiklerini belirtti. Kamu Denetçiliği Kurumu'na erişim için internet dışında başka olanaklar olup olmadığı, internete erişimi olmayan çocuklar için bir planlamaları olup olmadığını sordu.

- Sadece internet üzerinden değil her yoldan başvuru imkanı olduğunu, valilik ve kaymakamlığa gidilerek veya posta yoluyla başvuru yapılabildiğini ifade etti.

ÇALIŞMA GRUPLARI

Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyumu davetli katılımcıların aktif bir şekilde deneyim ve bilgilerini paylaşarak katkıda buldukları çalışma gruplarıyla devam etti. Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde 5 önemli unsur olan medya, yerel yönetimler, çocuk katılımı, çocuklarla çalışanlar, STK ve Kamu işbirliği 5 **çalışma grubunda** ele alındı. Çalışma grupları katılımcıların çocuk haklarının hayata geçirilmesinde Ombudsmanlık Kurumu'nun gelişmesine katkıda bulunacak fikri çıktılar oluşturup önerilerde bulunmalarına olanak sağladı.

Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Ombudsmanlığı Sempozyumu'nun ikinci gününde katılımcılar beş çalışma grubuna ayrılarak şu konuları tartıştılar:

- Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde yerel yönetimlerin rolü
- Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde medyanın rolü
- Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde kamunun ve sivil toplum kuruluşlarının rolü
- Çocuk katılımı için mekanizmalar
- Çocukla çalışanların gözünden çocuk katılımı

ÇALIŞMA GRUBU 1 YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Kolaylaştırıcılar: **Ms. Ewa HOLLÉN** İsveç Botkryka Belediyesi Ombudsmanı, **Neşe Şahin**, Yrd. Doç. Dr. Maltepe Üniversitesi
Raportör: **Neşe Şahin**

Çalışma grubunun amacı:

Türkiye’de yerel yönetimlerin çocukları gözetme ve görünür kılma bakımından nerede olduğu sorusundan hareketle; yerel yönetimlerde çocuk ombudsmanlığı sisteminin geliştirilmesinin çocuk haklarının hayata geçirilmesinde nasıl bir işlevi olabileceğini tartışmak ve yerel yönetimlerden talep edilebilecekleri ortaya koymaktır. Türkiye’de çocuk ombudsmanlığının yerleştirilmesinde yerel yönetimlerin rolü ne olabilir?” sorusu aşağıda sıralanan sorularla açılarak yanıtlanmaya çalışıldı.

1. Türkiye’de yerel yönetimler çocuk haklarının korunması ve hayata geçirilmesinde nasıl bir işleve sahiptir?
2. Mevcut yerel hizmetlerde çocuklara yönelik neler yapılmaktadır?
3. Sunulan/sürdürülen bu hizmetlerde çocuk hakları bilinci/duyarlılığı en önemlisi bilgisi mevcut mudur?
4. Yerel yönetimlerin seçimle iş başına gelen kurullarında çocuk katılımı var mıdır?
5. Yerel yönetimler, kenti planlarken çocuk dostu bir perspektiften bakabilmekte midirler?
6. Çocuklar yerel ortamlarda (sokaklar, parklar, yeşil alanlar v.b) ne kadar görünür durumdadırlar?

Katılımcılar Türkiye’deki mevcut durum şu şekilde özetledi:

- Türkiye’de genel olarak ve çocuklara yönelik her türlü hizmetin, merkezi hükümet tarafından sunulduğu, yerel yönetimin hizmet sunma konusundaki sorumluluklarının yasal olarak çok kısıtlı olduğu,
- Yerel yönetimlerde neler yapıldığına baktığımızda ağırlıklı olarak danışmalık hizmetleri sağlandığı bunun da son derece sınırlı olduğu, yapılanların geziler, yaz okulları, izcilik kampları ve sınırlı da olsa okul öncesi eğitim v.b. sosyal ve kültürel etkinlikler olarak adlandırılabilceği,
- Çocuk Meclisleri’nin olduğu ancak bu meclislerin her belediyede olmadığı, çocukların katılımının ve temsilinin son derece kısıtlı olduğu,
- Yerelde mekanların özellikle yeşil alanlar ve parkların planlanmasında çocuk katılımının sağlanmadığı, aksine çocukların göz ardı edildiği,
- Yerel yönetimlerin stratejik planları ya da faaliyet raporlarına baktığımızda çocuklarla ilgili planlanan çalışmaların sosyo-kültürel faaliyet düzeyiyle sınırlı olduğu ifade edildi.

Sorular:

1. Yerel yönetimlerde; Çocuk ombudsmanlığının önündeki engeller nelerdir?

- Yerel yönetimlerde hizmetlerin hem nitelik hem nicelik olarak azlığının bir nedeninin yerel yönetimlerin bu konuda sorumluluk üstlenmiş olmaması, yerel yönetimlerin son derece politik yapılanmalar olması
- Belediyelerin sosyal hizmetler dahil eğitim ya da sağlık veya evde bakım gibi hizmet sunumunda yeterince güçlü olmaması, danışmanlık ve psikososyal hizmetlerin yavaş yavaş gelişiyor olması, sayıca da az olması,
- Belediyelerin ilgili olabilecek birimlerde çocuk hakları konusunda bilgi sahibi, eğitilmiş, duyarlı nitelikli personel bulunmaması
- Seçilmiş yöneticilerin, belediye başkanları veya belediye meclis üyelerinin genel olarak insan haklarına, özel olarak çocuk haklarına bakış açıları
- Vatandaşlık bilincinin, hizmet talebinin ve hak bilincinin genel olarak gelişmemiş olması
- Bütçe planlamasında çocuklara yönelik özel bir bütçe ayrılmaması, ayrılan bütçelerin de gerçekten çocuğa yönelik harcanıp harcanmadığı sorunsalı

2. Yerel yönetimlerde; Çocuk ombudsmanlığı kurulmasını kolaylaştıran etmenler olarak

- Yerel yönetimlerde çocuk ombudsmanlığı kurulmasının erişim kolaylığı sağlayacağı, yerelde hizmetlerin sunumuna, sorunların çözümüne ulaşımın kolaylığı
- Yerel düzeyde kurumlar arası işbirliğinin daha rahat olması, bir problemin çözümü için bakanlık düzeyinde değil yerel düzeyde görüşmeler yapmak
- Engel olarak gördüğümüz politik yapı avantaj olarak da kullanılabilir, bu politik yapı politika yaparak etkilenebilir.
- Mevzuatın yerel yönetimlerde çocuk ombudsmanlığı kurulması veya çocuk hakları bakımından daha fazla iş yapmaları açısından açık olması, mevzuat açısından yükümlü kılınmasalar da kısıtlayıcı bir etmenin olmaması
- Maddi kaynak açısından yerelde kaynak ayırmanın merkezi bütçede kaynak ayırmaktan daha kolay olması,
- Kaynak gerektirmeden, yerel kaynaklar harekete geçirilerek yapılabilecek çok iş olması
- Tabandan talep yaratılabilmesi, hem çocuklardan hem velilerden hem de çocuklarla çalışan meslek gruplarından talep yaratılarak bunu yerel düzeyde politikacılara ulaştırabilmenin daha kolay olması

Öneriler:

Mevcut yasal durumda neler yapılabilir?:

- Çocuk haklarının hayata geçirilmesi için yerel yönetimlerde ombudsmanlık kurumu kesinlikle kurulmalıdır. Çocukların haklarını ararken beyaz masa ve barolar gibi özellikle iyi bildikleri kurumlar var, hem ulaşılabilirlik hem de bilinebilirlik açısından böyle bir yapılanmaya gidilebilir. Çocuk ombudsmanlığı biriminin bir takım belediyeler tarafından kurulması sağlanabilir
- STK'lar, medya ve akademi işbirliğiyle lobi faaliyetleri yürütülerek bazı yerel yönetimlerin çocuk ombudsmanlığı birimleri kurmaları sağlanabilir.
- Özellikle çocuk hakları alanından çalışan STK'ların destek ve katkılarıyla Çocuk Meclisleri'nin aktif hale getirilmesi ve yaygınlaştırılması sağlanabilir.

- Yerel yönetimler halihazırda, genel olarak çocuk haklarıyla ilgili çocuklara ve ebeveynlere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirmeye yönelik eğitim ve faaliyetler düzenleyebilir

Uzun vadede:

- Türkiye’de sağlık, eğitim, sosyal hizmet, evde bakım v.b temel hizmetlerin yerelden sağlanmasını, buna uygun yasal ve idari düzenlemelerin yapılması talep etmek. İnsan haklarının ve çocuk haklarının korunmasıyla yakından ilişkili olan bu hizmetlerin yerelden sağlanması daha ulaşılabilir, erişilebilir ve denetlenebilir olması bakımından önemli.
- Türkiye Belediyeler Birliği’ne çocuk ombudsmanlığı kurulması; çocuk haklarının yerelde daha görünür kılınması, hizmetlerin çocuk haklarına dayanarak kurgulanması konusunda Stratejik Planlar dahil, veri toplama ve izleme mekanizmalarının kurulması önerilebilir.

ÇALIŞMA GRUBU 2 MEDYANIN ROLÜ

Kolaylaştırıcı: **Belma AKÇURA**, Milliyet Gazetesi

Raportör: **Yüce Yöney**

Çalışma grubunun amacı:

Demokratik düzenlerde sosyal sorunların topluma iletilmesinde ve çözüm önerilerinin tartışılmasında Medyanın gücü ve işlevi önemlidir. Medya, kurumsal olarak her alanda Kamunun denetlenmesine yani Ombudsmanlık görevinin yerine getirilmesine aracı olurken, kendisiyle izleyici arasındaki sorunlarda da Medya Ombudsmanlığı aracılığıyla hak arama üzerinden uzlaşma sağlayıcı bir işleve sahiptir. Medyanın çocuklarla ilgili olumlu olumsuz her haber ve olayı toplum dikkatine sunarken direkt veya dolaylı yönden çocuk haklarını ve yüksek yararını gözeten ölçütlere sahip olması ve bu hakları göz önünde bulundurması gerekir.

Yansıttığı olaylarla herkes için eş zamanlı referans kaynağı olan medya, aynı zamanda Çocuk Ombudsmanlığı açısından da önemli bir dikkat ve referans kaynağıdır. Çocuk Ombudsmanlığına bir çeşit alt yapı hazırlayan medya, Kamu Denetçiliği (Ombudsmanlık) kurumunun görevini yönetimden bağımsız ve tarafsız yerine getirmesini sağlayıcı bir işleve de sahiptir.

Geniş anlamıyla kitle kültürünü kodlayıcı olan medyanın kitle eğitimi yönünden çocuk hakları bilincine sahip olması kurumsal yönden sorumluluğunu ve işlevinin önemini arttırmaktadır.

Sorular

1. Medyada çocuk haklarıyla ilgili yanlışlar nelerdir? Neden kaynaklanmaktadır?
2. Çocuk Haklarının temel Kavramlarının ortak kavranması için Medyadan ne kadar yararlanılıyor?
3. Medya bilinci Çocuk Katılımı, Çocuk Kullanımı, Çocuğun Yüksek Yararı, gibi kavramlar açısından ortak bir algıya erişmiş midir?
4. Ülkemizde 2011’den bu yana üç yıldır faaliyet gösteren Ombudsmanlık kurumunun bünyesinde Çocuk Ombudsmanlığı bir alt kurum olarak mı çalışmaktadır? Kamu denetçiliğinden bağımsız bir işleyişe sahip midir? Ve özel inisiyatife sahip midir?
5. Ombudsmanlık, medya üzerinden afişe olan çocuk sorunlarının halli için kendine başvuran olmadan ele alıp denetleme inisiyatifine sahip midir?

6. Çocuk ombudsmanlığının toplumun dikkatine girmesi için nasıl çalışmalar yapılmaktadır?
7. Çocuk Ombudsmanlığı medya ile ne tür bilgi ve işleyiş ilişkisine sahiptir?

Öneriler:

Çalışma grubu çocuk ombudsmanlığı ile medya arasındaki ilişkiler kurulurken karşılıklı fayda ilişkisinin/esasının gözetilebileceğinden hareketle sorulara yanıt aradıklarını belirtti.

- Ombudsmanın başvuru olmadan harekete geçememe sorununun aşılması için medyanın kullanılabilmesi, medyayla ilişkilerden faydalanabileceği ifade edildi. Bunun için ombudsmanlığın kendi içinde oluşturabileceği, çocuk hakları perspektifinden bakan bir medya izleme grubu istihdam edebileceği, bu grubun basında yer alan çocuklara yönelik birçok hak ihlalinin belirleyebileceğini, aynı şekilde medyanın gerçekleştirdiği hak ihlallerini de tespit edebileceğini belirttiler.
- Bunun için ombudsmanlık kendisi kadro istihdam edemiyorsa bunu yapan, yapmış olan veya yapmaya aday olabilecek STK'larla iletişime geçebileceği ve bu ilişkiden yararlanabileceği ifade edildi.
- Medyada yer alan hak ihlallerinin medya izleme grubu tarafından tespit edilmesiyle, ombudsmanlıkla yakın ilişki içinde olacağı öngörülen baroların çocuk hakları birimlerinin suç duyurusunda bulunarak kurumun harekete geçmesi için yasal ve meşru zemin oluşturulabileceği düşünüldü.
- Ancak ombudsmanlığın başvuruya ihtiyaç duymadan harekete geçebilmesi için gerekli talebin de ısrarla sürdürülmesi gerektiğinin altı çizildi.
- Ombudsmanlığın bilinirliği ve tanınırlığıyla ilgili sorun olduğu, bunun kurumun medyayı verimli kullanmadığının bir göstergesi sayılabileceği belirtildi. Bu durumun tersine çevrilebileceği, tanınırlığını arttırabilmek, kuruma erişim mekanizmalarını oluşturmak için medyanın iyi bir zemin sunabileceği belirtildi. Bir ayağı devlet mekanizması içinde olan bir kurum için medya kuruluşlarının sayfalarında veya programlarında kendisine ayrılacak yerler talep etmesinin zor olmayacağı, internet sitelerine koyulabilecek banner'lar veya gazetelerde ayrılacak küçük ilan yerleri gibi birçok alanın bu yönde atılmış bir adım olarak kurgulanabileceği ifade edildi. Sadece tanınırlık değil, daha önemlisi kuruma erişim mekanizması çerçevesinde değerlendirilebileceği belirtildi.
- Konumu gereği medyayı kullanabilmesinin ombudsmanlığa başka avantajlar da sağlayabileceği, herhangi bir hak ihlali karşısında ombudsmanlık istediği sonucu alamadığını düşünürse ya da örneğin tavsiye kararı beklenen karşılığı getirmediyse konuyu medya aracılığıyla tekrar gündeme taşıyabileceği belirtildi. Çocuğun yararı için bürokratik mekanizmalar tükenip de istenen noktaya ulaşamadığı takdirde kurumun medyayı haberdar ederek medyanın gücünden faydalanabileceği, sorunun halledilmesi için medyayı kamuoyu oluşturmak için de rahatlıkla kullanılabilmesi belirtildi.
- Son olarak ana akım kadar yerel medyanın da önemsenmesi ve yararlanılmasının değerli olacağı ifade edildi. Ombudsmanlığın medyayla ilişkilerinin oluşturulması ve yürütülmesi sürecinde bu yaklaşımın ombudsmanlığa, sonuçta da çocuklara yarar sağlayabileceği dile getirildi.

ÇALIŞMA GRUBU 3 KAMUNUN ve SİVİL TOPLUM KURULUŞLARININ ROLÜ

Kolaylaştırıcı: **Adem Arkadaş – THIBERT**, Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC)
Raportör: **Cem Demirayak**

Çalışma grubunun amacı:

Grup çalışması kamu idaresinin ve sivil toplum örgütlerinin Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği) Kurumu ile iletişimde ve çalışmalarını gerçekleştirirken çocukların yüksek yararının korunmasını nasıl daha etkin bir şekilde sağlayabilecekleri konusunda hem kamu idaresi hem de sivil toplum örgütü temsilcilerinin düşünmesini sağlamaktır.

Sorular:

Grup çalışması 2 soru üzerinden yapılandırıldı:

- Çocuk Ombudsmanlığının işleminde kamu, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerde gözlemleyebildiğimiz eksiklikler nelerdir?
- Bu eksikliklere nasıl çözüm önerileri getirebiliriz?

Ombudsmanlık yapısını neler etkiliyor?

Temel problemin hiyerarşik toplum yapısı ve demokrasi anlayışının yerleşmemiş olması ile alakalı olduğu konuşuldu. Hiyerarşik bir yapı olsa da koordineli bir yapılar bütünün olmaması, toplumdaki kurumların, devlet ve STK'ların birbirine değmediğinden bahsedildi. Sayısal olarak kurumları arttırmanın çözüm olmadığı, ihtiyaç temelli düşünülmediği, çocuklarla ilgili tüm paydaşların katıldığı bir eylem planı ve strateji olmadığı dile getirildi.

Hak arama bilincinin gerek kamu idaresi içinde gerekse toplum içinde eksik olduğu, hak aramanın temel bir şey olduğu ile ilgili bilinçlenme ihtiyacı olduğu ifade edildi. Kamuda bu konuda farkındalığın artırılmasının, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun işlevlerinin tanıtılmasıyla olabileceği, bu şekilde Kamu Denetçiliği Kurumu'nun tavsiyelerinin yaptırım gücünün artabileceği konuşuldu.

Kavram karmaşasının önüne geçmek gerektiğine, tanım ve tariflerin açık yapılmasının önemine değinildi.

Toplamda 6 ombudsman olduğu, Kamu Denetçisi'nin aslında kadın, çocuk, engelli, sağlık ve turizm dahil 5 alandan sorumlu olduğu, bu alanların her ne kadar kesişiyor olsa da ayrışması gerektiği, STK'ların bağımsız ve ayrı çocuk ombudsmanlığı talebinin olduğu dile getirildi.

Kamunun ve STK'ların eksikleri şu şekilde değerlendirildi:

- Eğitim ve müfredatta eksiklikler olduğu, insan hakları eğitiminin okullarda çok fazla yer almadığı belirtildi.
- Tüm çocuklar için erişilebilirliğin söz konusu olmadığı, çalışmaların sadece sağlıklı çocuklar üzerinden gitmemesi gerektiği, dezavantajlı çocukların, farklı gelişim gösteren çocukların ombudsmanlığa erişiminin de düşünülmesi gerektiği belirtildi.
- Çocuk hakları konusuna eğilirken duygusal bir yaklaşım izlenmemesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi üzerinden gidilmesi gerektiği belirtildi. Yapısal bir sorun olduğu, ombudsman sayısını arttırmanın, erişilebilir hale getirmenin yeterli olmadığı, mevzuatta insanın

değerini korumaya yönelik bir yaklaşım olmadığı, çocuğun yüksek yararının gözetilmediği, çocuğu önceleyen bir koruma olmadığı, yasa koyulurken önce kamu görevlisini korumaya yönelik reflekslerle yapıldığı, aslından her kamu görevlisinin bir insan hakları savunucusu olduğu belirtildi.

- Bir sorunun sistemik bir sorun olup olmadığına bakmayı sağlayacak izleme mekanizması olmadığı,
- Kamunun da elini kolunu bağlayan etkenler olduğu, tavsiye kararına uymaya gücünün yetmediği, insan kaynağı ve bütçenin yeterli olmadığı,
- Kamunun hata kabul etmeyen, eleştiriye açık olmayan bir tutum ve zihniyeti olduğu dile getirildi.
- STK'lar tarafında gelişmiş izleme mekanizmalarının olmaması ve planlamadan itibaren bir işbirliğinin olmamasının STK'ların bu süreçteki yeterliliğini azalttığı dile getirildi.

Öneriler:

- Bilinçlendirme ve eğitim:
 - Çocuk hakları konusunun daha sistematik bir şekilde çocuğa ulaştırılması gerektiği, okullarda müfredata çocuk hakları ile ilgili ders eklenebileceği,
 - Okullarda özellikle psikolojik danışman ve rehberlerin kolaylaştırıcı ve yönlendirici rolleri olduğu, STK'ların özellikle psikolojik danışman ve rehberleri Kamu Denetçiliği Kurumu konusunda bilinçlendirebileceği, kurumun varlığını tanıtip duyurabileceği, bu şekilde öğrenci ve velilere de ulaşılabilceği,
 - Çocuk için çalışan, onlarla haşır neşir olan farklı meslek grupları olduğu, mesleklerinin eğitimini alırken çocuk hakları eğitimi alabilecekleri, bu eğitimin üniversite döneminde başlayıp sürece yayılabileceği belirtildi.
- Ombudsmanlığın çocuğu öne alan önleyici bir sistem kurması gerektiği, çocuğa bütünüyle bakan, bütün meslek gruplarını içeren bir çocuk koruma sistemine ihtiyaç olduğu,
- Sorunun büyük kısmının planlama eksiğinden kaynaklandığı, planlama sürecine-kısa, orta ve uzun vadeli planlamaya STK'ların dahil edilmesi gerektiği,
- STK'lara düşen rolün çocuklarla ilgili gördükleri her türlü şikayet ve eksikliği düzenli olarak ombudsmana iletmeleri, raporlarını Kamu Denetçiliği Kurumu'na göndermeleri, bu şekilde orada bir bilgi birikimi oluşmasına katkı sağlamaları
- Kamu Denetçiliği Kurumu'nun sadece bireysel başvuruyla işlememesi gerektiği, bir sorunun sistemik bir sorun olup olmadığına bakmayı sağlayacak izleme mekanizması geliştirmesi gerektiği, ihtiyaç dahilinde oluşmuş platformlar olduğu, Kamu Denetçiliği Kurumu'nun vaka odaklı olmaması için önce bunlara danışılması gerektiği, STK'larla birlikte çalışabileceği, taleplere ve şikayetlere birlikte çözüm arayabilecekleri,
- Öznenin ilk basamak olarak sorun yaşadığı, hatalı hizmet sunan kuruma gitmesi gerektiği, sorunun çözülememesi durumunda Ombudsmana gidilebileceği, STK'ların bu durumlarda bir baskı grubu olarak hareket edebileceği,
- Kurumun STK'lar gibi başka kaynaklarla çalışması, denetim sürecine STK'ların dahil edilmesi, kurumlara sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışma alışkanlığı kazandırılması gerektiği,
- Çocuk haklarının geniş bir alan olduğu, farklı alt başlıklara ayrıldığı için çok uzmanlık gerektirdiği, her konu başlığının altında karma bir yapılanma olabileceği, kamu

çalışma deneyimi ile sınırlı olmayan, aynı zamanda sivil toplumda çalışma deneyimi olan insanların yer alacağı multidisipliner çalışan bir ekip olması gerektiği,

- Her kurumun kendi içinde çocuk koruyucu önlemler alabileceği, kurumların kendi ombudsmanları olabileceği, dilek ve şikayet kutuları gibi bir çok kanalın kullanılması gerektiği,
- Kapalı kurumların daha şeffaflaştırılması gerektiği, Ombudsmandan önce arada izleme mekanizmaları olması gerektiği,
- Erişilebilirlik konusunda valilik ile kaymakamlık üzerinden kamu denetçiliği kurumuna başvurulabilindiği, ama bu kurumların çocuğa ne kadar açık kurumlar olduklarının tartışılır olduğu dile getirildi. Yerel tedbirleri düşünmek, sorunu lokalde çözmek gerektiği belirtildi.
 - Aile danışmanlık birimi gibi çocuklarla doğrudan temasta olan birimlerde yerel yönetimlerle senkronize bir çalışma önerildi. Her kurumun çocuk duyarlılığı konusunda kurum içi denetim mekanizmaları olması gerektiği belirtildi.
 - Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na göre her ilde 2 çocuktan oluşan bir çocuk Hakları Komitesi olduğu, onlarla görüşüp çocukların katılımının sağlanabileceği veya aile sağlık merkezleri, muhtarlıklar, aile danışmanları aracılığıyla çocukların katılımının sağlanabileceği ifade edildi.
- Ombudsmanlık kurumunun işleyişi bakımından yeni tasarılar ve değişiklikler olacaksa, bunun için en başından itibaren, planlama kısmında çocuğun, kamu idaresinin ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde birlikte çalışması ve bu planlamayı beraber yapması önerildi.
- Kamu Denetçiliği Kurumu'na yönelik tanıtıcı mekanizmaların çok önemli olduğu vurgulandı, özellikle radyonun halkı bilinçlendirmede çok etkili olabileceği belirtildi. Kapalı ceza kurumlarında bulunan çocukların Kamu Denetçiliği Kurumu'na posta yollayabilmesi, bunlarla ilgili imkanların sağlanması gerektiği ifade edildi.
- Çocuklardan geri dönüş alınabilmesi ve bunun her aşamada olması gerektiği, özellikle Çocuk Ombudsmanının yetişebildiği noktalarda çocuklardan değerlendirilme alınmasının önemi vurgulandı.

ÇALIŞMA GRUBU 4 ÇOCUK KATILIMI İÇİN MEKANİZMALAR

Kolaylaştırıcı: **Zeynep Kılıç, Ayşe Beyazova**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)

Raportör: **Latife Özgülyüz**

Çocuk haklarının gelişmesinin ve yaygınlaşmasının en önemli adımı, çocukların haklarını bilmelerinin yanı sıra, herhangi bir hak ihlali durumunda başvurabilecekleri çocuklara özgü mekanizmaların bulunması ve bunların da çocuklar tarafından bilinir ve kullanılabilir olmasıdır. Bunun için ilgili mekanizmaların hem geliştirilmesinde hem de değerlendirilmesinde çocuk katılımının sağlanması gereklidir.

Çalışma grubunun amacı:

Türkiye’de kamu yönetimi içinde ve özel olarak Kamu Denetçiliği Kurumu'nun gelişmesinde çocukların görüşlerini düzenli olarak alabilecek mekanizmaların neler olabileceği, nasıl hayata geçirilebileceği üzerine birlikte düşünmek ve öneriler geliştirmektir.

Tartışmayı yönlendirmek için aşağıdaki sorulardan yararlanılmıştır:

- Türkiye’de kamu yönetimine çocuk katılımının sağlanması konusundaki güçlükler /imkanlar nelerdir?
- Haklarının ihlal edilmesi durumunda çocukların başvurabilecekleri mekanizmalar nelerdir? Bu mekanizmalar çocuklar tarafından bilinir ve kullanılabilir midir?
- Kamu Denetçiliği Kurumu’nun çocuk katılımının sağlanması konusunda sorumlulukları neler olabilir? Kamu Denetçiliği Kurumu’nun çalışmaları içinde çocuk katılımı nasıl bir yer tutmaktadır?
- Tüm mekanizmaların ve özel olarak Kamu Denetçiliği Kurumu’nun çocukların görüşlerini düzenli olarak almasını sağlayacak ne tür düzenlemeler yapılabilir? Ne tür alternatif mekanizmalar geliştirilebilir?

Çalışma grubu, bir buçuk gün boyunca Sempozyum’da yürütülen tartışmalardan hareketle, Kamu Denetçiliği Kurumu’nun işleyişinde çocukların katılımını artırmak için aşağıdaki önerileri geliştirmiştir.

• **YASA DEĞİŞİKLİĞİ**

Sempozyumda öğrenildiğine göre Kamu Denetçiliği Kurumu yasasında değişiklik olma ihtimali söz konusudur. Yasanın yeni halinde çocuk haklarına ve çocuk katılımına uygun bir yapılanmanın oluşturulması önemlidir. Bunun için;

- Çocuk Ombudsmanlığı, ayrı bir yapılanma olarak düzenlenmelidir. Bir sonraki adımda ifade edilecek çalışma alanı, ancak çocuklara özgü bir ombudsmanlık sistemi kurulduğunda gerçekleştirilebilecektir.
- Yasa değişikliğinde ayrı bir Çocuk Ombudsmanlığı kurulmasa bile, yeni yasada ya da yeni yönetmelikte çocukların katılımını öngören ve düzenleyen bir mekanizmanın içerilmesi gereklidir. 2017 yılına kadar yaşama geçirilmesi planlanan I. Çocuk Hakları Ulusal Stratejisi ve Eylem Planı’nda yer alan, “Çocuk haklarına ilişkin karar alma süreçlerine çocukların katılımını sağlamak” amacı da (özel olarak 2.1.2. no’lu amaç) bunu zorunlu tutmaktadır.
- Yeni yasaya bağlı olarak yeni yönetmelikte gerekli ifadelerden biri de çocuklara özgü bir başvuru sisteminin düzenlenmesidir. Hâlihazırdaki Yönetmelik, 15. maddesi ile engelli bireylerin başvurusu için bu tür düzenlemelerin yapılmasını garanti altına almıştır ama çocuklara yönelik bir ifade içermemektedir. Bu eksikliğin giderilmesi zorunludur.

• **Çalışma Alanının yeniden tanımlanması ve geliştirilmesi**

Hâlihazırda Kamu Denetçiliği Kurumu sadece “şikayet” üzerine müdahale edebilmektedir. Bu yapıda iki tür sorun bulunmaktadır. Birincisi, “şikayet” mekanizmasının çocuklara yeterince uygun olmaması; ikincisi de sadece “şikayet” mekanizmasının çocuk katılımı ve çocuk haklarının gelişmesi için yeterli olmamasıdır. Çalışma grubunun önerileri şöyledir:

- “Şikayet” kavramı, çocukların dilinde olumlu bir anlam taşımamaktadır. Ayrıca hak temelli bir yaklaşıma uygun bir kavram değildir. Bu nedenle BİLDİRİM

kavramının kullanılması önerilmektedir. Ayrıca bu kavramın içi çocuklara özgü biçimde doldurulmalıdır. Var olan uygulamada çocuklar web sayfası ve telefon aracılığıyla Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvurabilmektedir. Ama çocuklardan alınan bilgiler bu sistemin çocukların kolayca başvurmasını sağlamadığı yönündedir. Bu yüzden farklı çocuklardan görüş ve danışmanlık alınarak sistemin çocuklara uygun bir hale getirilmesi gereklidir. Örneğin çocuklar, kendilerine özgü ve çocukların yanıt verdiği bir telefon hattı kurmayı önermişlerdir. Bu tür önerilerin çocuklardan alınması ve gerçekleştirilmesi için üzerine çalışılması gereklidir.

- Kamu Denetçiliği Kurumu'nun çalışma alanının bildirimden öteye genişletilmesi zorunludur. Çocuktan sorumlu kamu denetçiliği;
 - Çocuk haklarının toplum düzeyinde yaygınlaştırılmasından sorumlu olmalıdır;
 - Çocukları, bağımlı, güçsüz, bilgisiz – deneyimsiz gören çocuk algısının dönüştürülmesi için çalışmalıdır;
 - Çocukların yaşadıklarına ve hak ihlallerine dair resen harekete geçebilmeli, bunun için araştırma ve izleme çalışmaları yapmalıdır;
 - Çocukların gündemini takip etmeli, çocuklardan düzenli görüş almalıdır;
 - Çocuklarla ilgili yapılacak düzenleme ve uygulamalarda kamu yöneticilerine danışmanlık vermelidir;
 - Çocuk hakları alanında savunuculuk yapmalıdır.

- **Kamu Denetçiliği Kurumu'nun çocuk hakları alanında güçlenmesi**

Kurumun yukarıda sayılanları çocuk haklarına uygun biçimde yapabilmesi için aşağıdaki noktaları da içerecek biçimde güçlendirilmesi gereklidir:

- Kamu Denetçiliği Kurumu personelinin çocuk hakları ve çocuk katılımı alanında yeterli donanıma sahip olması;
- Yerel ile ilişkinin üst düzeyde tutulması, bu ilişkiyi düzenli hale getirecek sistemin kurulması;
- Çocuk alanında çalışan sivil örgütlerle ilişkinin üst düzeyde tutulması, bu ilişkiyi düzenli hale getirecek sistemin kurulması.

- **Çocuklara yönelik bilgilendirme çalışmaları**

Yapılan çalışmalar çocukların Kamu Denetçiliği Kurumu'nu tanımadıklarını, tanıyanların da yeterli bilgiye sahip olmadığını göstermektedir. Çocukların katılımını sağlamanın birinci aşaması çocukların kurum ve sistem hakkında yeterli bilgiye sahip olmasıdır. Çocuklara uygun bir bilgilendirme sistemi kurulması için çalışma grubunun önerileri aşağıdaki gibidir:

- Kurumu ve işlevlerini tanıttacak her araç, farklı çocuklara özgü dil ve yöntem içermelidir;
- Çocuklar en kolay yaşatlarından öğrenmektedirler. Bu yüzden Kurumun tanıtımı için çocuk gönüllülerden destek alınabilir. (Burada özellikle dikkat edilmesi gereken çocukların gönüllü desteklerini alırken çocuk katılımına uygun bir çalışma yapılmasıdır. Aksi halde çocukların "kullanılması" gibi çok olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilir.)

- Kurumun ve işlevlerinin tanıtımı için, çocuklara yönelik filmler hazırlanabilir. Bunlar sosyal medya ve ulusal kanallar aracılığıyla yaygınlaştırılabilir.
- Eğitim sistemi, tanıtım için uygun ortam oluşturabilir. Bunun için öğretmenlerin bilgilendirilmesi – öğretmenlerin de kuruma dair ve ilgili konularda ders müfredatının içine gerekli bilgilerin eklenmesi düşünülebilir.
- **Çocukların görüşlerini düzenli olarak alabilmek için var olan çocuk katılım mekanizmaları kullanılmalı ve farklı çocuklara ulaşabilmek için yeni mekanizmalar devreye sokulmalıdır. Bu nedenle farklı alanlarda benzer mekanizmalar kurulması gereklidir.**
 - Okullarda öğrenci meclisleri ve çocuk hakları / insan hakları kulüpleri bulunmaktadır. Bu yapılar, çocuk katılımına uygun olarak iyileştirilerek, Kamu Denetçiliği kurumuna bilgi sağlayacak, çocukların görüşlerini ulaştıracak mekanizmalara dönüştürülebilir.
Ayrıca akran arabuluculuğu gibi bazı uygulamalar, çocukların görüşlerini almak için uygun yapılar oluşturabilir.
Buna paralel olarak “çocuk ombudsmanlar” sistemi geliştirilebilir. Çocuklardan gelen öneriler, kendilerine yakın hissettikleri kişilere daha çok güvendikleri ve görüşlerini ya da uğradıkları ihlalleri daha kolay iletebildikleri yönündedir. “Çocuk ombudsmanlar” çocuk hakları ve hak arama yolları konusunda güçlendirilerek okullar aracılığıyla diğer çocuklara ulaşacak ve onların görüşlerini Kamu Denetçisine iletecek “elçiler” olabilirler.
 - Belediyelerde Kent Konseyleri içinde Çocuk Meclisleri bulunmaktadır. Çocuk meclisleri, yerelde çocuk görüşü oluşturmak ve çok farklı çocukların görüşlerini içerebilmek için uygun ortamlar oluşturmaktadırlar.
 - İl ve ilçe düzeyinde çocuk hakları komiteleri bulunmaktadır. Bu yapılanmalar tüm Türkiye çapında örgütlendikleri için önem taşımaktadırlar. Güçlendirilerek ve çocukların görüşünü alma, hatta hak arama konusunda bildirim alma sorumlulukları düzenlenerek Kamu Denetçiliği Kurumu’nu destekleyecek bir yapıya dönüştürülebilir.
 - Bütün bu “kamusal” yapılanmalar dışında sivil alanda çocukların görüşünün alınabileceği örgütlenmeler de bulunmaktadır. Sayısı çok az olan çocuk dernekleri ve sayısı oldukça fazla olan çocuk alanında çalışan sivil toplum kuruluşları, farklı çocukların görüşlerini geliştirmeleri ve Kamu Denetçiliği Kurumu’na iletmeleri için aracılık yapabilirler.

ÇALIŞMA GRUBU 5 ÇOCUKLA ÇALIŞANLARIN GÖZÜNDEN ÇOCUK KATILIMI

Kolaylaştırıcı: **Nermin Çiftçi Arıdağ**, Yrd. Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi
Raportör: **Deniz Özdikmenli**

Çocuk Haklarının hayata geçirilmesinde önemli bir unsur da çocukların kendilerinin hakları olduğu bilincine sahip olması ve kendilerini ilgilendiren kararlara katılabilmeleridir. Çocuklarla çalışanlar bu bilincin geliştirilmesinde ve çocukların hakları ihlale uğradığında onlar için çocuk koruma mekanizmalarını harekete geçiren kişilerdir.

Çalışma grubunun amacı:

Çocuklarla çalışanların gözünden çocukların haklarının korunma ve hayata geçirilmesinde çocuk ombudsmanlığının nasıl bir işlevi olabileceğini tartışmak ve çocukların kendilerini ilgilendiren konularda verilen kararlara katılımını arttırıcı unsurları geliştirmelerinin yollarını aramaktır. Bu konuda çocukların katılımının ne şekilde etkili gerçekleşebileceğine dair uygulamalara dayanan deneyimlerin ombudsmanlığın gelişmesine katkı sunmak için paylaşılması hedeflenmektedir.

Türkiye’de çocuk ombudsmanlığının yerleştirilmesinde çocuk katılımı ve çocukların ihtiyacını dile getirmede çocuklarla çalışanların nasıl bir rolü olabilir?” sorusu aşağıda sıralanan sorularla açılarak yanıtlanmaya çalışılacaktır.

Tartışma Soruları:

1. Sürece çocukların katılımını etkileyen engeller ve çözüm önerileri nelerdir?
2. Türkiye’de Ombudsmanlık kurumunun bilinirliği, işlevselliği, başvuru yolları, bu sürece çocuğun katılımı ve erişiminde çocuklarla çalışanların katkıları neler olabilir?
3. Çocuklar ve çocuklarla çalışanların Çocuk Ombudsmanlığı kurumundan beklentileri neler olabilir?
4. Çocuk haklarının hayata geçirilmesinde çocuğa yönelik şiddetin önlenmesinde Ombudsmanlık kurumunun katkıları neler olabilir? Beklentiler ve öneriler?

Giriş:

Oturum tanışma ile başlamış, ardından kolaylaştırıcı tarafından küçük gruplarda çalışılacak aşağıdaki 4 soru paylaşılmış ve homojen olmasına özen gösterilerek katılımcılar küçük gruplara ayrılmıştır. Her sorunun tartışılması ve ortaya çıkan fikirlerin görsel bir materyale dönüştürülmesi için gruplara toplam 50 dakika verilmiştir. Sunumlar için her grup 10 dakika kullanmış ve alınan geribildirimler ilgili alanda rapora yansıtılmıştır.

KÜÇÜK GRUP SUNUMLARI:

1. Sunum

Grubun sözcüsü çalışmayı, hazırladıkları iki poster üzerinden aşağıda aktarıldığı şekilde özetlemiştir.

Birinci posterde “engeller” başlığı ele alınmıştır.

- Okullarda ulaşılan, ulaşılamayan çocuklar var. Sadece Ombudsmanlık kurumunun değil haklarının ya da hak kavramının ne olduğunun farkında bile değiller.
- Gerçekte bu kavramın kurum temsilcileri içinde yeni olduğunu düşünüyoruz.
- Yasalarımızda ya/ya da yönetmeliklerimizde orantısız güç kullanımı ya da erken evlilik gibi istenmeyen davranışlar için caydırıcı uygulamaların bulunmaması önemli bir engeldir.
- Uzmanların konuyla ilgili eksik bilgi sahibi olmaları süreci zorlaştıran bir faktördür. *“Öneriler” ise ikinci poster aracılığıyla aktarılmıştır.*
- Çocuk kanalları başta olmak üzere, çocukların dilinden, kolay anlayabilecekleri, seviyelerine uygun çizgi film ve karikatürler yapılmalı ve yayınlanmalı.
- Daha sıcak ve sempatik bir ifade olması ve kolay anlaşılması için Ombudsmanlık yerine Çocuk Elçi(si)leri tanımı kullanılabilir.
- Ombudsmanlar, kurumları (okullar, ıslah evleri, hastaneler, vb.) ziyaret etmeli, bu ziyaretler dinamik bir süreç şeklinde yapılandırılmalı, müfettişlik ya da denetleme gibi değil de desteklemeye dönük bir çalışma metodolojisi olmalı. Bunu yaparken yerel yönetimlerden destek alınmalı.
- Uzman eğitimleri yapılmalı.
- Çocuk hakları ve hak temelli yaklaşımlar, öğretmen adaylarına lisans düzeyinde zorunlu ders olarak verilmeli.
- Kurumlarda çalışan personel, hak temelli yaklaşımlar konusunda çocukları bilgilendirebilecek kapasitede yetiştirilmeli ve bu görevi olması gerektiği gibi hassasiyetle yapıp, yapmadıkları takip edilmeli.
- Ailelerde konuyla ilgili bilgilendirilmeli. Böylece çocukların konuyla ilgili her yönden desteklenmesi sağlanmalı.

2. Sunum

İkinci grup, konuyu 4 başlık halinde ele aldığını aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

1. **İMAJ/ALGI:** Çocuğun toplumsal olarak algılanışının sorunlu olmasını önemli bir engel olarak görüyoruz. Çocuk güçsüz, mağdur, yardıma muhtaç olarak algılanıyor. Oysa ki çocuğun toplumun sürdürülebilirliğini sağlayan o büyük rolü unutuluyor ya da hiç bilinmiyor.
2. **SÜREÇ:** Çocukların katılımının bir süreç olduğu ve bu sürecin zaman alacağını kabul etmek gerekiyor. İnsanın sosyal bir varlık olduğunu, birbirinden öğrendiğini dolayısıyla çocukların bizden bizim çocuklardan öğrenecek çok şeyimiz olduğunun unutulmaması gerekiyor.
3. **AKTİF KATILIM:** Gerçek ve aktif bir katılım için alan ve materyal eksikleri bulunuyor. Sanat, bilim, müzik, hareketler gözlemlenmeli ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmeli.

4. **İLETİŞİM VE İŞBİRLİĞİ:** Yasalar yapılsa, kurumlar/temsilciler görevlendirilse bile aralarında bir senkronizasyon kurulmadıkça, uyumlu bir çalışma platformu oluşturulmadıkça sonuca ulaşmayı imkansız görüyoruz. Çünkü yaklaşımı değişime dönüştürmek güç birliği gerektirecektir. Bu bağlamda katılım için iradenin destek olması kaçınılmaz bir gereksinimdir.

İkinci grup “Öneriler” başlığı altında aşağıdaki bilgiyi paylaşmıştır.

- Eğitim kurumlarında yürütülecek Ombudsmanlık kurumunun yerleşmesi için işin büyük bölümü psikolojik danışman ve rehberlere düşmektedir. Eğitici eğitimleri ile meslek grubu desteklenmelidir.
- Psikolojik danışman ve rehberlerin çocuklarla çalışması yetmez, Aile Eğitimlerini uygulayabilir hale gelmek üzere bilgi, beceri, deneyim kazanmaları gerekmektedir.
- Çocukların güçlendirilmesi ama bunun oyun ve alternatif öğretim yöntemleri ile yapılması önemlidir. Bu sayede yetenek ve yaratıcılıkları geliştirilebilir.
- Bireysel farklılıkları yok saymamak, her türlü aksiyonu bu çerçevede ele alarak, çözümler üretmek önemlidir.
- Konuyla ilgili çalışan STK’lar arası bilgi ve işbirliği konusu önemlidir.
- Çocuklarla çalışan grupların uluslararası iyi örnekler (uygulama, takip, vb.) hakkında bilgilendirilmeleri önemlidir.
- Çocuklar-çocuklarla çalışanlar-ombudsmanlar çift taraflı bir iletişim döngüsü içinde olmalıdır. Her grup diğeriyle etkili iletişim kurabilmeli, bunun bir enformasyona dönmemesine özen gösterilmelidir. Yasalarda bu süreci destekler içerikte düzenlenmelidir. Ombudsmanlığın sistematik olarak yerleşebilmesinin başı çocuk hakları kavramının doğru anlaşılması ve yaşatılmasıdır. Çocuk ve yetişkin ancak bu hakların neler olduğunu bilirlerse ihlal edildiğini de fark edebilirler.
- Okullardaki Ombudsmanlar gerçekte psikolojik danışman ve rehberlerdir. Okul Meclisleri bu hak temelli eğitim çalışmalarına başlamak için uygun bir alan olabilir.
- Ve son olarak bizlerin de Ombudsmanlık Kurumu ve sistemine inanmaya ihtiyacımız var. Çocuk- Psikolojik Danışman ve Rehber-OMBUDSMAN birlikte çalışabilelim, örneklerini görelim ve gerçekleştirelim. Bunu hepimiz istiyoruz.

3. Sunum

Üçüncü grup önceki grupların aktardıkları engel ve öneriler konusunda tekrardan kaçınarak posterlerini aşağıdaki şekilde aktarmıştır.

- Umursamazlığımız, öğrenilmiş çaresizliğimizden geliyor aslında. Başvuru kurumlarını bilmiyoruz, bilsek bile yetkili bulamıyoruz, bilsak bile gerçek muhatabımız olamıyorlar, olsalar ve ilgili çocuk/aileyi yönlendirsek bile sonrasında ya aile gitmiyor ya da sonuç alamadığı için bırakıyor. Bizce süreçlerin net olmaması en büyük engel olmuştur.
- Çocukların özgüven sorunları var. Önce onların kendilerine güvenmelerini ve özsaygılarının yükselmesini sağlamalıyız.
- Bir sınav toplumu olarak her tür bilgiyi öğretiyor ama haklarını öğretmeyi unutuyoruz.
- Konuyla ilgili kurumlar görevlendirmek, temsilciler atamak iyi de nitelik sorunları olduğunda sistemin işleyişi aksamaya başlıyor. Kurum ve temsilcilerin nitelikleri önemli bir konu.

- Çocukların korunma imkanları arttırılmalı, takip ve izleme süreci yeniden ve nitelikli biçimde tasarlanmalı, uygulamalarda fırsat eşitliğine özen gösterilmeli.
- Sosyal alanların oluşturulması ve tanılama, takip süreçlerinin bu alanlarda, işin uzmanları tarafından işletilmesi süreci ve istenen sonuçlara ulaşmayı destekleyecektir.
- Çocuk deyince tüm yakın çevresini dahil etmek gerekiyor. Biz de öyle yaptık aile, sağlık ve eğitim kurumlarının tüm temsilci ve personelinin bilgi eksikliği giderilmelidir. Temas grupları içinde yer alan tüm bireyler eğitici eğitimi ile desteklenmelidir.
- Okullarda konuyla ilgili farkındalık için müfredattan yararlanmak gerekmektedir.
- Karmaşık olmayan, basit tanımlar ve görseller içeren kamu spotları hazırlanmalıdır.

4. Sunum

Dördüncü ve son grup çalışmasını aşağıdaki cümlelerle özetlemiştir.

- Çocuklar yetişkinler tarafından dinlenilmek istiyorlar. Bizler işe önce onları dinleyerek başlamalıyız.
- Engelli çocukların katılım hakkı oldukça sıkıntılı bir durum teşkil ediyor. Sınıfın düzenini bozduğu gerekçesiyle bazen öğretmenin de bu öğrencileri istemeyebiliyor ve dışlayabiliyor. Meslek mensupları sorumluluk alan, takipçi, uyarı konusunda yaptırımlar geliştirebilen kişiler haline gelmeli. Otokontrolün bu yolla okullarda sağlanması kolaylaştırılmalı.
- Çocuklar daha güvenli bir yaşam istiyorlar, bizler bunu nasıl sağlayabileceğimizi hemen düşünmeye başlamalıyız.
- Çocuk kimden yardım isteyeceğini bilmeli elbette ama istediğinde de sorunu çözülebilmeli. Aksi durumda güvenini kaybederek bir daha talep etmeyebilir.
- Sınıflarda Çocuk Hakları Sözcüleri seçilebilir ve onlar aracılığıyla akranlarının katılımı desteklenerek, arttırılabilir.
- Eğitim sistemindeki işlemeyen bazı yönler revize edilmeli, eksikler giderilmeli.

KAPANIŞ

Sunumların ardından Sempozyum Başkanı Sibel Erenel 2 gün boyunca konuşulanları ve grup çalışmalarında ortaya çıkan saptamaları, önerileri ve değerlendirmeleri kısaca şöyle derledi:

Bağımsızlık

- Kendi başına bağımsız bir çocuk ombudsmanlık birimi kurulması ve bununla ilgili çocuk katılımını da sağlayacak bir mekanizmasının kurulması da öne çıktı.
- Ombudsmanlık kelimesinin çocuklar için cazip olmamasından hareketle başka bir isim bulunmasından söz edildi. Bu konuda “çocuk elçisi” önerisi geldi.

Yerel yönetimler

- Yerel yönetimlerin rolü hemen herkesin öne çıkardığı bir noktaydı. Aynı zamanda yerel yönetimlerde bir ombudsmanlık biriminin kurulması önemle vurgulandı.

Mevzuat

- Tüm bunların hayat geçirilmesinde mevzuattaki boşlukların doldurulması, ombudsmanlığın hem finansal hem personel kapasitesinin arttırılması ve izleme mekanizmalarının hayata geçirilmesinin gerekliliği ortak kanılardan biriydi.

Hak temelli eğitim

- Ombudsmanlıkla ilgili soruna baktığımızda hak temelli bir bakışın olmaması ve özellikle kamuda çalışanların bu konudaki kapasite eksikliği birçok katılımcının altını çizdiği bir olgu.
- Çocuk haklarının bir öncelik olarak yer almadığı tespitinden hareketle özellikle kamu kurumlarında çalışanların eğitilmesinin önemine değinildi.
- Hak temelli bir eğitimin özellikle çocuklar için müfredata girmesi ve sonra çocuklarla çalışan herkesin bu tip bir eğitim alarak bilinçlenmesi gerekliliği dile getirildi.

Bilinirlik

- Çocuk ombudsmanlığı kurumunun bilinirliğinin sağlanması vurgulandı. Çocuk katılımının sağlanarak stratejilerin, programların yapılmasının altı çizildi.

Sevil Özmen İsveç Konsolosluğu, Türk-İsveç İşbirliği Birimi Yöneticisi

Sempozyum kapanış konuşmasını, İstanbul İsveç Başkonsolosluğu Türk İsveç İşbirliği Birimi Yöneticisi Sayın Sevil Özmen yaptı. Konuşmasında, birim olarak öncelikli hedeflerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik doğrultusunda sürdürdüğü reform sürecini desteklemek olduğunu belirtti. Türkiye'deki sivil toplum örgütleri ve üniversitelerle projeler bazında işbirliği yaparak insan hakları, demokrasi ve cinsiyet eşitliği konularında toplumsal tartışmaya katkı sağlamanın öncelikli amaçları olduğu söyledi. Çocuklarla ilgili çalışmalara ve eğitime verdikleri öneme değinen Sevil Özmen, bu konuda farkındalık yaratmak amacıyla bu sempozyumun ortaya çıkış sürecinden bahsetti. Ombudsmanlık konusunu "dipsiz kuyu" olarak tanımladı. Tartıştıkça farklı konuların ortaya çıkabileceğini ve Ombudsmanlığı irdelemek adına 2 günlük çalışmanın faydalı olduğunu düşündüğünü dile getirdi.

FİNAL

Sempozyum "Barış için Müzik" adlı grubun konseri ile sona erdi.

SEMPOZYUM SONUÇ DEĞERLENDİRİLMESİ

Genel Değerlendirmeler

Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin kabul edilmesinin üzerinden 25 yıl geçti. Ne yazık ki hala çocukların insan haklarının ihlal edilmemesi, korunması, geliştirilmesi ve çocukların seslerinin duyurulması için tüm devletlerin ve yetişkinlerin yapması gerekenler var.

Paris Prensiplerine uygun standartlara göre oluşturulmuş ulusal insan hakları kurumları çocukların insan haklarının korunmasında, geliştirilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu kapsamda pek çok ülkede oluşturulan çocuk ombudsmanlığı sistemi çocukların hayatında olumlu değişiklikler yaratabilmektedir.

Türkiye'de Kamu Denetçiliği Kurumu olarak adlandırılan ombudsmanlık kurumu 2011 yılında kuruldu. Kurum kapsamında Başdenetçi ile birlikte çalışan 5 kamu denetçisinden çocuk

alanına bakan kamu denetçisi aynı zamanda kadın, engelli yurttaşlar, sağlık ve turizm alanlarından da sorumludur.

İsveç Konsolosluğunun desteğiyle Yöret Vakfı ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi tarafından, Uluslararası Çocuk Merkezi ve Gündem Çocuk Derneği katkılarıyla 17-18 Kasım günlerinde İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde "Bilmese de Haklı" sloganıyla çocuk ombudsmanlığının değerlendirildiği sempozyum gerçekleştirilmiştir. Sempozyum'un İsveç deneyimleri ışığında Türkiye'deki ombudsmanlık sisteminin gelişimine katkı sağlama amacının hayata geçtiği umut edilmektedir.

Avrupa Çocuk Ombudsmanlar Birliği (ENOC) Başkanı, İsveç Çocuk Ombudsmanı ile yerel ombudsmanlarının, Save the Children adlı çocuk hakları örgütü temsilcilerinin deneyimlerini paylaştığı sempozyuma çocuktan sorumlu kamu denetçisi Serpil Çakın, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Bozoğlu ve İstanbul İl Mili Eğitim Müdür Muammer Yıldız da katılmıştır.

İki gün süren sempozyumda Türkiye'de çocuk haklarının hayata geçirilmesinde etkili bir ombudsmanlık sisteminin geliştirilmesi için yol haritası sunması açısından aşağıdaki tespitler ve öneriler oluşturulmuştur:

- BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye taraf olan devletlerin, çocukların insan haklarını koruma ve hayata geçirme yükümlülüğü bulunur. Ancak dünya genelinde sözleşmenin uygulanması beklenenden daha az etkili olmuştur. Bu başarısızlığın temel sebeplerinden bazıları çocuk haklarının politik bir öncelik olmaması, çocuk haklarına ilişkin sistematik ve kapsamlı bir yaklaşımın olmaması, ayrıca çocuk haklarının hak-temelli bir yaklaşımdan ziyade hayırseverlik ekseninde ele alınmasıdır.
- Çocuk haklarını korumaya dair yükümlülüklerin yerine getirilmesinde ombudsmanın kilit bir rolü vardır.
- Uluslararası hukukun ve Sözleşmenin yeterince bilinmemesi çocuk haklarının hayata geçirilmesinin önünde önemli bir engeldir. Özellikle kendilerini ilgilendiren konularda çocukların görüşlerine başvurulması ve çocuğun yüksek yararının belirlenmesi gibi konularda karar alıcılar sıkıntı yaşamaktadır, Sözleşmenin bütünüyle mevzuata dâhil edilmesi ve böylelikle karar alıcılar için bağlayıcı bir referans haline getirilmesi gerekmektedir. Mevzuata dâhil edilen Sözleşmenin bir etki yaratabilmesi için çocuklarla ve çocuklar için çalışan ya da çalışacak kişilerin çocuk hakları konusunda eğitim alması gerekmektedir. Bunun yanı sıra sözleşmenin ve çocuk haklarının tanıtılmasıyla ilgili çalışmalar kesintisiz ve sistematik bir biçimde devam etmelidir.
- Devletler çocuk hakları bütçesi oluşturulamamakta ve çocuklar için ayrılan kaynakları görünür kılmamaktadır. Çocuk haklarıyla ilgili harcamalar farklı bütçe kalemleri altında karşılanmakta, bu nedenle çocuk haklarına ayrılan bütçe izlenememektedir. Bu sebeple çocuklar için yapılan harcamaların yılın sonunda raporlanması önerilmekte, hatta bütçede çocuk haklarıyla ilgili harcamaların tam anlamıyla izlenebilmesi için, çocuklara özel bir bütçe planlaması yapılması ve faaliyetlerin bu başlık altında yönetilmesi önerilmektedir.
- Kaynakların sınırlı olması hükümetler tarafından çocuk haklarını korumaya dair yükümlülüklerini göz ardı etmek veya önlemleri uygulamayı geciktirmek için bir bahane olarak görülemez.

- Çocukların görüşlerine başvurulması hakkı ile ilgili olarak mevzuatta kendilerini ilgilendiren konularda çocukların görüşlerinin alınmasının bir yükümlülük olarak tanımlanmasına rağmen karar alıcıların çocukları dinlememekte ya da dinleseler bile görüşlerini dikkate almamaktadırlar.
- Ombudsmanların uluslararası dayanışma ve işbirliğine dikkat etmesi, Sözleşme ruhuna uygun olarak, işbirliğinin tüm devletler için bir zorunluluk olduğu, ekonomik kriz, savaş, salgın hastalık ya da doğal felaket nedeniyle mali imkansızlığın, yetersiz insan kaynağının, teknik imkanların yokluğunun sözleşmenin uygulanmasını geçici ya da kalıcı olarak engelleyebileceği durumlarda uluslararası dayanışmanın gerekeceğinin altını çizilmiştir.
- İnsan haklarının korunması, geliştirilmesi, hayata geçirilmesi konusunda bağımsız denetim kurumlarının nasıl bir yapıya sahip olması gerektiği, nasıl bir işleyiş mekanizması kurmaları gerektiği konusunda yol gösterici ilkeler olan Paris İlkeleri kamu idaresi, sivil toplum örgütleri, akademi, medya ve yerel yönetimler tarafından düzenli olarak gözetilmeli ve akılda tutulmalıdır.
- Paris İlkeleri ışığında ombudsmanlık kurumunun sahip olması gereken önemli ilkeler arasında yasal ve operasyonel özerklik yoluyla, ayrıca finansal özerklik yoluyla bağımsızlık, belirli bir görev tanımı ve yeterli yetkiler, erişebilirlik, işbirliği, işlevsel etkinlik ve kurumun hesap verebilirliği sayılabilir.
- Sözleşmenin uzmanların kapalı mekanlarda tartıştıkları bir metin olmaktan çıkması, sokağa, insanların gündelik yaşam pratiklerine taşınması gerekiyor, ancak bu şekilde sözleşme, çocuklar için olduğu kadar toplumumuz için de gerçek bir özgürleşme aracı olacaktır.
- Ombudsmanların önemli sorumluluklardan biri de taraf ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetlemek ve bu yükümlülüklerin ışığında uygulanmasını sağlamaktır.

Türkiye'ye özel öneriler

- Türkiye'de çocukların yaşadıkları hak ihlallerinin arkasında pek çok yapısal neden bulunmaktadır. Bu ihlallerin ortadan kalkması için yapısal değişiklik sürecine katkıda bulunacak, tüm çocukların seslerinin duyurulmasına katkı sağlayacak **bağımsız ve etkili bir ombudsmanlık sistemine** gereksinim bulunmaktadır.
- Denetim mekanizmasının iyi işlemediği Türkiye'de çocukları savunan en yüksek kademe olarak ombudsmanlık kurumunun önemi daha da artmakta, çocuklara tarafsız bakabilecek, gerçek ihtiyaçların neler olduğunu görebilecek, tarafsız olarak araştırmalar yapacak, raporlayacak, denetleme yapacak, kamuoyunu bilgilendirecek, devletin hizmetindeki aksamaları ortaya koyacak ve çözüm önerileri getirecek bir kurumun varlığına her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır.
- Mevzuatın Çocuk Hakları Sözleşmesi'yle uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Yasalar konulurken bunu kamu görevlilerini koruma refleksiyle yapmamak, aslında her kamu görevlisinin bir insan hakları savunucusu olduğunu akılda tutmak gerekmektedir.
- Kamu kurumlarının, insan kaynağı ve bütçenin yeterli olmaması sebebiyle Kamu Denetçiliği Kurumu'nun verdiği tavsiye kararlarına uymaya gücü yetmemektedir.

Ancak kamuda bu tür kısıtlılıklar dışında hata kabul etmeyen, eleştiriye açık olmayan bir tutum ve zihniyet de söz konusudur.

- Kuruluş aşamasında sivil toplum örgütleri tarafından tek başına çocuk alanında görev yapacak bir **çocuk ombudsmanlığı** ihtiyacının ve talebinin dile getirilmesine karşın 2011 yılında kurulmuş olan Kamu Denetçiliği Kurumu içerisinde kendine özgü farklı problemleri olan, farklı uzmanlık, farklı yapılanma ve kaynak gerektiren kadın hakları, engelli hakları, çocuk hakları, sağlık ve turizm alanları tek bir ombudsmana bağlanmıştır. Bu durum ombudsmanlık sisteminin kilit rolünü yerine getirmede engel oluşturmaktadır.
- **Çocuğun yüksek yararının** gözetildiği, çocuğu önceleyen, çocuklarla ilgili tüm paydaşların katıldığı politikalar, stratejiler ve eylem planlarına ihtiyaç duyulmaktadır. **Çocuk hakları temelli bir programlamayı** hedef olarak koymak gerekmektedir. Ayrıca kurumlar senkronize bir şekilde işbirliği ve koordinasyon içerisinde çalışacak uyumlu bir yapıya kavuşturulmalıdır.
- Hiçbir ayırım gözetmeksizin yurttaş ya da değil **her bir çocuğun ombudsmana eşit ve kolay bir şekilde erişimini** sağlayacak bir yapılanma ihtiyacı söz konusudur. Çalışmalar dezavantajlı ve farklı gelişim gösteren çocukları içerecek şekilde planlanmalıdır.
- Okul idaresi ile öğrenciler ve aileleri arasında arabuluculuk görevi görmekte olan rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisleri eğitsel bir ombudsmanlık alanı haline gelmektedir. Çocukların ilk etapta ulaşabileceği, devletin sağladığı imkanlardan yararlanmak üzere ilk temasa geçtikleri yerlerin buralar olduğu, dolayısıyla rehber öğretmenlerin eğitsel ve sosyal ombudsmanlar rolü görmesi nedeniyle STK'lar psikolojik danışman ve rehberleri KDK konusunda bilinçlendirebilir, onlar da kurumun varlığını çocuklar ve aileler nezdinde tanıtip duyurulmasını sağlayabilir.
- Türkiye'nin çocuk nüfusunun yüksek, coğrafi olarak da yaygın olması sebebiyle her bir çocuğa erişimin sağlanması için **yerel ombudsmanlık sisteminin** oluşturulması bir gerekliliktir.
- Her kurum kendi içinde çocuk koruyucu önlemler
- alabilir, kurumların kendi ombudsmanları olabilir. Eğitim kurumlarında yürütülecek Ombudsmanlık kurumunun yerleşmesi işinin büyük bölümü psikolojik danışman ve rehberlere düşmektedir. Eğitici eğitimleri ile bu meslek grubu desteklenmelidir.
- Sivil toplum kuruluşlarının çocuklarla ilgili gördükleri her türlü şikayet ve eksikliği düzenli olarak ombudsmana iletmeleri, raporlarını Kamu Denetçiliği Kurumu'na göndermeleri, bu şekilde orada bir bilgi birikimi oluşmasına katkı sağlamaları önemlidir.
- Çocukların kendilerini ifade edebilecekleri etkili şikayet mekanizmaları oluşturmak gerekmektedir.
- Çocukların görüşlerini düzenli olarak alabilmek için var olan **çocuk katılım mekanizmaları** (okullarda öğrenci meclisleri, çocuk hakları/insan hakları kulüpleri gibi) kullanılmalı ve farklı çocuklara ulaşabilmek, onların görüşlerini ulaştırabilmek için yeni mekanizmalar devreye sokulmalıdır.
- Çocukların haklarının hayata geçirilmesinde kilit rolünü yerine getirebilmesi, gerekli yapısal değişimin sağlanması için Kamu Denetçiliği Kurumunun;
 - Kurumun bilinirliğinin sağlanması, buna yönelik medya başta olmak üzere tanıtıcı mekanizmaların etkin bir şekilde kullanılması,
 - Yeterli bütçe ve yeterli uzmanlaşmış personel ihtiyacının karşılanması,

- Kamu Denetçiliği Kurumu yasasında değişiklik olma ihtimali dahilinde, çocuklara özgü bir başvuru sisteminin düzenlenmesi,
- Verdiği tavsiyelerin gerekli yapısal değişimi sağlayacak etkiye sahip olmasının güvence altına alınması,
- Sadece ihlal durumlarında değil ihlallerin oluşmasını önleyecek mekanizmaları harekete geçirecek etkinliklerde bulunması, buna uygun bir kurumsal yapıya kavuşturulması,
- Sadece bireysel başvurularla değil, sistematik hale gelen çocuk sorunlarına ilişkin de değişim yaratacak bir yapıya sahip olması, bir sorunun sistemik bir sorun olup olmadığını anlamayı sağlayacak izleme mekanizmaları olması,
- Resen inceleme denen kendi kendine bir başvuru olmadan denetim yapabilme yetkisi olması,
- Kurumun kendi içinde, çocuk hakları perspektifinden bakan, basında yer alan çocuklara yönelik hak ihlallerini, aynı şekilde medyanın gerçekleştirdiği hak ihlallerini tespit edecek bir medya izleme grubu istihdam etmesi,
- Çocuk hakları alanında bir izleme sistematığı geliştirilmesi, sayısal verilerin toplanıp veritabanları oluşturulması,
- Yapılacak yasal değişikliklerin çocukların hayatına olan etkisini analiz ederek önerilerde bulunması,
- İzleme ve raporlama yoluyla gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasına ilişkin öneriler oluşturması,
- Kamu Denetçiliği Kurumu'nun etkin bir kurum olarak çalışabilmesi için her yıl yayınladığı raporlarında bir önceki tavsiye kararlarına idarenin ne kadar uyduğunu değerlendirmesi, eğer yasal değişiklik önerdiyse bir sonraki sene bunların ne kadarında parlamento tarafından yasa değişikliğine gidildiğini, ne kadarında gidilmediğini raporlaması,
- Tüm faaliyetlerinde sivil toplum kuruluşları ile çocukların katılımını temel ilke olarak benimsemesi,
- Medya ile etkili bir işbirliği yaparak etki alanını güçlendirmesi,
- Çocukların kendi haklarını kullanması ve karar mekanizmalarına katılabilmeleri için gerekli ortamın oluşturulmasına katkıda bulunması,
- Yerel yönetimlerde ombudsmanlık biriminin kurulması, bunun için yerel yönetimler ile STK'ların ortaklık kurarak, yerel ombudsmanlıklar nasıl oluşturulabilir, sistemik sorunlara yerelde çözüm nasıl sağlanabilir, yerelde çocuklar ombudsmanlara nasıl ulaşabilir konularının ele alınması, gerekmektedir.

Bunun dışında çalışma gruplarından şu öneriler çıktı:

- Ombudsmanlık kelimesinin çocuklar için cazip olmamasından hareketle “çocuk elçisi” kavramının kullanılabilmesi,
- “Şikayet” kavramının, çocukların dilinde olumlu bir anlam taşımadığı, ayrıca hak temelli bir yaklaşıma uygun bir kavram olmadığından yola çıkarak BİLDİRİM kavramının kullanılabilmesi,
- Çocukların katılımı sürecinde gerçek ve aktif bir katılım sağlamak için alan ve materyal eksikleri olduğu, sanat, bilim, müzik gibi alternatif yöntemler kullanılarak bu eksiklerin giderilebileceği,

- Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvururken kullanılan mevcut sistemin (web sayfası ve telefon) çocuklar için kolay başvuru olanağı sağlamadığı, farklı çocuklardan görüş ve danışmanlık alınarak başvuru sisteminin çocuklara uygun hale getirilmesi gerektiği, Çocuk hakları konusunun daha sistematik bir şekilde çocuğa ulaştırılması, okullarda hak temelli bir eğitimin özellikle çocuklar için müfredata girmesi gerektiği, çocuklarla çalışan herkesin bu tip bir eğitim olarak bilinçlenmesi gerekliliği,
- Çocuklar-çocuklarla çalışanlar-ombudsmanların çift taraflı bir iletişim döngüsü içinde olması gerektiğinin, her grubun diğeriyle etkili bir şekilde iletişim kurabilmesi gereği, bunun bir enformasyona dönmemesine özen gösterilmesi, yasaların da bu süreci destekler içerikte düzenlenmesi gereğinin,
- Yerel yönetimlerin çocuk haklarıyla ilgili olarak çocuklara ve ebeveynlere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetleri ve eğitimler düzenleyebileceğinin,
- Hak arama bilincinin, hak temelli bir bakışın gerek kamu idaresi içinde gerekse toplum içinde eksik olduğu, hak aramanın temel bir şey olduğu ile ilgili bilinçlenmeye ihtiyaç duyulduğu, özellikle kamuda bu konuda farkındalığın artırılması gerektiğinin altı çizildi.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin kabul edilmişinin 25. yılında yukarıdaki önerilerin Kamu Denetçiliği Kurumu'nun yeniden yapılanmasında yol gösterici olacağını umut ettiklerini belirten çocuk haklarının hayata geçmesi için çaba gösteren sivil toplum kuruluşları bu süreçte çocukların yararına bir dönüşüm için işbirliklerine her zaman açık olduklarını dile getirdiler.

**ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE
ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI**

SEMPOZYUM WEB ADRESİ

www.cocukombudsmanligisempozyumu.com

www.bilmesedehakli.com

SOSYAL MEDYA SAYFALARI

www.facebook.com/cocukombudsmanligisempozyumu

www.twitter.com/bilmesedehakli

EK 1 - SEMPOZYUM PROGRAMI

ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI

17-18 KASIM 2014
İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ santralistanbul KAMPÜSÜ

17 KASIM 2014 PAZARTESİ

09:00 – 09:30 Kayıt

09.30 – 10:00 Açılış Töreni

Jens ODLANDER (Amb.) İstanbul İsveç Konsolosu
Sibel ERENEL Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET)
Ayşe BEYAZOVA İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)
Muammer YILDIZ, Dr. İstanbul İl Milli Eğitim Müdürü
Ömer BOZOĞLU, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı

10.00 – 11.15 Oturum 1

Sempozyum Açılış Konuşmaları

Çocuk Hakları: Kazanımlar Güçlükler

Thomas HAMMARBERG Diplomat ve İnsan Hakları Aktivisti, Avrupa Konseyi
Geçmiş İnsan Hakları Yüksek
Komisyon Başkanı

Nüket ATALAY- YÖRET Vakfı Onursal Başkanı

11:15 – 11.30 Kahve Arası

11.30 – 12:45 Oturum 2

Oturum Başkanı: **Seda AKÇO BİLEN**, Avukat Hümanist Büro

İsveç Çocuk Koruma Politikaları, Sistemler, Uygulamalar

Karin FAGERHOLM İsveç Save the Children Çocuk Hakları Yönetim Danışmanı

Türkiye Çocuk Koruma Politikaları, Sistemler, Uygulamalar

Adem Arkadaş - THIBERT Türkiye Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC) Çocuk/
İnsan Hakları Program Sorumlusu

12:45 – 13:30 Yemek Arası

13:30 – 15:15 Oturum 3

Oturum Başkanı: Séverine JACOMY-VITÉ UNICEF Çocuk Koruma Bölümü Başkanı

Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde ve Korunmasında Ombudsmanlık

Fredrik MALMBERG, Dr. İsveç Kamu Denetçiliği Kurumu Çocuk Ombudsmanı

Yerel Yönetimlerde Çocuk Ombudsmanlığı

Ewa HOLLÉN İsveç Botkyrka Belediyesi Ombudsmanı

Bernard De VOS Avrupa Çocuk Ombudsmanlar Birliği Başkanı (ENOC) , Belçika Fransız toplumu Çocuk Ombudsmanı

15:15 – 15:30 Kahve Arası

15:30 – 17:00 Oturum 4

Oturum Başkanı: Hakan ACAR, Prof. Dr. Gündem Çocuk Derneği Yönetim Kurulu Üyesi, Kocaeli Üniversitesi Kocaeli Sağlık Yüksek Okulu Sosyal Hizmet Bölüm Başkanı

Türkiye’de Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Ombudsmanlık (Kamu Denetçiliği)

Serpil ÇAKIN Kamu Denetçiliği Kurumu - Kamu Denetçisi, Kadın, Engelli ve Çocuk Ombudsmanı

Yerel Yönetim Ombudsmanlığının Çocuk Hakları Açısından Değerlendirilmesi

Mehmet DUMAN Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) Yönetim Kurulu Başkanı

Kamu Denetçiliği Kurumu 2013 Yılı Faaliyet Raporunun Değerlendirilmesi

Engin SAYGIN, Yrd. Doç. Dr. Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Sevgi ÖZKAN Sosyolog/ Lider **Belediyelerde Çocuk Hakları Tutumlarının Gençlerce**

İncelenmesi: YÖRET VAKFI: Handan ÇAKIR, Özlem DALKILIÇ; WALD VAKFI: İbrahim Yiğit, Sinan YUMURTACI, Muhammed YAPICI

18 KASIM 2014 SALI

09:00 – 09:30 Çalışma Grupları Kayıtları

09:30 – 11:30 Oturum 5

Oturum Başkanı: Serpil ÇAKIN Kamu Denetçiliği Kurumu- Kamu Denetçisi , Kadın, Engell Ombudsmanı

Türkiye’de Çocuk Haklarının Korunması ve Yaygınlaştırılması için Ombudsmanlık İşlevle Güçlendirilmesi

Abdullah ÖZBAY Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hakları Daire Başkanı

Feray SALMAN Sivil Toplum Örgütleri Temsilcisi - İnsan Hakları Ortak Platformu Genel Koordinatörü (İHOP)

Çocuk Haklarını Koruma ve Yaygınlaştırmada Medyanın Rolü

Belma AKÇURA Gazeteci-Medya Ombudsmanı, Milliyet Gazetesi

Çocuk Haklarını Koruma ve Yaygınlaştırmada Çocuk Katılımı

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA) Çocukların Gözünden Hak Arama Yolları

Ramazan Kuruçay Yüksek Öğrenimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı (YÖRET) Okulda Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Çocuk Katılımı ve Örnek Uygulamalar

11:30 – 11:45 Kahve Arası

11:45 – 13:45 “Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesinde Ombudsmanlık” ile İlgili Çalışma Grupları

**Çalışma
Grupları**

Grup 1 Yerel Yönetimlerin Rolü

Kolaylaştırıcılar: **Ms. Ewa HOLLÉN** İsveç Botkryka Belediyesi Ombudsmanı

🗣️ **Neşe Şahin**, Yrd. Doç. Dr. Maltepe Üniversitesi
Ardıl çeviri yapılacaktır.

Grup 2 Medyanın Rolü

Kolaylaştırıcı: **Belma AKÇURA** Milliyet Gazetesi

Grup 3 Kamunun ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Kolaylaştırıcı: **Adem Arkadaş - THIBERT** Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC)

Grup 4 Çocuk Katılımı İçin Mekanizmalar/ ÇOÇA

Kolaylaştırıcı: **Zeynep Kılıç** ÇOÇA

Grup 5 Çocukla Çalışanların Gözünden Çocuk Katılımı /YÖRET

Kolaylaştırıcı: **Nermin Çiftçi Arıdağ**, Yrd. Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi

13:45 – 14:30 Yemek Arası

14:30 – 16:00 Oturum 6

Çalışma Gruplarının Sunumları / Tartışma ve Sonuç

16:00 – 16:15 Kahve Arası

16:15 – 17:00 Kapanış ve Konser: Barış İçin Müzik

Simultane çeviri sadece 17 Kasım tarihinde yapılacaktır.

**İstanbul
Bilgi Üniversitesi**
LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

EK 2- KATILIMCI LİSTESİ

ADEM ARKADAŞ-THIBERT	ULUSLARARASI ÇOCUK MERKEZİ (ICC)
AKIN CİHAN	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ
ALAADDİN KARACAN	ŞİLE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
ALEV KURT	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
ALİ BOZTAŞ	YÖRET VAKFI
ALPASLAN DARTAN	TÜRK PDR DERNEĞİ
ALPER SUALP	E-MEDYA
ANNIKA PALO	EMBASSY OF SWEDEN, ANKARA
ARZU BAYKARA	STGM
ARZU BUYRUK GENÇ	PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK VE REHBERLİK DOKTORA ÖĞRENCİSİ
ASLI ÇARKOĞLU	TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ İSTANBUL ŞUBE BAŞKANI
ASLI SİLAHDAROĞLU BEKMEN	İSTANBUL KALKINMA AJANSI
ASUMAN YÜKSEL	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
AYFER DOST GÖZKAN	ÖZYEGİN ÜNİVERSİTESİ
AYLİN KILIÇ	YÖRET VAKFI
AYŞE BAKIRCI YÜCER	KADİR HAS VAKFI OKULLARI
AYŞE BEYAZOVA	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
AYŞEGÜL GÖKMENER	BEŞİKTAŞ İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ
AYŞEN KAYAHAN	GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ
AYTEN KEÇELİ	YÖRET VAKFI
BAŞAK DEMİRİZ	HÜRRİYET GAZETESİ
BELMA AKÇURA	MİLLİYET GAZETESİ, MEDYA OMBUDSMANI
BERNARD DE VOS	EUROPEAN NETWORK OF OMBUDSMEN FOR CHILDREN (ENOC)
BESTE ATASOY	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
BETÜL ÇOTUKSÖKEN	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
BETÜL ONURSA	AVUKAT
BEYHAN KÖKSAL	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
BİRAN MERTAN	DOĞU AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
BİRCAN REÇBER	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
BÜLENT GÖKMEN	GAZİOSMANPAŞA REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
BÜLENT İLİK	
BÜRGE AKBULUT	HÜMANİST BÜRO
CEM DEMİRAYAK	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
CEREN SUNTEKİN	TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ
CEYDA DEDEOĞLU	UZMAN PSİKOLOG
ÇİĞDEM KUŞÇUOĞLU	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
DAMLA UYSAL	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
DEMET GÜLSÜM METİN	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
DENİZ ÖZDİKMENLİ	YÖRET VAKFI
DİDEM COŞKUN ERGİN	YÖRET VAKFI
DİDEM ÖZALP	TÜRK-İSVEÇ İŞBİRLİĞİ BİRİMİ PROJE KOORDİNATÖRÜ

**17-18 Kasım ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI
SEMPZYUMU**

DİLARA ÖZEL	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
DİLARA ULLOA KILIÇ	İSPANYA BAŞKONSOLOSLUĞU
DİLEK KUMCU	GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ
DİLŞAT PEKER ÜNAL	BOZOK ÜNİVERSİTESİ
E. TOLGA DAĞLI	ÇOKMED-MARMARA ÜNİVERSİTESİ
EBRU ERGÜN	TARLABAŞI TOPLUM MERKEZİ
ECE BABAL	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
EDANUR BAYRAKTAR	MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ELİF GÜNGÖRDÜ	YÖRET VAKFI
ELİF SİNEM ARIKAN	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
ENGİN SAYGIN	YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
ESENGÜL GİRGİNER	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
ESİN KÜNTAY	HUKUK-SOSYOLOG
ESMA ARSLAN	KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
ESRA ARCAN	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
EWA HOLLÉN	CHILDREN'S OMBUDSMAN, SWEDEN
EZGİ KOMAN	GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ
EZGİ TUNCA	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
FAİK AKÇAY	
FATMA UCA	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
FATOŞ ERKMAN	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ BUEM
FERAY SALMAN	İNSAN HAKLARI ORTAK PLATFORMU GENEL KOORDİNATÖRÜ
FİGEN ATALAY	CUMHURİYET GAZETESİ
FİGEN ÖZBEK	TÜRKİYE KORUNMAYA MUHTAÇ ÇOCUKLAR VAKFI
FİLİZ SÜYÜR	KORUYUCU AİLE DERNEĞİ
FREDRIK MALMBERG	CHILDREN'S OMBUDSMAN, SWEDEN
FULYA GİRAY SÖZEN	TÜRKİYE ÇOCUKLARA YENİDEN ÖZGÜRLÜK VAKFI
GAMZE KARADAĞ KOÇ	MAVİ KALEM DERNEĞİ
GAYE UĞURLU	KÜLTÜR KENT VAKFI
GİZEM DEMİR	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
GİZEM GÜCAL	YÖRET VAKFI
GÖZDE DURMUŞ	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
GÜLBEN ÇETİNKAYA	YÖRET VAKFI
GÜLCE TÜRKER	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
GÜLGÜN MÜFTÜ	ULUSLARARASI ÇOCUK MERKEZİ (ICC)
GÜNSELİ ÇAKIR	YÖRET VAKFI
HAKAN ACAR	GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ, KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
HANDAN ÇAKIR	YÖRET VAKFI
HANDE KUĞU	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
HARİKA BİLGİ	YÖRET VAKFI
HATİCE SUBAŞI	
HAYRİYE ALPTEKİN	ÜSKÜDAR ÜNİVERSİTESİ
HULUSİ ORAN	E-MEDYA

**17-18 Kasım ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI
SEMPOZYUMU**

HÜLYA ALPER	DÜNYA YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ AKADEMİSİ VAKFI AKADEMİ DİREKTÖRÜ
IŞIK TÜZÜN	EĞİTİM REFORMU GİRİŞİMİ
IŞIN ÖZDEMİR	21. YÜZYIL EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI
İBRAHİM YİĞİT	DÜNYA YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ AKADEMİSİ VAKFI STAJYERİ
JENS ODLANDER	THE CONSUL GENERAL OF SWEDEN
KARIN FAGERHOLM	SAVE THE CHILDREN, SWEDEN
KATY SHAFIGH	FLORYA KÜÇÜK ŞEYLER ANAOKULU
KENAN İRTAK	BASIN
LATİFE HORASANI ÖZGÜLERYÜZ	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
MANSUR SEYİTOĞLU	GÜNDEM ÇOCUK DERNEĞİ
MEHMET DUMAN	DÜNYA YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ AKADEMİSİ VAKFI YÖN. KUR. BŞK.
MEHMET MAZLUM ÇELİK	WALD
MEHTAP KAYA	MATEMATİK ÖĞRETMENİ
MEHVEŞ EVİN	MİLLİYET GAZETESİ
MELDA AKBAŞ	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
MELEK MANAVOĞLU	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
MELEK OKUR İLERİ	BEŞİKTAŞ İLÇE MÜDÜRLÜĞÜ
MERCAN ATAKAN	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
MERVE KÖSE	OKAN ÜNİVERSİTESİ
MISRA ECE AKPINAR	YÖRET VAKFI
MİNE AKŞAR	21. YÜZYIL EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI
MUAMMER YILDIZ	İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRÜ
MUHAMMED YAPICI	DÜNYA YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ AKADEMİSİ VAKFI
MUHLİSE KORKMAZ	ATAŞEHİR REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
MURAT AĞACA	İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
MUSTAFA ARSLAN	KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
MÜBERRA SAYIM	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
MÜGE ALEV	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
MÜNİRE BERRA BEŞKESE	AKADEMİSYEN
NAZAN ÜRKMEZ	YÖRET VAKFI
NECDET NEYDİM	ÇAM (ÇOCUK ARAŞTIRMALARI MERKEZİ)
NEJLA ÖZTÜRK	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
NERMİN ÇİFTÇİ ARIDAĞ	YÖRET VAKFI - YTÜ
NESLİHAN KARATAŞ	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
NESRİN KAKIRMAN	İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
NEŞE EROL	ANKARA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ
NEŞE ŞAHİN TAŞĞIN	MALTEPE ÜNİVERSİTESİ
NEVRA ÖLÇER	YÖRET VAKFI
NİHAL KIZIL	ÇAĞDAŞ YAŞAMI DESTEKLEME DERNEĞİ
NİLGÜN ÇAVUŞOĞLU	UNICEF
NİLÜFER KAFESCİOĞLU	ÖZYEĞİN ÜNİVERSİTESİ

**17-18 Kasım ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI
SEMPZYUMU**

NİLÜFER YAVUZ	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ
NUR BEKATA MARDİN	BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ BUEM
NURDAN AYDIN	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
NURSELİ TAMER	YÖRET VAKFI
NUSEMA YEREBAKAN	
NÜKET AFAT	İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ
NÜKET ATALAY	YÖRET VAKFI
OSMAN KAYA	UNIVERSAL DİL-ÇATED
ÖKKEŞ KOÇYATAĞI	MERSİN ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ ADLİ TIP ANABİLİM DALI
ÖMER BOZOĞLU	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI
ÖNAL İNALTEKİN	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İSTANBUL İL MÜDÜRÜ
ÖZER DEMİR	SİLİVRİ REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
ÖZGE KOTAN	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
ÖZLEM TEMÜR	İSTANBUL EMNİYET MÜDÜRLÜĞÜ ÇOCUK ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
PINAR ÇİÇEK	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
RAMAZAN KURUÇAYLI	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
RANA KAHRAMAN	UNIVERSAL DİL
RAUF ANTEP	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
RÜŞTÜ YÜKSEL	ATAŞEHİR REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
SALİH HAFIZOĞLU	YÖRET VAKFI
SARRA ATAY	BASIN
SEBEN AYŞE DAYI	
SEDA AKÇO BİLEN	HÜMANİST BÜRO
SEDEF KANAT	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA
SELİN BERGHAN	ÖZ-GE-DER
SERAP BİRDANE	UNIVERSAL DİL
SERPİL ÇAKIN	KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU,KADIN, ENGELLİ VE ÇOCUK OMBUDSMANI
SÉVERINE JACOMY-VITÉ	UNICEF CHIEF OF CHILD PROTECTION SECTION
SEVGİ ÇETİNER BACAK	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
SEVGİ ÖZKAN	YÖRET VAKFI
SEVİL ÖZMEN	TÜRK-İSVEÇ İŞBİRLİĞİ BİRİMİ YÖNETİCİSİ
SİBEL ERENEL	YÖRET VAKFI
SEZİN GÖZLÜKLÜ	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
SİNAN YUMURTACI	DÜNYA YEREL YÖNETİM VE DEMOKRASİ AKADEMİSİ VAKFI
SİNEM BAYRAKTAR	KALKINMA ATÖLYESİ KOOPERATİFİ
SİNEM YILDIRIM	UNIVERSAL DİL
SONGUL BEKİRGİL	YÖRET VAKFI
SU CANGATİN	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA

**17-18 Kasım ÇOCUK HAKLARININ HAYATA GEÇİRİLMESİNDE ÇOCUK OMBUDSMANLIĞI
SEMPZYUMU**

SUNA GÖKSEL	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SÜHEYLA ERDOĞAN	YÖRET VAKFI
ŞABAN YAZICI	İZMİT BELEDİYESİ
ŞEMSEDDİN YALÇIN	AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI İSTANBUL İL MÜDÜR YARDIMCISI
ŞULE ERDOĞAN	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
ŞULE FIRAT	YÖRET VAKFI
ŞULE TÜRK	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
ŞÜKRÜ YILMAZ	BAĞCILAR REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
TAMER ÇIRAK	WALD
TÜLAY BİNGÖL	İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
TÜLAY KİŞİN	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
UMAY ÇAVUŞ	YÖRET VAKFI
WILLIAM EASTON	
YAKUP İMAMOĞLU	ŞİŞLİ REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜ
YASEMİN KOTAN	ŞİŞLİ BELEDİYESİ
YASEMİN TABBİKHA	TEGV
YILDIZ GÜL HACIEVLİYAGİL CÜCELOĞLU	AVUKAT
YÜCE YÖNEY	BİANET
ZEYNEP AKI	İZMİT BELEDİYESİ
ZEYNEP CANSU ELİFOĞLU	PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMEN
ZEYNEP KILIÇ	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ ÇOÇA

EK 3- PARİS PRENSİPLERİ

İNSAN HAKLARININ GELİŞTİRİLMESİ ve KORUNMASI için ULUSAL KURULUŞLARIN STATÜSÜNE İLİŞKİN İLKELER (PARİS PRENSİPLERİ)

(B.M. İnsan Hakları Komisyonu'nun 3 Mart 1992 tarihli 1992/54 sayılı ve B.M. Genel Kurulu'nun 20 Aralık 1993 tarihli 48/134 sayılı kararlarıyla kabul edilmiştir.)

Yetkileri ve Görevleri

1. Ulusal kuruluşlar, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin yetkilerle donatılır.
2. Ulusal kuruluşlar olabildiğince geniş ve açıkça belirlenmiş görevlerle görevlendirilir. Bu görevleri, oluşturulmaları ve yetki alanları Anayasa'da yer alır veya hukuksal geçerliği olan bir metinle saptanır.
3. Ulusal kuruluşlar özellikle şu görevleri yerine getirirler:

(a) Hükümete, parlamentoya ve diğer ilgili bütün organlara, bunların talebi üzerine veya kendi inisiyatifleriyle, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin konularda görüş bildirir, tavsiyelerde bulunur, öneriler ve raporlar sunar; ulusal kuruluşlar bunları kamuya açıklamaya karar verebilir; ulusal kuruluşların bu görüşleri, tavsiyeleri, önerileri ve raporlarının ilgili oldukları alanlar ve yetkili oldukları konular şunlardır:

(i) İnsan haklarının korunması ve yaygınlaştırılması konusundaki yasama ve yürütme hükümleri ile yargının düzenlenmesiyle ilgili hükümler; bu amaçla ilgili olarak ulusal kuruluşlar, yürürlükteki yasaları, mevzuatı ve yasa tasarıları ile yasa önerilerini incelerler ve metinlerin, insan haklarının temel ilkeleriyle uyumlu hale getirilmeleri için uygun gördükleri tavsiyeleri yaparlar; gerek gördükleri takdirde, yeni yasaların kabul edilmesini, yürürlükteki yasaların uyumlu hale getirilmesini ve idari önlemlerin alınmasını veya değiştirilmesini tavsiye ederler;

(ii) Uygun gördükleri insan hakları ihlalleri vakalarına el koyarlar;

(iii) İnsan haklarının ulusal düzeydeki genel durumu ve daha özel sorunlar üzerine raporlar hazırlarlar;

(iv) Ülkede olup biten insan hakları ihlalleri vakalarına hükümetin dikkatini çekerler, bu ihlallerin son bulması için hükümete her türlü girişimi önerirler ve gerektiği takdirde hükümetin tavır ve tepkilerine ilişkin görüş bildirirler.

(b) Ulusal düzeyde yürürlükte olan yasaların, mevzuatın ve uygulamaların, insan haklarına ilişkin uluslararası belgeler ve mekanizmalarla uyumlu hale getirilmesini ve hayata geçirilmesini teşvik ederler ve sağlarlar;

(c) Bu belge ve mekanizmaların onaylanmasını veya bu sözleşmelere girmeyi teşvik ederler ve bunların hayata geçirilmesini sağlarlar;

(d) Devletlerin, sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeleriyle ilgili olarak Birleşmiş Milletlerin organlarına ve komitelerine veya bölgesel kuruluşlara sundukları raporların hazırlanmasında katkıda bulunurlar, gerektiğinde de, bağımsızlıklarına bağlı kalarak bu konuda görüş bildirirler;

(e) Birleşmiş Milletler Teşkilatı ve bütün alt kuruluşlarıyla, bölgesel kuruluşlarla ve diğer ülkelerin insan haklarını geliştirme ve koruma konusunda yetkili ulusal kuruluşlarıyla işbirliği yaparlar;

(f) İnsan hakları eğitimi-öğretimi ve araştırma programlarının geliştirilmesi için (ilgili kuruluşlarla) işbirliği yaparlar ve bu programların okul, üniversite ve meslek çevrelerinde uygulanmasına katılırlar.

(g) İnsan haklarını ve ayrımcılığı –özellikle de ırk ayrımcılığına- karşı mücadeleyi, bilgilendirme ve eğitim yoluyla kamuoyunu duyarlı hale getirerek ve bütün kitle iletişim araçlarına başvurarak tanıtırlar.

Oluşturulma Biçimleri ve Bağımsızlık ile Çoğulculuk Güvenceleri

1. Ulusal kuruluşların oluşturulması ve üyelerinin seçimle veya başka bir yoldan belirlenmesi, insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili (sivil) toplum güçlerinin çoğulcu bir biçimde temsil edilmesini sağlayacak gerekli bütün güvencelerin varolduğunu gösteren bir usulle yapılmalıdır. Bu da özellikle,

(a) İnsan hakları ve ırk ayrımcılığına karşı mücadeleyle ilgili sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve örneğin hukukçu, hekim, gazeteci ve bilim insanlarını bir araya getiren sosyal-mesleki kuruluşların,

(b) Din ve felsefi düşünce akımlarının,

(c) Üniversitelerin ve nitelikli uzmanların,

(d) Parlamantonun,

(e) (ancak istisari mahiyette katılmak koşuluyla) yönetimin temsilcileriyle etkin bir işbirliğine imkan veren yetkilerle veya bu temsilcilerin bu kuruluşlara katılımıyla gerçekleştirilebilir.

2. Ulusal kuruluşlar, çalışmalarını gerektiği gibi yürütebilmeleri için, uygun bir altyapıya, özellikle de yeterli mali kaynaklara sahip olmalıdır. Bu kaynaklar kendi personelini istihdam etmeyi ve kendi mekanlarına sahip olmayı sağlamalıdır, öyle ki hükümetten bağımsız olabilsinler ve bu bağımsızlıklarını tehlikeye düşürecek mali bir kontrole tabi olmasınlar.

3. Ulusal kuruluş üyelerinin, üstlendikleri görevde gerçek bağımsızlığın koşulu olan istikrarın sağlanması için, atanmaları kararname ile yapılmalı ve görev süresi belirtilmelidir. Kuruluşun oluşturulmasındaki çoğulculuğun zedelenmemesi koşuluyla, bu üyelerin yeniden atanması mümkün olmalıdır.

İşleyiş Biçimleri

İşleyişlerinin çerçevesi içinde ulusal kuruluşlar:

- (a) Hükümetin sunduğu veya kendi üyelerinin ya da onlara başvuranların önerdiği, veya kendi inisiyatifleriyle, yetki alanlarına giren bütün konuları özgürce araştırmalıdır,
- (b) Kendi yetkileriyle ilgili durumları değerlendirmek için gerekli bütün kişileri dinlemeli, bütün bilgi ve belgeleri edinmelidir;
- (c) Görüşlerini ve tavsiyelerini kamuoyuna doğrudan doğruya veya basın aracılığıyla bildirmelidir;
- (d) Düzenli bir şekilde ve ayrıca ihtiyaç duyulduğu zaman, usulüne uygun olarak davet edilen bütün üyeleriyle toplanmalıdır;
- (e) Gerekirse, kendi bünyelerinde çalışma grupları oluşturmalı ve işlevlerini yerine getirmede yardımcı olacak yerel ve bölgesel seksyonlar kurmalıdır;
- (f) Yargı gücü olsun-olmasın insan haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla yükümlü diğer organlarla (özellikle de ombudsman, arabulucu ve buna benzer organlarla) karşılıklı olarak danışma ilişkileri sürdürülmelidir;
- (g) Sivil toplum kuruluşlarının, ulusal kuruluşların yaptıklarını güçlendirme oynadığı önemli rol göz önüne alınarak, insan haklarının geliştirilmesi ve korunması, ekonomik ve sosyal gelişme, ırkçılığa karşı mücadele, (çocuklar, yabancı işçiler, sığınmacılar, bedensel ve zihinsel engelliler gibi) güçsüz grupların korunması için çalışan veya uzmanlaşmış alanlara yönelen sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerini geliştirmelidir.

Yargı Kurumlarınıninkine Benzer Yetkileri Olan Kuruluşların Statüsüne İlişkin Ek İlkeler

Ulusal kuruluşlara, kişisel durumlarla ilgili şikayetleri dinleme ve başvuruları kabul etme yetkisi verilebilir. Kişiler, temsilcileri ve üçüncü kişilerden, sivil toplum kuruluşları, sendikalar ve temsil gücüne sahip diğer hertürlü kuruluşlardan yapılan başvuruları kabul edebilirler. Bu durumda, ulusal kuruluşların yukarıda belirtilen yetkileriyle ilgili ilkeler zedelenmeksizin, kendilerine verilen işlevlerde şu ilkelerden esinlenebilirler:

- (a) Uzlaştırma yoluyla veya yasaların belirlediği sınırlar içinde bağlayıcı kararlarla, ya da, gerekli görüldüğü takdirde, gizlilik içinde dostane çözümler arama;
- (b) Başvuru sahibini hakları konusunda, özellikle de kendisi için açık olan yollar hakkında bilgilendirme ve onun bu yollara ulaşmasını kolaylaştırma;
- (c) Şikayetleri ve başvuruları kabul etme veya yasayla belirlenmiş sınırlar içinde yetkili diğer mercilere aktarma;
- (d) Yetkili mercilere tavsiyelerde bulunma, özellikle de başvuru sahiplerinin haklarını elde etmelerini engelleyen yasa, tüzük ve idari uygulamalar için uyarılar ve değişiklikler önerme.

EK 4 – POSTER (ÇOCUKLARIN GÖZÜNDEN HAK ARAMA YOLLARI ÇALIŞMASI)

7. Sınıf öğrencileri başvurabilir

KAYIP HAKLARI ARAMA EKİBİ
ARAŞTIRMACILARINI ARIYOR!

2 Ekim'e kadar formu rehber öğretmeninden Al, Doldur ve Teslim Et!

Form doldurular arasında 18 kişi belirlenecektir.

Seni Neler Bekliyor?

- ✓ 10 Ekim-14 Kasım arasında cuma günleri okula biraz erken gelerek 11:30-13:00 arasını bu çalışmaya ayırmak,
- ✓ Arkadaşlarının hak arama yolları konusunda neler düşündüğünü öğrenmek ,
- ✓ Farklı hak arama yolları üzerine kafa yormak, yeni yollar üretmek.

EK 5 – ANKET (ÇOCUKLARIN GÖZÜNDEN HAK ARAMA YOLLARI ÇALIŞMASI)

HAK ARAMA YOLLARI BAŞVURU ANKETİMİZ

Sevgili öğrenciler:

1) Haktan ihlal edildiğinde nereye başvurabilirsin? *Birbirinden işe getirebiliriz.*

155 Baro (Çocuk Hakları Merkezi)
 rehberlik servisi Beyaz Masa
 147 MEB Çocuk Meclisi
 KDK (Kamu Denetçiliği Kurumu)
 183 (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı)
Diğer _____

2) Yukarıdaki başvuru yollarının hangisini önceden biliyordun? *Birbirinden işe getirebiliriz.*

155 Baro (Çocuk Hakları Merkezi)
 rehberlik servisi Beyaz Masa
 147 MEB Çocuk Meclisi
 KDK (Kamu Denetçiliği Kurumu)
 183 (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı)

3) Bu başvuru yollarını nereden öğrendiniz?

4) Yukarıdaki başvuru yollarına daha önce başvurduğumuz mu?
Başvurduğunuz hangisine başvurduğunuz?

a) (cevabın evetse) ne işine yaradı? Nasıl bir deneyimdi?

b) (cevabın hayırsa) neden hiç başvurmadınız? *ya da bilmiyorduk?*

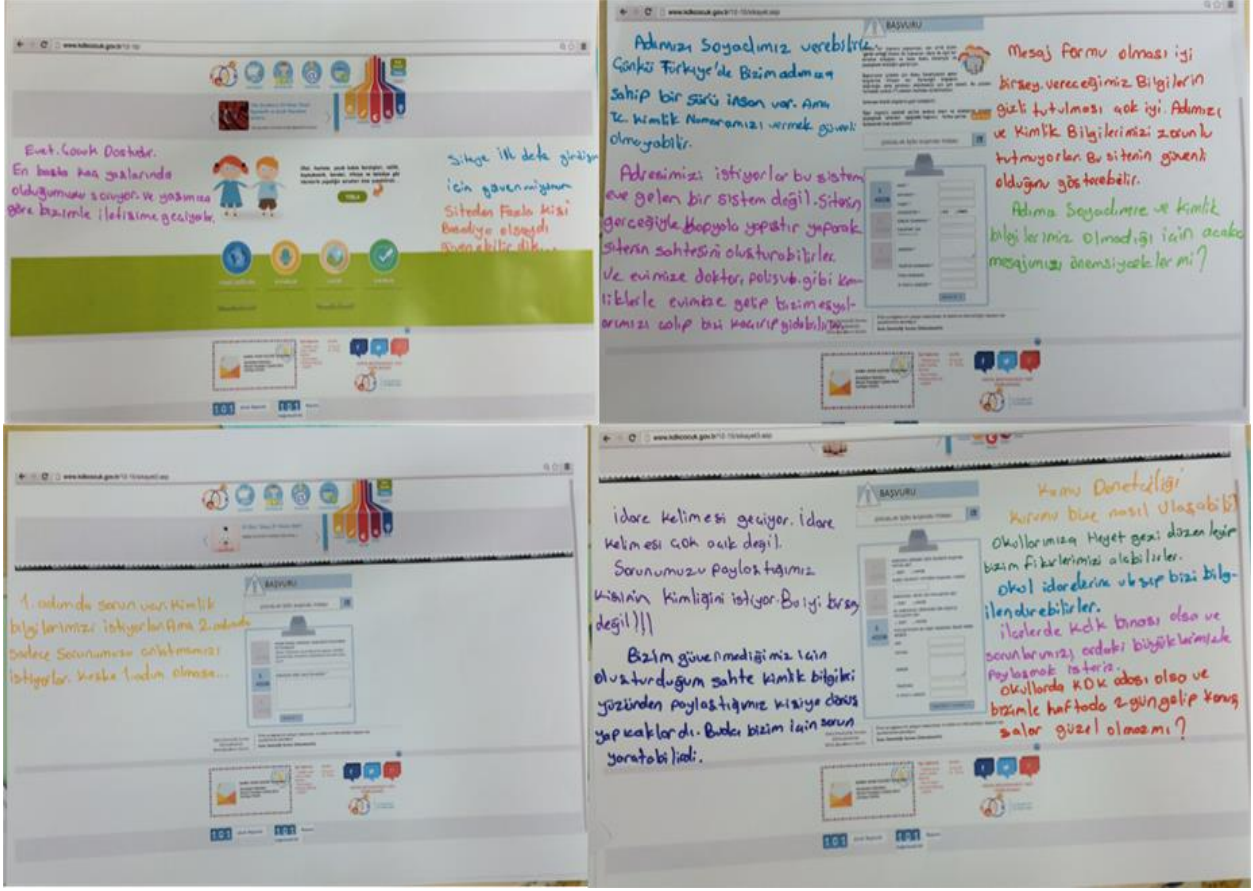
6) Başvuru yapacaksan *3. sıradaki* yolları hangi sıra ile yapardın? 1 den 5 e kadar sıralar mısın?

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

7) Şiddet kullanmak hak aramanın bir yolu mudur? Neden?

Anket hakkında sorumuz varsa bize ulaşabilirsiniz.
Pelin Engin 7C, İrem Nur Yaratanakul 7B

EK 6 – KDK ÇOCUK SAYFASININ DEĞERLENDİRMESİ (ÇOCUKLARIN GÖZÜNDEN HAK ARAMA
YOLLARI ÇALIŞMASI)

EK:7 BELEDİYELERDE ÇOCUK HAKLARI TUTUMLARININ GENÇLERCE İNCELENMESİ

Sevgi ÖZKAN Sosyolog/ Lider **Belediyelerde Çocuk Hakları Tutumlarının Gençlerce İncelenmesi**: YÖRET VAKFI: **Handan ÇAKIR, Özlem DALKIÇ**; WALD VAKFI: **İbrahim YİĞİT, Sinan YUMURTACI, Muhammed YAPICI**

Yurttaşlarda hak arama kültürünün gelişimi ile demokrasinin gelişimi arasında önemli bir neden sonuç ilişkisinin olması, insan ve çocuk hakları üzerine bilinçlenen yurttaşlara sahip olunmasının toplumsal bir kazanç olduğunu gösteriyor.

Ülkemizde Kamu Denetçiliği olarak adlandırılan ve kurum olarak 2010 da işlemeye başlayan "Ombudsmanlık" konusunda toplumsal bilincin yükselmesi için uzun vadede demokratik düzenin sağlanmasına katkı sağlayacak veriler önem kazanıyor.

Bu çalışma da, bu saptamadan kalkarak "Çocuk Haklarının hayata geçirilmesinde OMBUDSMANLIK Sempozyumu" için belediyelerde, Çocuk Hakları ve Çocuk Ombudsmanlığı bilinci hakkında veri toplamak amacıyla gerçekleştirildi.

Çocuk haklarının yaşama geçirilmesinde yerel yönetimlerce ne tür yükümlülüklerin veya girişimlerin üstlenildiği ve hak aramada önemli işlevi olan Çocuk Ombudsmanlığı konusunda ne kadar bilgi ve bilince sahibi oldukları hakkında veri toplanması hedeflendi.

Anket soruları genele ait bir sonuç çıkarmaktan daha çok, sadece kendi zaman dilimine ait veri toplama amacıyla gerçekleştirildi.

İlgili konuya dair Türkiye Belediyeler Birliğiyle (TBB) yapılan görüşmede soruları cevaplayan yetkilinin, bu gibi çalışmaların yerel yönetimlere yol gösterici önemine değinmesi çalışmamızın amaç ve işlevinin doğru bir değerlendirmesiydi.

Çalışma, Ankara'daki Türkiye Belediyeler Birliği(TBB) ve İstanbul'dan sekiz ilçe Belediyesiyle olmak üzere iki bölümü kapsıyor.

Ankara TBB den Gülfem Keleş'in Belediyelerin Çocuk Hakları ve Çocuk Ombudsmanlığı çalışmaları konusunda bilgilendirici cevapları ve de ardından ülkenin her bölgesinden göç alan demografik yapılarıyla bir prototip oluşturan İstanbul'un farklı yerleşimleri barındıran sekiz ilçe belediyesinin aynı konuda uygulama verileri toplanarak genel bir fikir elde edilmiştir.

Yüksek Öğrenimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı YÖRET 'den ve Dünya Yerel Yönetimler Birliği ve Demokrasi Vakfı WALD'dan genç katılımcılarının birlikte yürüttükleri bu çalışma, ülkemizde henüz içselleştirilmeye başlayan çocuk hakları ve çocuk ombudsmanlığı bilincinin seviyesi açısından veri sağlamak üzere ilçe yetkilileriyle yapılmıştır.

Gençlerin kendi inisiyatifleriyle gerçekleştirdikleri çalışmadan elde edilen aşağıda yer alan veriler, iki ayrı bölümde toplanmıştır.

Çocuk haklarının algılanmasında Belediyeler birliği ve İlçe Belediye örneklerinde görüldüğü kadarıyla değerlendirildiğinde, karşımıza çocuklara ve ailelerine fiziki alt yapılar sağlanmaktan öte hak arama kültürüne katkı sağlayıcı olanakların yeterince dikkate alınmadığı görülüyor.

Hak arama kültürünü sağlayıcı ve bilinç yükseltici çalışmaların söz konusu olmadığı, hatta ombudsmanlık kurumunun büyük oranda bilinmediğini gösteren veriler elde edilmiştir.

Hak arama kültürünün gelişimiyle demokrasi kültürünün gelişimi arasındaki önemli bağlantının çocuk yaşta çocuk haklarını içselleştiren kültürel ortamın

sağlanması için Uluslararası Çocuk Hakları sözleşmesini imzalamasından henüz 24 yıl geçmiş olan ülkemizde, alandaki sorumlularca epey çalışma yapılması gerektiği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Sosyolog Sevgi Özkan YÖRET V.

Üniversiteli gençlerin Çocuk Hakları ve çocuk Ombudsmanlığı konusunda yapılanlar, Handan Çakır(Başkan) ve Sinan Yumurta'cının Sempozyumda dikkatlere sundukları çalışma Handan Çakır'ın özetlemesiyle aşağıda:

Ankara Belediyeler Birliğine yöneltilen dokuz soru ve cevapları:

Belediyeler Birliği, ulusal düzeyde belediyelerin temsilini yapan bir kamu kurumu. Diğer belediyelerin bütçelerinden az oranda kesintilerle oluşturulan bir bütçeleri var. Bununla birlikte hareket alanları çok geniş.

1. Tüm belediyelerin yerine getirmekle yükümlü oldukları özel ve genel ne tür çalışmaları var?

Belediye kanunu 5393, 14. Maddesinde belediyenin görev, yetki ve sorumlulukları dile getirilir. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000 üzerinde olan belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konuk evleri açmak zorundadır. Bu kanun belediyelere yapılabilirlik olasılıklarını gösteriyor ama zorunlulukları yok.

2. Belediyeler bu konuda bir şeyler yaparken özel inisiyatif ve uygulama olanakları var mıdır?

Bir tek zorunluluk getirdiği nokta, nüfusu belli bir düzeyde olanların konuk evi açmak zorunluluğudur Bunun dışındakiler tamamen belediyelerin inisiyatifine bağlıdır. Burada belediye başkanının vizyonu ve bilincinin önemli.

3. Türkiye belediyeler birliği olarak çocuk hakları konusunda gerçekleşen ya da gerçekleşmesi gereken konularda saptadığınız destekler ve engeller neler?

Bu destek ve engeller halktan da olabilir, bürokrasiden de.

Belediyeler üzerinde yaptırım gücümüz yok, diyemeyiz. Sadece tavsiye niteliğinde kararlar verebiliriz. Karşılaştığımız sorunlar devlet kurumlarıyla belediyelerin bir arada çalışmaması.

Birbirinden kopuk çalışması.

Birçok hizmet veriliyor ama kurumlar arası koordinasyon olmadığı için mükerrer(tekrarlanan) şeyler yapılabiliyor, Eksik yapılabiliyor. Belki koordine olsak devlet kurumlarıyla belediyeler arasında daha bir koordinasyon olsa bu hizmetler, daha verimli olabilir. Örnek: Toplumsal cinsiyete duyarlı hizmet verir şeklinde madde olmasını istediklerini ama bunu kanuna geçiremediler. Ek olarak Kalkınma bakanlığı, işçileri bakanlığı, milli eğitim bakanlığının

gerçekleştirmiş olduğu devletle halkı biraz daha yakınlaştırmak için dezavantajlı bir mahalleye bir akademinin açıldı. Burada, toplum destekli polislerin görev aldığı ve çocukların derslerine yardımcı olundu ve her öğlen sıcak çorba pişti.

Sosyal içerikli konularda belediyeler neler yapıyor, başka örnekler verir misiniz diye örnek istendiğinde: ilgili veri tabanlarının olmadığı, broşür veya yazılı (kitaplaşmış) verilerinin olmadığını ifade etti.

4. Türkiye Belediyeler birliğinin çocuk haklarının benimsenmesi konusunda genel ve özel amaç ve hedefleri nelerdir?

Çocuk Dostu Kentler Projesine paydaşız, şimdiye kadar net bir şekilde çocuk haklarını savunacak ya da savunuculuğu yapmak için stratejik planlarda hedeflerimiz yok. ama hazırladığımız beş yıllık stratejik planda olacak. Programlar yapmak istedik ama yazışma seviyesinde kaldık, birkaç projeye destek olmak dışında bir şey yapmadık..

Bu soruyu çocuk ombudsmanlığı konusunu kastederek şöyle sorduk:

5. Peki çocuklarla ilgili girişimleriniz çocuğun yüksek yararı açısından denetleyen bir makam veya kuruluş var mı?

-Yok.

6. Çocuk ombudsmanlığı konusunda ne tür faaliyetler gerçekleşiyor?

TBB olarak hiçbir faaliyetlerinin olmadığını, vatandaş ve belediyenin direk ilişkiye girdiğini ifade etti.

7. Bildiğiniz şikayetler yok mu?

Bilmiyorum. Böyle bir verimiz de yok açıkçası.

8. Türkiye Çocuk Ombudsmanlığı ile ilişkiniz var mı?

Yok.

Bu stratejik planımızı gerçekleştirirsek onlarla da çalışmak gerektiği ve bir veri tabanımızın olması gerektiğini düşünüyoruz. Bu çalışmayı yapmak istememizin amacı veri toplamaktı. Bu da bize bir veri oldu.

9.Çocuk haklarının ihlaliyle alakalı size başvuran Çocuk ya da gençler var mı?

Şu ana kadar yok. Belediyelerin şöyle istekleri var. Mesela biz başarılı öğrencilerimize yurtiçinde şuraya gezdirmek istiyoruz. Bize destek olur musunuz? Dediklerinde biz destek oluyoruz.

Bu işleyişin içinden biri olarak kendisinin düşüncelerini öğrenmek istedik. Ve Belediyelerde çocuk haklarıyla ilgili nasıl bir düzen oluşturulmalı dediğimizde:

- Bir şikâyet merci olmalı, bunlarla ilgili veri tabanı oluşturulmalı. Ve çocukların da yönetime katılması ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Çocuklara sorulmalı. Çocuk meclisleri oluşturulmalı, bu artmalı ve işlevsel olmalı.

Çalışmanın Bu bölümü İstanbul ilçe belediyeleriyle her öğrencinin seçtiği ikişer belediyeden toplam sekiz belediye yetkililerine yöneltilen aşağıda sorular ve cevaplarının sunum süresi nedeniyle özetlerinden oluşmaktadır. Anketi yapanların birinci ve ikinci belediyeleri, A ve B olarak belirtilmiş ve çalışmanın sonunda grupları oluşturan Belediyelerin İsimleri belirtilmiştir.

1. Belediyenizin yükümlü olduğu çocuklarla ilgili özel ve genel ne tür çalışmaları var?
2. Belediyelerin bu alanda özel inisiyatif ve uygulama olanakları var mı?
3. Size göre çocuk ve hakları konusunda gerçekleşmesi gereken, gerçekleşen ve gerçekleşmeyen çalışmalarda destek ve engelleri neler?
4. Çocuk haklarının benimsenmesi konusunda amaç ve hedefleriniz neler?
5. Çocuklarla ilgili girişimlerinizi çocuğun yüksek yararı açısından denetleyen bir makam veya kurum var mı?
6. Çocuk ombudsmanlığı konusunda ne tür faaliyetler gerçekleştirilmekte? Türkiye çocuk ombudsmanlığı kurumuyla ilişkileriniz var mı?
7. Çocuk haklarının ihlaliyle ilgili size başvuran çocuk- genç- büyükler var mı?

1. Belediyenizin yükümlü olduğu çocuklarla ilgili özel ve genel ne tür çalışmaları var?

İbrahim'in Belediyeleri:

A:Aile, Kadın destekleme ve Engelliler Merkezi kurduklarını ve Çocuklar Güvende Projesini devam ettirdiklerini ifade etti. Bu proje ilçe genelinde çocuklarla çalışan tüm kamu görevlileri dâhil tüm yetkili kişilere, ailelere verilecek eğitimlerle çocuk koruma konusunda farkındalık kazandırtmayı ve kamu görevlilerinin kanunlar çerçevesinde uygun müdahale becerilerini arttırmayı hedefleyen bir proje olduğunu söyledi.

B:Bu yerleşim yeri hem doğudan hem batıdan göçle gelmiş bir nüfusa sahip. Daha önceden bu yerleşim bölgesinde kütüphaneler yokken şu anda çok sayıda kütüphanenin bulunduğunu, yetenekli çocuklar için merkez kurulup eğitimleri verildiğini, Toplum temelli yapmış olduğu çalışmaları, Kadın ve Aile Kültür Sanat Merkezinde seminerle, çalışmalarla kurumsallaştırdıklarını ifade etti.

Muhammed'in Belediyeleri:

A: Çocuk Sokağı açılışı yaptıklarını, bir sokağı kapatıp oyun alanına dönüştürdüklerini, burada oyun koçları ve eğitim uzmanlarının görev aldığını ifade etti.

B: Bilgi evleri, yaz spor okulları, İstanbul gezileri, izcilik eğitimi gibi çocuğun eğitsel, sanat, spor alanında gelişmesini sağlayacak çalışmaların olduğunu belirtti.

Özlem'in Belediyeleri:

A: Özel olarak Türkiye de ilk olan liderler kulübünü kurduklarını ifade etti.

B: Çocuk Üniversitesi adı altında bir yapılanmaya gittiklerini ve iki belediyenin de çocukların eğitsel-sanatsal-spor yönünden gelişmesi için çalışmalarında bulduklarını söyledi.

Handan'ın Belediyeleri:

A: İnteraktif çocuk kütüphanesi, çocuk etüt merkezi, koruyucu ruh sağlığı merkezi, ağız- diş sağlığı polikliniği çocuk sanat merkezi gibi çalışmalarının olduğunu ifade etti.

B: Milli Eğitim Müdürlükleri ile çocuk istismarı ile ilgili iki haftalık bir sempozyum düzenlediklerini, engelli koordinasyon merkezine sahip olduklarını burada hukuki danışmanlarının ve sosyologlarının ücretsiz danışmanlık hizmeti verdiklerini, ağız diş sağlığı merkezinde eğitim odasının olduğunu ve burada çocuklara yaş gruplarına göre beslenme alışkanlığı ve diş bakımıyla ilgili bilgilendirmelerin olduğunu anlattı.

2. Belediyelerin bu alanda özel inisiyatif ve uygulama olanakları var mı?

İbrahim A: Üniversiteler, bakanlıklar, belediyeler ve diğer ilgili tüm kurumlarla işbirliği içinde çalıştıklarını belirtti.

B: Birinci soruya sıraladığı faaliyetlerin hepsini bu soruların cevabı olarak ele alıyor. Buna ek olarak çocuk katımlı şuralar düzenlediklerini, bu şuralarda çocukların yaptıkları sunumları kitapçık haline getirdiklerini ifade etti.

Muhammet A: İlk soruya verdikleri cevapları bu sorunun cevabı olarak ele alıyorlar.

B: Cevapsız

Özlem A: Bir yasal engel olmadığını, devletten ödenek alabildiklerini, çocukların yüksek yararına olan her şeye, hem yurt içi, hem yurtdışı kaynakların seferber olacağını ifade etti.

B: Yaptıkları faaliyetlerin üstünlük ve uygulama olanaklarından kaynaklandığını belirtti.

Handan A : Belediyelerin her ne kadar kendi inisiyatifinde çalışsa da bir kamu hizmeti yaptığını ve yasalara uygun hareket etme zorunluluğu ve sınırlarının olduğunu, birtakım özel alanlara girerken izin alınması gereken kurumlar olduğunu ifade etti.

B: Yerel yönetimler ve yönetmelikler olduğunu, bir çalışmada bulunulacağı zaman bir sürü etkenin olduğunu söyledi.

3. Size göre çocuk ve hakları konusunda gerçekleşmesi gereken, gerçekleşen ve gerçekleşmeyen çalışmalarda destek ve engeller neler?

İbrahim A: Göç, doğal afet, çatışma durumları, eğitim, sağlık, psikolojik sosyal konularda krize müdahale yöntemlerinin daha yeterli duruma gelmesi gerektiğini belirtti.

B: İnsan hakları ihlallerinde hukuki yollara başvurabilme, adli sistemden yararlanabilme konusunda önemli sorunlarla karşılaşıldığını ifade etti.

Muhammet A: Ailenin bilinçsizliği, şehirleşmenin artması, eşit eğitim imkânlarının olmaması, çocukların küçük yaşta çalıştırılması gibi faktörlerin olduğunu ifade etti.

B : Çocuk haklarının yeni bir düzenleme ile revize edilmesinin gerektiğini söyledi

Özlem A: Çocukla, okulla gerekli sağlıklı ilişkiyi kurdurtan meslek elemanının eksikliği, eğitim politikasının çocuklara yönelik olmadığı, çocukları korumakla yükümlü devlet kurumunda çocukların gelişimine yön veren, çocuk psikolojisi ile ilgili olmayan meslek elemanlarının eksikliğinden, desteklenmemesinden, okul psikolojik danışmanlarının okullardaki sayısının azlığından, okul işleyişinde gerçekleştirecek faaliyetleri için mekân problemlerinin olduğunu bununla birlikte eğitimcilerde de çocuk hakları bilincinin kazandırılması gerektiğini vurguladı.

B: Kanunların olduğunu ama bu kanunların yeterli etkinlikte uygulanmadığını, caydırıcı yöntemlerin geliştirilmesi gerektiğini mevzuatın bu sorunları gidermeye elverişli olmadığını ifade etti.

Handan A: Aile ve çocuk merkezli politikaların üretilemediğini, yerel yönetimin bu konuda çalışmalarının yeterli etkinlikte olmadığını, kamu kurum ve kuruluşlarıyla STK' ların ortak çalışmalar yapmasının önemliliğinden bahsetti.

B: Bürokratik engellerin olduğunu, kurumların entegre olması gerektiğini. Resmi makamlarda duraksamaların olduğunu, yerleşim, ve yüzölçümü olarak, küçük bir yer olmasından dolayı faaliyetlerini gerçekleştirecek kurum bulamadıklarını, Aile ve sosyal politikalar bakanlığının SOYBİS isminde ailelerin ekonomik durumlarıyla ilgili bilgi edinebileceği bilgisayar programlarının belediyelere de açılması gerektiği, böylece hataya meydan vermeden daha çok kişiye ulaşabileceklerini ifade etti.

4. Çocuk haklarının benimsenmesi konusunda amaç ve hedefleriniz neler?

İbrahim A: Çocuğun Mahremiyetini ve Masumiyetini Muhafaza, Mahrumiyetine ise Mani olmayı kapsayan 4M Kuralını ilke edindiklerini ifade ettiler

B: Önceki sorularda verilen cevapları bu sorunun cevabı olarak ele aldığını belirtti.

Muhammet A: Bilgili, hedefleri olan, ahlaklı bir nesil yetiştirmek olduğunu ifade etti.

B: Çocuk haklarının neler olduğu konusunda vatandaşın bilinçlendirilmesi olduğunu söyledi.

Özlem A: Sosyal belediyeciliği geliştirmek, "Çocuk Hakları Sözleşmesi"ni küçük kitapçıklar halinde dağıttıklarını, bu gibi faaliyetlerin kapalı kapılar ardındaki salonlarda değil, halkın ulaşabileceği yerlere taşınması gerektiğini, Çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili bir bankası olması gerektiği, bilgi ağı oluşturulması gerektiğini, çocuk ihmal ve istismarla ilgili erken müdahale yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiğini, hukuk okuryazarlığının sosyal büroların olması gerektiğini ifade etti.

B: Değişik kanun tekliflerinin sunulabileceğini, istismar edilen çocuklarla ilgili farklı araştırmaların yapılabileceğini söyledi.

Handan A ve B: Çocukların fiziksel, zihinsel, ruhsal gelişimlerine katkıda bulunmak, kendi ayakları üzerinde duran özgür irade sahibi insanlar yetişmesine imkân sağlamak olarak belirttiler.

5. Çocuklarla ilgili girişimleriniz çocuğun yüksek yararı açısından denetleyen bir makam veya kurum var mı?

İbrahim A: İlçe kaymakamı başkanlığında, ilçede de görev yapan kamu görevlilerinin bir araya gelmesiyle her ay düzenli platform toplantıları gerçekleştirdiklerini ifade etti.

B: Çocukların suça itilme tehlikesine karşın emniyet birimleri ile birlikte koordineli bir şekilde çalıştıklarını söyledi.

Muhammet A: Eğitim çalışmalarını üniversitelerle birlikte gerçekleştirdiklerini, eğitim ile ilgili çalışmalarda Milli eğitimde bir müdürlüğün denetimi söz konusu olduğunu ama bu denetimin de derinlemesine olmadığını söyledi.

B: Denetleyen bir kurumun olmadığını 'maalesef' diyerek ifade etti.

Özlem'in A: İlgili bakanlık ve genel müdürlüklerle birlikte faaliyetlerini yürüttükleri söyledi.

B: Olmadığını, o faaliyetleri yapan birimlerin aynı zamanda bu işi de yaptığı ayrıca bunun da bir denetiminin olmadığını belirtti.

Handan'ın A: Belediyelerin iç ve dış denetim olmak üzere iki şekilde denetlendiğini, iç denetimde meclisin görevli olduğunu ve belediyelerin yapacağı hizmetlerin meclis kararından geçmek zorunda olduğunu ifade etti.

B: Kurumlarla yazışma yaptıklarını, devletin ilgili birimlerine haber verdiklerini söyledi.

6. Çocuk Ombudsmanlığı konusunda ne tür faaliyetler gerçekleştirilmekte? Türkiye Çocuk Ombudsmanlığı kurumuyla ilişkileriniz var mı?

İbrahim A: Şu ana kadar bir ilişkilerinin olmadığını kurumun çalışmalarının belediye tarafından takip edildiğini ifade etti.

B: Düzenledikleri çocuk meclislerinde çocukların medeni cesaret kazanarak kendilerini ifade edebilme konuları üzerinde durduklarını, kaymakamlık, ilçe milli eğitim müdürlüğü ile ortak çalıştıklarını ifade ettiler.

Muhammet A ve B: Bir ilişkilerinin olmadığını ifade etti.

Özlem A: Çocuğun yüksek yararını dikkate alarak çeşitli merkezler kurulmasını desteklediklerini, danışma merkezleri açtıkları, sivil toplum örgütleriyle çalışmalarını gerçekleştirdiklerini ifade etti.

B: Kendisinin bilmediğini, başka arkadaşlara sormak gerektiğini ifade etti. İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve İlçe Emniyet Müdürlüğü ile ortaklaşa çalıştıklarını eklediler.

Handan A: Hakkında bir fikirleri olmadığını ifade etti.

B: Çocuk özelinde değil ama onu da içeren engelli koordinasyon merkezinde olduğu gibi hukuki ihtilaf merkezi kurmayı planladıkları burada üniversite hocalarının görev aldığı, randevulu bir şekilde ücretsiz olarak danışmanlık servisi verileceği, avukata gitmiş de, ücretli danışmanlık hizmeti almış gibi halka yol yöntem göstermek olduğunu söyledi.

7. Çocuk haklarının ihlaliyle ilgili size başvuran çocuk- genç- büyükler var mı?

İbrahim A: Psikolojik ve sosyal destek amacıyla başvuruların olduğunu ve bu bireylerin de gerekli kurumlara yönlendirme yapıldığını ifade etti.

B: Çocuk istismarı ya da başka sorunlar tespit edildiğinde devletin ilgili kurumlarını bilgilendirdiklerini belirtti.

Muhammet A: Aile danışma merkezlerinin olduğunu, ailede sorun yaşayan insanların başvurduklarını ve buradan psikolojik destek aldıklarını söyledi.

B: Böyle bir başvurunun olmadığını belirtti.

Özlem A: Okullarda ekonomik, kültürel, sosyal alanda sorun yaşayan öğrencilerin belediyeye bildirilmesini istediklerini söyledi.

B: Belediyeye böyle bir başvuru olmadığını ifade etti.

Handan A: Belediyelerin yasal bir destek imkânlarının olmadığı sosyal yardım anlamında yapabilecekleri dâhilinde yardımcı olacakları ve gerekli yerlere yönlendirme yaptıklarını belirtti.

B: Yerel yönetimlerin böyle bir yetkilerinin olmadığını, bu anlamda bir denetleme mekanizmasının da olmadığını, resmi kurum olmanın verdiği destekle kurumlarla konuşma yaptıkları söyledi.

EK 8-ÇOCUKLA ÇALIŞANLARIN GÖZÜNDEN ÇOCUK KATILIMI ÇALIŞMA GRUBU GÖRSELLERİ

